UTVÄRDERINGSRAPPORT

Möjlighet till Egen Kraft!

- arvsfondsprojekt med fokus på att skapa ett samhälle för alla

Berth Danermark och Johanna Gustavsson

Örebro universitet

Innehåll

Sammanfattning 4
Utvärderare 4
Metod 4
Förståelseram 5
Projekten i satsningen 5
Fallstudien 6
Delaktighet 7
Vad händer när projekten är avslutade? 7
En övergripande bild 7

Inledning 9
Tack! 10

Introduktion 11
Vad är Arvsfonden 11
Utvärderingen 11
Utvärderingens syfte 11
Metod 11
Angreppssätt 12
Utvärderare 14

En förståelseram för satsningen Egen Kraft! 15
Arbete 16
Ekonomi 18
Utbildning 19
Fritid 21
Idrott och fysisk aktivitet 21
Kultur 22
Sociala aktiviteter på fritiden 23

En övergripande bild av projekten i Egen Kraft! 24
En bild av mål, syften och målgrupper i projekten 25
Etablera funkisverksamhet 26
Tillgängliggöra genom att ge en specifik målgrupp ökad kunskap 26
Tillgängliggöra utbildning 28
Tillgängliggöra idrott 29
Tillgängliggöra kultur 30
Ökat tillträde till arbetsmarknaden 30
Mål, syften och målgrupper i projekten – en sammanfattning. 32
En bild av mottagare och beviljat belopp i projekten 33
En aktiv fritid i livets alla faser 34
Skola och utbildning för alla 34
En arbetsmarknad för alla 35
Mottagare och beviljat belopp i projekten – en sammanfattning 35
Samverkan med den offentliga sektorn 37

Fallstudier av fyra av projekten 40
Projektet Anpassad IT – vägen till delaktighet 40
Vilka aktiviteter skapas i projektet? 41
Hur ser delaktighet ut för målgruppen, i projektet och i samhället? 42
Vilka är de främsta hindren för delaktighet, i projektet och i samhället? 43
Leder deltagande i projektet till förändring för målgruppen? 43
På vilka sätt bidrar projektet till ett mer jämlikt samhälle för målgruppen? 44
Vad händer när projektet tar slut? 45
Projektet Funkisförmedlingen 46
Vilka aktiviteter skapas i projektet? 47
Hur ser delaktighet ut för målgruppen, i projektet och i samhället? 47
Leder deltagande i projektet till förändring för målgruppen? 50
På vilka sätt bidrar projektet till ett mer jämlikt samhälle för målgruppen? 50
Vad händer när projektet tar slut? 50
Projektet Fotboll för alla – MIK Sound 51
Hur ser delaktighet ut för målgruppen, i projektet och i samhället? 52
Vilka är de främsta hindren för delaktighet, i projektet och i samhället? 53
På vilka sätt bidrar projektet till ett mer jämlikt samhälle för målgruppen? 53
Vad händer när projektet tar slut? 53

Projektet Sex för alla ... 54
Hur ser delaktighet ut för målgruppen, i projektet och i samhället? ... 54
Vilka är de främsta hindren för delaktighet, i projektet och i samhället? ... 55
Leder deltagande i projektet till förändring för målgruppen? ... 56
På vilka sätt bidrar projektet till ett mer jämlikt samhälle för målgruppen? ... 57
Vad händer när projektet tar slut? ... 57
En samlad bild av de fyra projekten ... 58

Delaktighet i projektens olika delar ... 60
Delaktighet i projektens utformning ... 61
Delaktighet i projektens styrning ... 65
Delaktighet i det praktiska arbetet i projekten ... 66
En samlad bild av delaktighet ... 69

Vad händer när projektet tar slut? ... 71
Finns det en tydlig planering kring projektets fortlevnad? ... 71
Kommer projektet att kunna implementeras i en befintlig organisation eller verksamhet? ... 72
Kommer den verksamhet som bedrivs i projekten att kunna fortsätta efter projektets slut? ... 73
Har projektet stöd av den projektägande organisationen för projektets fortlevnad? ... 74
Framgångsfaktorer för fortlevnad ... 74
Hinder för projektets fortlevnad ... 75
En samlad bild av fortlevnad ... 76

Sammanfattning och reflektion ... 77
Målgrupper i projekten – intersektionalitet ... 78
Samverkan ... 79
Vilka är de projekt som beviljas medel av Arvsfonden, vad är deras syfte och mål och vilka spår lämnar projekten? ... 80
Vilka framkomliga vägar finner projekten och vilka hinder stöter de på? ... 83
Hur upplever målgruppen insatserna? ... 85
Hur ser projekten på möjligheter till fortlevnad? ... 85
Till sist ... 87

Bilagor ... 89

Sammanfattning

Målet med Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft! är att förbättra levnadsvillkoren och skapa bättre möjligheter för personer med funktionsnedsättning i alla åldrar att påverka samhället och sina livssituationer. De 208 projekt som ingår i satsningen beviljades projektbidrag mellan 2013–2016 och satsningen är således pågående eftersom få projekt är avslutade. Målgruppen för satsningen är personer med funktionsnedsättning inom tre områden; *En arbetsmarknad för alla*, *Skola och utbildning för alla* samt *En aktiv fritid i livets alla faser*.

Den här utvärderingen syftar till att tillvarata kunskaper och erfarenheter hos de projekt som har beviljats medel inom satsningen. Den övergripande frågan som ställs i utvärderingen är om och hur projekten skapar bättre möjligheter och ett jämlikt samhälle samt vilka spår som projekten lämnar, i ett kort- och långsiktigt perspektiv? De frågeställningar som Arvsfonden söker svar på är:

1. Vilka är de projekt som beviljas medel av Arvsfonden, vad är deras syfte och mål och vilka spår lämnar projekten?
2. Vilka framkomliga vägar finner projekten och vilka hinder stöter de på?
3. Hur upplever målgruppen insatserna?
4. Hur ser intersektionaliteten ut i projekten?
5. Hur ser projekten på möjligheter till fortlevnad?

Utvärderare

Utvärderingen utfördes av Johanna Gustafsson, doktor i handikappvetenskap, och Berth Danermark, professor i sociologi, båda verksamma vid Institutionen för hälsovetenskaper vid Örebro universitet.

Metod

I utvärderingen har vi använt tre olika metoder i tre olika steg för att kunna besvara Arvsfondens frågor. I det första steget gjorde vi en dokumentstudie av projektansökningar, redovisningar och annat skriftligt material som samlades in om projekten. I det andra steget samlade vi in data i form av en enkätstudie av projekten och analyserade enkätsvaren, (58 procent av de aktuella projekten besvarade enkäten). Enkätstudien baseras på projekt som hade beviljats projektbidrag fram till oktober 2015. I det tredje steget gjorde vi en fallstudie av fyra av projekten i satsningen där data består av intervjuer med projektmedarbetare och deltagare i projekten.

Förståelseram

I förståelseramen för utvärderingen beskriver vi läget för personer med funktionsnedsättning inom satsningens tre områden; arbete, utbildning och fritid. Det som kan konstateras när det gäller personer med funktionsnedsättning är att de, i jämförelse med övrig befolkning, har ett sämre läge inom alla områden. Inom arbetsmarknadsområdet har personer med funktionsnedsättning, när funktionsnedsättningen påverkar arbetsförmågan, ett lägre deltagande på arbetsmarknaden. Personer med funktionsnedsättning har även en lägre utbildningsnivå och undersökningar visar att de inte får det stöd som de behöver. När det gäller deras fritid visar undersökningar att personer med funktionsnedsättning har en lägre nivå av fysisk aktivitet och de deltar inte i fritidsaktiviteter i den utsträckning som de önskar. Det finns även tendenser som tyder på att läget för personer med funktionsnedsättning har förvärrats under de senaste fem åren inom dessa områden.

Projekten i satsningen

Sammantaget är det 208 projekt som har beviljats projektbidrag inom satsningen. Den totala summa som har beviljats i projektbidrag fram till och med december 2016 är 591 527 202 kronor. Drygt hälften av summan har betalats ut till projekt inom fritidsområdet. Cirka 170 miljoner har varit projektbidrag till projekt inom arbetsområdet och drygt 120 miljoner till projekt inom skol- och utbildningsområdet. Den primära målgruppen för projekten är personer med funktionsnedsättning eller deras omgivande miljö där den fysiska miljön eller signifikanta andra i miljön också kan vara i fokus för projektet. Det är en relativt stor spridning av olika typer av målgrupper där det kan skönjas en tendens till att personer med intellektuella (ibland omnämnt som kognitiva) funktionsnedsättningar är väl representerade med 18 projekt, personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar med 13 projekt, och personer med psykisk ohälsa med 10 projekt. Det är främst lokala ideella föreningar och brukarföreningar som är projektägare. De samarbetar i viss utsträckning med offentliga organisationer men inte i den utsträckning som vi bedömer som relevant för projekten. Projekten vänder sig främst till vuxna och det finns en något ojämn könsfördelning där cirka hälften av projekten har flest kvinnor som deltagare medan en tredjedel av projekten har flest män som deltagare. En dryg femtedel av deltagarna i projekten utgörs av personer med annan etnisk bakgrund än svensk.

Projekten i satsningen kan karakteriseras in i följande sju kategorier utifrån deras syfte och mål:

1) Etablera funkisverksamhet

2) Tillgängliggöra genom att ge en specifik målgrupp ökad kunskap
3) Stärka egen kraft till delaktighet på individnivå
4) Tillgängliggöra utbildning
5) Tillgängliggöra idrott
6) Tillgängliggöra kultur
7) Ökat tillträde till arbetsmarknaden.

Analysen av projekten visar att många av projekten först och främst har som mål att bedriva verksamhet och påverka levnadsvillkor på individ- och organisationsnivå. Många av projekten har som mål att tillgängliggöra individens närmaste omgivning inom olika områden. Det kan vara att erbjuda en tillgänglig fysisk miljö men det kan också handla om kommunikativ och attitydmässig tillgänglighet. En tredje inriktning är att stärka individen för att nå ökad kunskap för att själv kunna tillgängliggöra företeelser i samtiden. Aktiviteterna handlar ofta om kunskap som en möjliggörare för delaktighet och jämlika villkor. Många projekt vill även skapa mötesplatser för personer med funktionsnedsättning som syftar till att samla målgruppen kring en gemensam verksamhet eller aktivitet och/eller att öka målgruppens sociala gemenskap.

Fallstudien

De fyra projekt som vi valde ut till vår fallstudie har utgått från ojämlika levnadsvillkor och har skapat förutsättningar för att jämna ut villkoren. Förutsättningarna handlar om att på olika sätt tillgängliggöra; att erbjuda en miljö eller kunskap som är anpassad efter målgruppens behov. Vad som ses som ojämlika levnadsvillkor är olika i de fyra projekten som handlar om:

1) digital delaktighet
2) arbete och aktivitet
3) fotboll
4) sexualupplysning.

Aktiviteterna i projekten har ofta som syfte att skapa ökad livskvalitet ur ett såväl kortsiktigt som långsiktigt perspektiv. De handlar om att erbjuda en social gemenskap, en meningsfull aktivitet och att stärka individen till ökad egenmakt. I det kortsiktiga perspektivet lyckas projekten mycket bra med att skapa en ökad livskvalitet men i ett långsiktigt perspektiv är det mer osäkert om projekten kan bidra till en ökad livskvalitet eftersom det till stor del beror på om projektets verksamhet kan fortsätta eller inte.

Delaktighet

I utvärderingen gjorde vi även en studie av delaktighet inom projekten. Många av projekten arbetar med olika strategier för att få målgruppen delaktig i projektets olika delar. Men de projekt som främst lyckades med detta arbete var de projekt där målgruppen fick både en ”röst” och fick medverka aktivt i olika aktiviteter. Målgruppen medverkade inte lika ofta aktivt i utformningen och styrningen av projekten. De framgångsfaktorer för delaktighet som projekten beskriver är först och främst tillgänglighet. Tillgänglighet skapades utifrån att personer med funktionsnedsättning aktivt bjöds in för att få en ”röst” och för att ge projekten ett inifrånperspektiv och genom detta påverka utformningen av projektet och dess aktiviteter. Hinder för delaktighet är när personerna i målgruppen inte kan ta del i projektet på grund av att en del uppgifter är för svåra i förhållande till deras förmåga. Andra hinder kunde bero på att projektformen i sig – dess uppgifter, tidsperspektiv och ansvarstagande – var otillgänglig för vissa individer.

Vad händer när projekten är avslutade?

Vad som kommer att hända med projektens verksamhet när projekttiden är slut är svårt att svara på eftersom få av projekten i satsningen är avslutade. Projekten inom arbetsmarknads- och fritidsområdet bedömer att de i hög utsträckning har en planering kring sina projekts fortsatta verksamhet efter projektets slut där planeringen handlar främst om strategier för ansvarstagande och långsiktig finansiering. Projekten inom fritidsområdet bedömer att den verksamhet som de bedriver i hög grad kommer att kunna införas i en befintlig organisation eller verksamhet. Detta är skol- och arbetsmarknadsprojekten inte lika säkra på. Inom satsningens samtliga områden bedömer projekten att den verksamhet som de bedriver i projekten i viss utsträckning kommer att kunna fortsätta efter projekttidens slut där fritidsprojekten mer säkra på fortlevnad än de andra områdena. Möjligheterna till fortsatt verksamhet är dock beroende av finansiella medel och att det finns en organisation som kan tänka sig att fortsätta driva eller ta över ansvaret för verksamheten.

En övergripande bild

En övergripande bild är att hela satsningen med alla dess projekt skapar möjligheter till betydelsefulla aktiviteter för många personer med funktionsnedsättning. Projekten har lyckats skapa tillgängliga miljöer vilket har påverkat möjligheterna till delaktighet positivt. I ett kortsiktigt perspektiv skapar projekten möjligheter för personer med funktionsnedsättning att kunna påverka samhället och sina livssituationer, vilket i sin tur påverkar de enskilda individernas liv.

De framkomliga vägar som projekten finner är att skapa ett alternativ till ett otillgängligt samhälle, ett ”parallellsamhälle” där tillgängligheten är hög och där personer med funktionsnedsättning kan medverka aktivt och på sina egna villkor. Det är under dessa betingelser som personer med funktionsnedsättning får möjlighet till delaktighet på jämlika villkor.

Men likväl som projekten skapar möjligheter till jämlika villkor medan projekten pågår, finns det risker för att de bidrar till att upprätthålla hinder för delaktighet i ett mer långsiktigt perspektiv. Riskerna handlar om segregering och kortsiktig förändring av delaktighet. Om projekt bara riktar sin verksamhet till personer med funktionsnedsättning skapar de en inkludering för personer med funktionsnedsättning likväl som exkludering av personer utan funktionsnedsättning. Segregation kan i sin tur påverka möjligheterna till socialt kapital och bidra till att upprätthålla stereotyper om personer med funktionsnedsättning. Det är därför viktigt för att skapa inkluderande miljöer där personer med och utan funktionsnedsättning kan mötas för att skapa attitydmässig tillgänglighet och sänka trösklar till samhällslivet. Projekten behöver i högre grad än de är nu förankras i och samspela med ordinarie verksamheter för att nå en mer bestående samhällsförändring. Annars finns det en risk att projekten blir en ”parallell parentes” som bara existerar en kort tid.

Inledning

> *”Brist på kunskap, gruppens ekonomiska svårigheter, kommunernas bristande resurser, förlegade attityder […] att inte kunna läsa och skriva, ha svårt att förstå abstrakta saker som tid och pengar […] ger många svårigheter i vårt moderna samhälle. Men de största hindren är nog i alla fall omgivningens syn på dessa personers möjligheter i kombination med okunskap om funktionsnedsättningen och hur dess svårigheter kan kompenseras med bemötande, anpassningar och hjälpmedel.”*

Citatet kommer från en projektmedarbetare i projektet *Anpassad IT – Vägen till digital delaktighet* som är ett av de projekt som ingår i Arvsfondens satsning Egen Kraft![1] Det är svaret på frågan om vilka som är de främsta hindren för att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva i ett jämlikt samhälle. Det är dock inte de enda hinder för jämlikhet som projektdeltagarna och medarbetarna i satsningen pekar på. Bristande fysisk tillgänglighet, en skola som inte kan möta elevernas behov av stöd, otillgänglig information, att inte få tillträde till arbetsmarknaden, fritidsaktivitet som inte är anpassade …; listan över de ojämlika villkoren som personer med funktionsnedsättning upplever inom samtliga livsområden kan göras lång.

Att samhället ska utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet är ett nationellt mål för funktionshinderspolitiken. Målet utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det handlar således om en mänsklig rättighet att delta i samhällslivets alla delar. Detta mål är i dag långt ifrån uppfyllt. Det visar statistik, rapporter och många människors levda erfarenheter. Levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning inom olika områden – utbildning, arbetsliv och fritid – innebär i samtliga områden ojämlika villkor jämfört med personer utan funktionsnedsättning. Det finns även tecken på att levnadsvillkoren har blivit sämre under de sista fem åren.

Arvsfonden tog utgångspunkt i de ojämlika levnadsvillkor som personer lever under när de initierade satsningen Egen kraft!

I utlysningstexten till Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft! beskrivs att satsningen handlar om att undanröja hinder för ett jämlikt samhälle. Satsningen syfte är att förbättra

[1] Projektet drivs av FUB´s forskningsstiftelse ALA, i samarbete med Mora Folkhögskola

levnadsvillkoren och skapa bättre möjligheter för personer med funktionsnedsättning i alla åldrar att påverka samhället och sina livssituationer.

Målgruppen för satsningen är personer med funktionsnedsättning och satsningen pågick under 2013–2016. Satsningen ville uppmuntra föreningar och andra ideella aktörer att söka medel för att utveckla metoder och verksamheter som syftar till att skapa ett samhälle för alla. För att få projektstöd inom Egen Kraft! skulle projekten ha ett samarbete med andra relevanta aktörer, till exempel andra ideella organisationer eller en offentlig huvudman. Satsningens fokusområden var *En arbetsmarknad för alla*, *Skola och utbildning för alla* samt *En aktiv fritid i livets alla faser*.

Den här utvärderingen handlar om de projekt som har beviljats stöd i Arvsfondens satsning Egen Kraft! Utvärderingen syftar till att tillvarata kunskaper och erfarenheter från de projekt som beviljades medel i satsningen. Den övergripande frågan som ställs i utvärderingen är om och hur projekten skapar bättre möjligheter och ett jämlikt samhälle samt vilka spår som projekten lämnar, i ett kort- och långsiktigt perspektiv. Det handlar om levnadsvillkor: Vilka är de levnadsvillkor som projekten pekar ut som ojämlika för personer med funktionsnedsättning och på vilka sätt försöker projekten förändra dessa levnadsvillkor? Ett särskilt intresse har ägnats åt delaktighet och jämlika villkor, både inom och utanför projekten. Bidrar projekten till en större delaktighet i samhället och skapar projekten delaktighet och jämlika villkor för personer med funktionsnedsättning? Under vilka förutsättningar bidrar de till delaktighet och jämlika villkor? Även om få projekt i satsningen är avslutade i dagsläget är det också intressant att undersöka om projekten ser möjligheter till fortlevnad efter projekttidens slut.

Tack!

Utvärderingen har varit möjlig att göra tack vare många människors engagemang och bidrag. Vi vill tacka alla projektledare, projektmedarbetare och projektdeltagare som har tagit sig tid att svara på de frågor i den enkät som skickades till projekten och i de intervjuer vi gjort. Vi tackar även de projekt som låtit oss ta del av deras verksamhet vid besök och möten. De projekt som vi har fått ta del av och lärt känna lite närmare har varit positiva upplevelser och många möten har lämnat starka intryck. Vi vill även rikta ett tack till Annica Thomas på Arvsfonden som frågade om vi ville ta oss an denna utvärdering och till alla andra på Arvsfonden som villigt har bidragit med material till denna utvärdering. Tack!

Introduktion

Vad är Arvsfonden

Arvsfonden verkar för att stärka ställningen i samhället för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning genom att varje år finansiera utvecklingsprojekt över hela landet. Varje år får mer än 400 olika projekt stöd ur fonden. Arvsfonden förvaltas av Kammarkollegiet och fonden finansieras av dödsbon från avlidna som inte har skrivit något testamente och som inte har närmare släktingar än kusiner.

Ideella organisationer, föreningar och stiftelser, kan söka bidrag från Arvsfonden. Offentlig verksamhet kan också söka medel men måste då samarbeta med det civila samhällets organisationer. Arvsfonden har två stödformer, projektstöd och lokalstöd. För att få bidrag från Arvsfonden behöver projektet uppfylla tre övergripande krav:

1) De som projektet vänder sig till, dess målgrupper, ska vara aktiva i projektet från start till slut
2) Verksamheten ska vara nyskapande och utvecklande.
3) Det ska finnas en plan för projektverksamhetens fortlevnad efter projekttidens slut.

Utöver de tre övergripande kraven gäller också följande: Projekten ska vila på en demokratisk grund där alla medverkande har möjlighet till inflytande och delaktighet. Projekten ska dessutom vara förebilder och sprida sina idéer till andra.

Utvärderingen

Utvärderingens syfte

Utvärderingen syfte är att tillvarata kunskaper och erfarenheter hos de projekt som beviljades medel i satsningen Egen Kraft! De övergripande frågeställningar som Arvsfonden söker svar på är:

1) Vilka är de projekt som beviljas medel av Arvsfonden, vad är deras syfte och mål och vilka spår lämnar projekten?
2) Vilka framkomliga vägar finner projekten och vilka hinder stöter de på?
3) Hur upplever målgruppen insatserna?
4) Hur ser intersektionaliteten ut i projekten?
5) Hur ser projekten på möjligheterna för verksamheten att leva vidare?

Metod

Vi startade utvärderingen i ett första steg med en dokumentstudie av projektansökningarna för de projekt som hade beviljats bidrag i satsningen. I dokumentstudien lästes projektens

ansökningar, redovisningar och webbplatser (i förekommande fall). En lista över projekten gjordes i Excel med syfte att kategorisera projekten utifrån exempelvis målgrupp, syfte och aktiviteter. I nästa steg i utvärderingen sammanställde vi en enkät (bilaga 3) och skickade ut den i maj 2015 till de projekt som då hade beviljats bidrag i satsningen[2]. En länk till enkäten skickades till 98 projekt och 56 projekt besvarade enkäten helt eller delvis. Svarsfrekvensen var således 58 procent. Den vanligaste orsaken till bortfall var tidsbrist eftersom enkäten upplevdes som relativt omfattande. I det tredje steget valde vi ut tre projekt för en mer djupgående fallstudie. Urvalet baserades på att projektets tre områden; arbete, utbildning och fritid skulle studeras och ett projekt från vartdera området skulle ingå i fördjupningsstudien. För att projektet skulle få ingå i urvalet bedömde vi det också som viktigt att projektet var nytänkande, det vill säga att de hade en projektidé och verksamhet som vi bedömde som en ny idé eller verksamhet inom området.

Vi kontaktade de projektansvariga och planerade in besök i projektet för att få träffa projektansvariga och medverkande (deltagare) i projekten. Två av dessa projekt, *Anpassad IT* och *Funkisförmedlingen*, besökte vi på våren 2015. Vi skulle även besöka ett tredje projekt men av olika skäl fick besöket skjutas upp. Efter tre inställda besök beslutade vi i samråd med utvärderingsansvarig på Arvsfonden att inte studera det projektet i fallstudien, utan att i stället välja ett annat projekt. Vi fick sedan möjlighet att ta kontakt med åtta av projekten i satsningen inför en workshop som anordnades av Arvsfonden på MR-dagarna i november 2016 och beslöt i samband med detta att använda det material (dokumentstudier, enkätsvar, telefonsamtal och personligt möte) som samlades in från två av dessa projekt, *Sex för alla* och *Fotboll* för synskadade, för fallstudien. Det blev således fyra projekt som vi studerade i fallstudien i stället för det ursprungliga urvalet av tre projekt.

Angreppssätt

Dokumentstudien pågick mellan 2014 och 2015, och omfattade projekt som beviljades bidrag[3] mellan 2013 och oktober 2015. Den stora mängden projekt som beviljades projektstöd under denna tid, 94 stycken[4], gjorde det svårt för oss att skapa oss en tydlig bild av mål och medel i projekten. I syfte att skapa en tydligare bild av projektens mål kategoriserade vi därför projekten efter dess huvudsakliga inriktning.

[2] Antalet beviljade projekt baseras på de listor över beviljade projekt som vi fick från utvärderingsansvarig på Arvsfonden. Enkäten gick ut både till projekt som hade beviljats projektstöd och till projekt som hade beviljats så kallat lokalstöd, det vill säga bidrag till ny-, om- eller tillbyggnad av den befintliga verksamheten för att öka den fysiska tillgängligheten.

[3] Projekt baseras på de listor över beviljade projekt som vi fick från utvärderingsansvarig på Arvsfonden.

[4] I detta antal ingår inte de projekt som hade beviljats lokalstöd.

I fallstudien studerade vi fyra projekt mer ingående. Projekten valdes ut för att få en inblick i satsningen tre olika områden; *En arbetsmarknad för alla*, *Skola och utbildning för alla* samt *En aktiv fritid i livets alla faser*. De frågor som ställdes till de fyra projekten som vi studerade var följande:

- Vilka är de levnadsvillkor som projektet avser förbättra för målgruppen?
- Vilka aktiviteter skapas i projektet?
- Hur ser delaktigheten ut för målgruppen, i projektet och i samhället?
- Vilka är de främsta hindren för delaktighet, i projektet och samhället?
- Leder arbetet i projektet/deltagande i projektet till förändring för målgruppen?
- På vilket/vilka sätt bidrar projektet till ett mer jämlikt samhälle för målgruppen?

Dessa frågor kunde kopplas både till frågan om syfte och mål i projekten och till frågan om målgruppens upplevelse av insatserna.

En viktig fråga för Arvsfonden är överlevnad av projektens verksamheter efter projektens slut. Projekten ska ha en plan för detta för att beviljas bidrag. Överlevnaden, eller fortlevnaden som vi har valt att benämna projektets fortsatta verksamhet, har vi undersökt genom frågor i den enkät som vi skickades. Det är dock inte möjligt att bedöma fortlevnaden eftersom bara ett fåtal projekt har avslutats inom utvärderingstiden. Frågorna som vi ställde om fortlevnad var både stängda frågor, där projekten fick skatta i vilken utsträckning de såg möjligheter till fortlevnad, samt öppna frågor, där de fick möjlighet att beskriva projektets förutsättningar för fortlevnad.

Ett av Arvsfondens övergripande krav är att projektens målgrupper ska vara aktiva i projektet från start till slut. I utvärderingen tolkade vi och översatte vi denna aktivitet till delaktighet. I enkäten liksom i intervjuer och samtal med projektmedarbetare har vi ställt frågor om målgruppens delaktighet i projektet. I enkäten ställde vi dels stängda frågor om delaktighet, där projekten fick skatta i vilken utsträckning målgruppen var delaktig i projektets olika delar, samt öppna frågor, där de fick möjlighet att beskriva målgruppens delaktighet. Svaren från dessa frågor och från intervjuerna presenteras under rubriken *Delaktighet i projektens olika delar*.

Utvärderare

Utvärderingen utfördes av Johanna Gustafsson, doktor i handikappvetenskap, och Berth Danermark, professor i sociologi, båda verksamma vid Institutionen för hälsovetenskaper vid Örebro universitet.

En förståelseram för satsningen Egen Kraft!

Delaktighet i samhället är viktigt ur flera aspekter. Dels är det, som vi beskriver i inledningen, en laglig rättighet och ett nationellt mål om jämlika villkor som samhället ska uppfylla. Det har även stor betydelse för hälsa och välbefinnande hos en betydande del av befolkningen. Folkhälsomyndigheten har undersökt självskattad hälsa hos personer mellan 16–84 år och visar på att knappt hälften bland personer med funktionsnedsättning, 45 procent, upplever att deras hälsa är bra jämfört med 82 procent bland övriga i befolkningen. Det kan vara lätt att förledas till att tro att den sämre upplevda hälsan beror på funktionsnedsättningen men Folkhälsoinstitutet kan i sina undersökningar av hälsa peka på att det snarare beror på funktionshinder, det vill säga omgivningsrelaterade hinder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva och verka fullt ut i samhället. Hinder som påverkar hälsan i negativ bemärkelse innebär både dåliga ekonomiska förutsättningar, diskriminering samt brist på inflytande och tillgänglighet.

Hur många personer som lever med funktionsnedsättning är svårt att mäta. Detta beror dels på hur funktionsnedsättning definieras i undersökningarna, dels på om personerna som undersöks själva definierar sig som personer med funktionsnedsättning eller inte. I undersökningar av levnadsvillkor (ULF/SILC), där personer får svara på om de exempelvis har svårt att se eller höra och utifrån svaren definieras som att tillhöra gruppen personer med funktionsnedsättning eller inte, bedöms 35 procent av befolkningen från 16 år och uppåt ha en funktionsnedsättning. I undersökningar, där personerna själva får uppge om de har någon funktionsnedsättning, anser cirka 16 procent av Sveriges befolkning i åldern 16–64 år att de lever med en funktionsnedsättning[5]. Inom samhällets olika institutioner, som exempelvis skolor och arbetsförmedlingar, får man inte samla information om hur många personer med funktionsnedsättning som finns i verksamheten beroende på att det inte får samlas in data om individers hälsotillstånd enligt personuppgiftslagen (1998: 204). Den information som kan samlas in är om hur många individer i verksamheten som beviljas olika stödinsatser. Den typen av information ger dock mycket osäkra siffror på hur många personer med funktionsnedsättning som finns i verksamheten, eftersom långt ifrån alla beviljas stödinsatser. Det gör att mörkertalet är stort när det gäller hur många personer med funktionsnedsättning som finns och hur många som behöver stödinsatser. Den statistik som finns på viktiga livsområden som arbetsmarknad, skola och fritid visar dock på betydande ojämlikhet mellan

[5] Enligt statistik gällande personer med funktionsnedsättning från Statistiska centralbyråns undersökningar av funktionsnedsättning och arbetsmarknad

personer med och utan funktionsnedsättning inom samtliga levnadsområden där personer med funktionsnedsättning nästan alltid är i ett sämre läge.

Arbete[6]

Att öka möjligheterna till ett aktivt liv för personer med funktionsnedsättning är, och har under lång tid varit, en högt prioriterad fråga inom funktionshinderpolitiken. Det är även ett av de högst prioriterade områdena för EU-kommissionen. Arbete ses som en nyckelfaktor för att undvika social isolering och utanförskap. Som exempel kan nämnas den svenska regeringens nationella rapport till EU: *Sveriges nationella reformprogram 2012, Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla*. I rapporten står det bland annat ”En ytterligare utmaning är att förbättra arbetsmarknadssituationen för grupper som har en relativt svag förankring på arbetsmarknaden och för vilka arbetsmarknaden fortfarande inte fungerar tillfredsställande. Unga, äldre, utrikes födda, personer med högst förgymnasial utbildning och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är grupper som har en sämre arbetsmarknadssituation än befolkningen som helhet. Dessa grupper drabbas dessutom hårdast vid ett försämrat konjunkturläge.”[7]

Personer med funktionsnedsättning är i mindre utsträckning än den övriga befolkningen i arbete; 63 procent av personer med funktionsnedsättning har arbete som huvudsaklig sysselsättning jämfört med 81 procent i den övriga befolkningen. Det är vanligare att personer med funktionsnedsättning är i arbetslöshet eller har annan typ av försörjning, exempelvis sjukbidrag eller sjukförsäkring. Det finns också skillnader som beror på om personerna som har tillfrågats bedömer att funktionsnedsättningen påverkar deras arbetsförmåga eller inte. Om funktionsnedsättningen inte uppges påverka arbetsförmågan är personer med funktionsnedsättning i arbete i ungefär samma utsträckning som personer utan funktionsnedsättning. Om personerna däremot anger att funktionsnedsättningen påverkar arbetsförmåga är många färre i arbete jämfört med övriga i befolkningen, endast 54 procent att jämföra med 81 procent i övriga befolkningen. Det finns även könsskillnader[8], där män med funktionsnedsättning arbetar i högre grad än kvinnor med funktionsnedsättning, och skillnader beroende på etnicitet[9] där personer med utländsk bakgrund som har

[6] Om inget annat uppges är statistiken i detta stycke hämtad från Myndigheten för delaktighets analys och utvärdering av funktionshinderpolitiken 2011–2016: http://www.mfd.se/globalassets/dokument/publikationer/2016/utvardering-och-analys-av-funktionshinderspolitiken-2011-2016.pdf.
[7] Sveriges nationella reformprogram 2012, Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla, sidan 16.
[8] 67 procent av män med funktionsnedsättning arbetar jämfört med 60 procent av kvinnor med funktionsnedsättning.
[9] 50 procent av personer med funktionsnedsättning med utländsk bakgrund jämfört med respektive 67 procent av personer med funktionsnedsättning med svensk bakgrund.

funktionsnedsättning arbetar i lägre utsträckning än personer med svensk bakgrund som har en funktionsnedsättning.

Antalet personer med funktionsnedsättning registrerade som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen var i december 2015 knappt 184 000 personer[10], vilket utgör 27 procent av samtliga inskrivna vid Arbetsförmedlingen[11]. Andelen arbetssökande med funktionsnedsättning har varit relativt konstant under flera år. Under 2015 gick 5,4 procent av de arbetssökande med funktionsnedsättning till anställning eller utbildning, en andel som inte har höjts på de senaste fem åren. Arbetsförmedlingen har, som delvis ansvarig för funktionshinderpolitikens utförande, identifierat konkreta mål för sitt arbete med målgruppen varav två av målen inriktas på arbetsutfall:

> ”Andelen personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som får en anställning eller utbildning ska årligen öka under perioden.”

Arbetsförmedlingens resultat för 2015 visar att målet inte uppnås, och att det är ett något lägre antal arbetssökande med funktionsnedsättning som har fått arbete än året innan.

> ”Andelen ungdomar, under 30 år, med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som får en anställning eller utbildning ska årligen öka under perioden.”

Arbetsförmedlingens resultat för 2015 visar att inte heller detta mål nås, men att det är på samma nivå som året innan. Statistik från ULF/SILC visar att bland ungdomar med funktionsnedsättning i åldersgruppen 16–24 år är det 12 procent som varken arbetar eller studerar, jämfört med 7 procent bland andra ungdomar.

I en utvärdering och analys av funktionshinderpolitiken 2011–2016 visar Myndigheten för delaktighet att grupper med en svag ställning eller förankring på arbetsmarknaden, som till exempel personer med funktionsnedsättning, tenderar att komma allt längre bort från möjligheten att få ett osubventionerat arbete. Utvärderingen pekar också mot att dessa grupper kommer att utgöra en allt större andel av de arbetslösa på den framtida arbetsmarknaden och Arbetsförmedlingen bedömer att tre av fyra arbetslösa kommer att ingå i vad som kategoriseras som svagare grupper redan 2017. Bland unga arbetssökande, under 30 år, har

[10] En person som anställs med någon typ av lönebidrag kvarstår som inskriven och ingår i statistiken över samtliga inskrivna. Detta innebär att knappt hälften av de inskrivna är i arbete med någon typ av lönebidrag.
[11] Statistik i detta stycke är hämtat från Arbetsförmedlingens Återrapportering 2016.

exempelvis andelen unga som kodats som sökande med funktionsnedsättning ökat från 13 procent 2011 till 20 procent 2015.

På Arbetsförmedlingen kan arbetssökande med funktionsnedsättning exempelvis få möjlighet till arbetshjälpmedel, stöd till personligt biträde i arbetet, särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS) samt olika typer av subventionerad anställning. Antalet personer som fick stöd för personligt biträde och SIUS ökade 2011–2014, men 2015 minskade antalet sökande med funktionsnedsättning som fick arbete via SIUS, från 6 170 personer under 2014 till 5 658 personer år 2015. Nästan 100 000 inskrivna med funktionsnedsättning hade under 2015 arbete med någon typ av lönestöd. Antalet lönestöd har ökat betydligt under flera års tid. Antalet personer som får stöd till arbetshjälpmedel har däremot minskat sedan 2013. Det finns betydande könsskillnader mellan olika typer av stödinsatser. Det är vanligare att män får anställning med någon form av stöd, 62 procent jämfört med 38 procent bland kvinnor. Kvinnor med funktionsnedsättning får i högre grad stöd till hjälpmedel, och män med funktionsnedsättning får i högre grad stöd av ett personligt biträde i arbete och SIUS. Dessa resultat bekräftar tidigare undersökningar som visar på att män oftare än kvinnor får tillgång till olika stödinsatser på arbetsmarknaden.

Ungdomar med funktionsnedsättning är den grupp som är svårast att komma in på arbetsmarknaden. Undersökningar visar att bland dem som får aktivitetsersättning på grund av sjukdom eller funktionshinder går endast 11 procent vidare till studier eller arbete under nästföljande år. Det finns också indikationer på att få studenter med funktionsnedsättning börjar arbeta efter gymnasieskolan. En studie av elever som har gått gymnasiesärskolan visar att efter avslutad skolgång återfanns 47 procent av eleverna i daglig verksamhet, 22 procent hade arbete och 7 procent hade påbörjat ytterligare studier.[12] Andelen män som gick vidare till arbete var betydligt högre än andelen kvinnor, 70 procent jämfört med 30 procent.

När personer med funktionsnedsättning själva tillfrågas om vad som behövs för att de ska komma in på arbetsmarknaden svarar 64 procent av dem som anger nedsatt arbetsförmåga att de skulle kunna utföra ett arbete om de fick anpassning eller stöd. Det som efterfrågas är främst anpassade arbetsuppgifter, anpassat arbetstempo och anpassad arbetstid.

Ekonomi

Att inte ha ett arbete kan påverka den enskildes ekonomi negativt. Personer med funktionsnedsättning lever ofta under ekonomiskt svåra förhållanden och det är en högre

[12] Arvidsson, J. Sysselsättning och social rättvisa – en nationell registerstudie om 12 269 unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning. Högskolan i Halmstad.

andel, jämfört med övriga befolkningen, som har ekonomiska problem.[13] Undersökningar visar att det är vanligare att personer med funktionsnedsättning saknar kontantmarginal och att det är dubbelt så vanligt att personer med funktionsnedsättning inte har kunnat betala räkningar i tid jämfört med den övriga befolkningen. Bland personer med funktionsnedsättning är det fler kvinnor än män som uppger att de saknar kontantmarginal jämfört med män.[14]

Utbildning[15]

FN:s konvention om barns rättigheter slår fast rätten till utbildning på lika villkor och utan diskriminering. Vuxna med funktionsnedsättning ska enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning få tillgång till allmän högre utbildning, yrkesutbildning, vuxenutbildning och livslångt lärande utan diskriminering och på samma villkor som andra. Rätten till utbildning på jämlika villkor ska således gälla för såväl barn som vuxna. Skollagen[16] slår dessutom fast att utbildningen ska ta hänsyn till olika behov hos elever och barn och sträva efter att uppväga skillnader i barns och elevers förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Dessvärre visar statistik och rapporter på att skolan och andra utbildningsanordnare har svårt att leva upp till dessa lagar.

Personer med funktionsnedsättning har en lägre utbildningsnivå jämfört med den övriga befolkningen. Cirka 17 procent av personer med funktionsnedsättning har grundskola som sin högsta utbildningsnivå jämfört med befolkningen i övrigt där motsvarande andel är 10 procent. Andelen personer med funktionsnedsättning som har gymnasieutbildning som högsta utbildningsnivå är också högre bland personer med funktionsnedsättning än övriga befolkningen, 51 procent jämfört med 46 procent. För eftergymnasial utbildning är däremot andelen lägre, 32 procent av personer med funktionsnedsättning har eftergymnasial utbildning jämfört med 44 procent i övriga befolkningen. Av högskole- och universitetsstudenter uppger 17 procent att de har en funktionsnedsättning, och den vanligaste nedsättningen som uppges är psykiska besvär. Inom yrkesutbildningen uppger 20 procent av studenterna att de har en funktionsnedsättning.

[13] ULF/SILC.
[14] https://www.folkhalsomyndigheten.se/documents/om-myndigheten/uppdrag-styrdokument/avslutade/Slutrapport-funktionshindersuppdraget-2011-2016.pdf.
[15] Om inget annat uppges är statistiken i detta stycke hämtad från Myndigheten för delaktighets analys och utvärdering av funktionshinderpolitiken 2011–2016: http://www.mfd.se/globalassets/dokument/publikationer/2016/utvardering-och-analys-av-funktionshinderspolitiken-2011-2016.pdf.
[16] Skollagen (2010:800).

Utbildning är en avgörande faktor för att delta på arbetsmarknaden och för att få en effektiv övergång från utbildning till arbete. Bland personer med funktionsnedsättning som har eftergymnasial utbildning är 75 procent i arbete, jämfört med 47 procent bland dem utan gymnasieutbildning. Det finns könsskillnader i utbildningsnivå där kvinnor i högre grad än män har en eftergymnasial utbildning och detta gäller både för personer med funktionsnedsättning som för övriga befolkningen. Det finns även skillnader i utbildningsnivå mellan personer med olika typer av funktionsnedsättning. Den grupp som har högst utbildningsnivå bland personer med funktionsnedsättning är personer med nedsatt syn, där 34 procent har eftergymnasial utbildning, följt av personer med svår ångest och personer med astma/allergi där 32 procent i vardera gruppen har eftergymnasial utbildning. Lägst andel med eftergymnasial utbildning finns bland personer med rörelsenedsättning där 17 procent har eftergymnasial utbildning. Det finns även en grupp, personer som har gått gymnasiesärskola, som i praktiken är utestängda från möjligheten till eftergymnasial utbildning eftersom de inte kan söka eftergymnasial utbildning på betyg från gymnasiesärskola.

Mycket tyder på att den ojämlika utbildningsnivån beror på de stora bristerna i stöd till elever med funktionsnedsättning. Skolverkets statistik visar på en minskning av andelen elever med stödprogram, från 14 procent 2012–2013 till 6 procent 2015–2016. Minskningen beror sannolikt på den lagändring som trädde i kraft 2014. Lagändringen innebär att många elever inte längre anses vara i behov av stödprogram och särskilt stöd eftersom stödåtgärderna bör vara i form av anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Statistiken visar en överrepresentation av pojkar i alla stödåtgärder, till exempel fick 7 procent av pojkarna ett stödprogram 2015–2016 jämfört med 4 procent av flickorna. Denna trend har varit konstant under flera års tid. Det är dock svårt att mäta vilket stöd som ges i skolan och vilka effekter det får på individuell nivå eftersom skolorna inte får samla in information om elever med funktionsnedsättning utifrån personuppgiftslagen (1998: 204).

Andra skäl till bristande tillgänglighet i skola och utbildning kan vara brister i kunskap och styrning av skolan. I fråga om kunskap visar studier att elever och föräldrar upplever att skolpersonalen saknar kunskap om (o)tillgänglighet i skolmiljön och om vilka konsekvenser detta kan ge för elever med funktionsnedsättning. På många skolor saknas det dessutom specialpedagoger och det finns för få utbildade för att täcka behovet. Det finns även brister i styrningen av skolan där rapporter visar att både kommunala och fristående huvudmän brister i sitt ansvar att öka tillgängligheten i skolan.

En annan möjlig orsak till att elever med funktionsnedsättning har lägre utbildningsnivå än elever utan funktionsnedsättning kan vara att de upplever skolan som mer krävande, eller att de inte trivs i skolan. Fler elever med funktionsnedsättning upplever skolan som stressande och nästan dubbelt så många elever med funktionsnedsättning jämfört med andra elever säger att de har blivit mobbade 2–3 gånger i månaden. Elever med funktionsnedsättning upplever att de får för lite stöd i skolan och uppger att de upplever diskriminering, främst från skolpersonal som lärare och rektorer.

Fritid[17]

Idrott och fysisk aktivitet

Det är mer än dubbelt[18] så vanligt att personer med funktionsnedsättning uppger en stillasittande fritid i jämförelse med befolkningen i övrigt. När det exempelvis gäller fysisk aktivitet uppger 55 procent bland personer med funktionsnedsättning att de är fysisk aktiva jämfört med 68 procent bland befolkningen i övrigt. Det finns inga större könsskillnader i fysisk aktivitet utan män och kvinnor uppger att de är fysiskt aktiva i ungefär samma utsträckning. Däremot syns skillnader i fysisk aktivitet beroende på ålder och typ av funktionsnedsättning. När det gäller typ av funktionsnedsättning är den fysiska aktiviteten högst bland personer med syn- eller hörselnedsättning och lägst bland personer med rörelsehinder, svår ångest eller långvarig sjukdom. Unga med funktionsnedsättning uppger att de är mer fysiskt aktiva än äldre. Bland barn finns de lägsta skillnaderna mellan personer med funktionsnedsättning och personer utan funktionsnedsättning när det gäller fysisk aktivitet; barn i 11–15 års ålder tränar nästan lika mycket utanför skoltid oavsett om de har funktionsnedsättning eller inte, 39 procent jämfört med 43 procent. Det finns dock en viss könsskillnad där pojkar med funktionsnedsättning tränar i lägre grad än pojkar utan funktionsnedsättning. För flickor syns inte samma skillnad utan de tränar i ungefär samma utsträckning. Det finns i dag inga säkra svar på varför det är skillnader för pojkar men inte för flickor. Skillnaderna i fysisk aktivitet och stillasittande mellan personer med och utan funktionsnedsättning ökar sedan med ökande ålder.

När personer med funktionsnedsättning själva blir tillfrågade om varför de i lägre utsträckning är fysiskt aktiva och motionerar är det vanligaste svaret att det beror på funktionshinder. Det finns inte aktiviteter som är tillgängliga och många upplever det som dyrt att motionera. I

[17] Om inget annat uppges är statistiken i detta stycke hämtad från Myndigheten för delaktighets analys och utvärdering av funktionshinderpolitiken 2011–2016: http://www.mfd.se/globalassets/dokument/publikationer/2016/utvardering-och-analys-av-funktionshinderspolitiken-2011-2016.pdf.

[18] 25 procent uppger en stillasittande fritid jämfört med 11 procent bland övrig befolkning.

intervjuer med barn med funktionsnedsättning uppger barnen en vilja att vara med, men att det är svårt att hitta aktiviteter som passar dem. Det kan vara svårt att vara med i en idrottsförening som inte har aktiviteter som är anpassade efter ens behov och där det saknas mötesplatser som är anpassade och där barnen kan möta andra med liknande förutsättningar.

Det finns en önskan om tillgängliga aktiviteter bland personer med funktionsnedsättning som samhället i dag har svårt att leva upp till. Idrottsrörelsen är uppdelad i Riksidrottsförbundet som organiserar idrott för personer utan funktionsnedsättning och Svenska Parasportförbundet som organiserar idrott för personer med funktionsnedsättning. Många personer med funktionsnedsättning är delaktiga, och vill vara delaktiga, i aktiviteter som organiseras av föreningar inom Riksidrottsförbundet, det vill säga aktiviteter som inte räknas som ”handikappidrott”. För att kunna bedriva idrott får idrottsföreningar ekonomiskt stöd från kommuner och det statliga lokala aktivitetsstödet. Det är endast en tredjedel av alla kommuner som uppger att de ställer krav på tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning när de ger bidrag till idrottsföreningar. Cirka 40 procent av kommunerna har dock gett särskilda medel för att idrottsföreningar ska öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Att få personliga hjälpmedel för att kunna utöva en idrott är en annan aspekt som kan underlätta idrottsutövning för personer med funktionsnedsättning. Tillgängligheten till hjälpmedel ser olika ut över landet. I vissa landsting och kommuner ingår inte sport- och fritidshjälpmedel i regelverken och i vissa regelverk står det till och med specifikt beskrivet att fritidshjälpmedel har låg prioritet.

Kultur

Fritid är långt mer än idrottsutövande och fysisk aktivitet. Det handlar också om kulturliv och sociala sammankomster. Underökningar visar på att det är färre personer med funktionsnedsättning som uppger att de tar del av kulturaktiviteter än vad övrig befolkning uppger. Det är dock bara ett fåtal kulturaktiviteter som undersöks i dessa undersökningar och i de aktiviteterna är individen främst delaktiga som åskådare. Det sker däremot inte någon uppföljning av personer med funktionsnedsättning som utövare av kultur vilket gör det svårt att veta hur villkor ser ut för personer inom det området. Det som är avgörande för möjligheten att vara delaktig är tillgänglighet. Det handlar om såväl fysisk som ekonomisk och informativ tillgänglighet. Att inte kunna ta sig till kulturaktiviteten, att aktiviteten inte äger rum i en tillgänglig miljö och att information inte presenteras på ett tillgängligt sätt är hinder för delaktighet som lyfts fram av personer med funktionsnedsättning. Cirka en

fjärdedel av de tillfrågade i Rivkrafts[19] undersökning om kultur uppger att de inte tar del av kulturutbudet på grund av funktionshinder; att funktionsnedsättningen påverkar deras möjlighet till delaktighet i den existerande miljön. Många skulle dock vilja besöka olika aktiviteter inom kulturområdet i en högre utsträckning än vad de kan i dagsläget.

Sociala aktiviteter på fritiden

Det är mer än dubbelt så vanligt att personer med funktionsnedsättning uppger ett lågt socialt deltagande jämfört med övriga i befolkningen. I praktiken innebär detta att långt färre personer med funktionsnedsättning är delaktiga i det vardagliga livets sociala sammanhang som till exempel idrotts- och kulturaktiviteter. Skillnaderna skulle kunna bero på att personer med funktionsnedsättning aktivt väljer bort denna typ av aktiviteter beroende på att de väljer att göra andra saker på sin fritid. Det verkar dock inte vara fallet, eftersom studier har visat att upplevelsen av att ha så mycket fritid att man inte vet vad man ska göra med den är dubbelt så vanligt bland unga med funktionsnedsättning som bland andra unga. Det finns flera aspekter som kan påverka delaktigheten i sociala sammanhang. Dels handlar det om att det ska finnas tillgängliga platser, dels handlar det om möjligheter att skaffa sig ett socialt sammanhang. Många personer med funktionsnedsättning saknar kontaktytor för socialt umgänge eftersom de i lägre grad än övriga i befolkningen finns i utbildning, arbetsliv eller fritidsaktiviteter. Detta gäller även för barn, som trots att de går i skolan upplever social utsatthet som bland annat påverkas av brist på social gemenskap utanför skolan och brist på bra och meningsfulla fritidsverksamheter.[20]

[19] Rivkraft är en undersökningspanel med deltagare med funktionsnedsättning som får svara på frågor om hur de upplever sin vardag.
[20] Barnombudsmannens rapport *Många syns inte men finns ändå*.

En övergripande bild av projekten i Egen Kraft!

Totalt under åren för satsningen Egen Kraft! har det beviljats bidrag till 208 projekt. Den totala summa som har beviljats i projektbidrag fram till och med december 2016 är 591 527 202 kronor, det vill säga mer än en halv miljard. Av denna summa har drygt hälften betalats ut till projekt inom fritidsområdet. Cirka 170 miljoner har varit projektbidrag till projekt inom arbetsområdet och drygt 120 miljoner till projekt inom skol- och utbildningsområdet. Eftersom endast ett fåtal projekt är avslutade kommer mycket mer pengar att betalas till projekten under deras återstående projekttid.

Det är inte möjligt att beräkna hur många personer i målgruppen som projekten når utifrån den dokumentation som finns om projekten. I projektansökningar och redovisningar beskrivs ofta ett uppskattat antal. Antalet beror på hur man räknar; om det är de personer som är direkt involverade i projekten eller om det är de personer som, direkt eller indirekt, nås av projektets aktiviteter. Det som karakteriserar de flesta projekten är att det är en liten kärna av personer som arbetar med projektet och utformningen av dess aktiviteter och ett större antal som får ta del av aktiviteterna. Speciellt i de projekt som syftar till kunskapsspridning är det svårt att bedöma antalet personer som får ta, och i praktiken tar, del av projektets verksamhet.

Den primära målgruppen för projekten är personer med funktionsnedsättning eller deras omgivande miljö där den fysiska miljön eller signifikanta andra i miljön också kan vara i fokus för projektet. De flesta av projekten anger personer med funktionsnedsättning i allmänhet som primär målgrupp men det är även många projekt som har riktat projektet till en viss målgrupp. Bland 94 projekt som beviljades medel mellan 2013 till oktober 2015 är det en relativt stor spridning av olika typer av målgrupper där det kan skönjas en tendens till att personer med intellektuella (ibland omnämnt som kognitiva) funktionsnedsättningar är väl representerade med 18 projekt, personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar med 13 projekt, och personer med psykisk ohälsa med 10 projekt. Det är få projekt som vänder sig enbart till personer av ett visst kön. Det är även få projekt som vänder sig enbart till personer av annan etnisk bakgrund än svensk.

I den enkät som projekten fick besvara ställdes frågor om fördelning avseende kön, ålder och etnicitet bland projektets deltagare. Bland de svarande projekten vände sig nästan hälften till enbart vuxna, från 19 år och uppåt. Drygt 10 procent vände sig enbart till barn, 0–18 år och resterande projekt vände sig till personer i alla åldrar. Inom de projekt som enbart riktade sig till barn vände sig de flesta till barn i yngre och äldre tonår. Könsfördelningen bland projektens deltagare är något ojämn där 32 procent av projekten uppger att det är fler män

bland deltagarna än kvinnor, och 45 procent av projekten uppger att det är fler kvinnor som är deltagare än män. Följaktligen är det endast en fjärdedel, 23 procent av projekten som uppger en jämn fördelning mellan kvinnor och män bland projektets deltagare Det ställdes även en fråga om etnicitet bland projektets deltagare där svaren visar att cirka 22 procent av projektens deltagare bedöms vara av annan etnisk bakgrund än svensk.

En bild av mål, syften och målgrupper i projekten

Vilka är projekten som beviljats medel i satsningen Egen Kraft? Vilka personer är det som är deltagare i projekten? Vad är det som karakteriserar projekten? För att ta reda på detta genomförde vi en studie av deltagare, projektägare samt projektens mål och deras medel för att nå målen.

Det är enbart de projekt som beviljades projektstöd som ingår i kartläggningen av mål och medel för att nå målet. De projekt som beviljades stöd för att bygga eller anpassa lokaler, så kallat lokalstöd, ingår inte.

För att kunna säga något om syfte och mål för projekten kategoriserades projekten utifrån deras syften och mål. De kategorier som beskriver projekten är:

1) Etablera funkisverksamhet (10 projekt)

2) Tillgängliggöra genom att ge en specifik målgrupp ökad kunskap (11 projekt)

3) Stärka egen kraft till delaktighet på individnivå (17 projekt)

4) Tillgängliggöra utbildning (14 projekt)

5) Tillgängliggöra idrott (11 projekt)

6) Tillgängliggöra kultur (10 projekt)

7) Skapa ökat tillträde till arbetsmarknaden (21 projekt)

Kategorierna är inte uteslutande, i många av projekten finns flera mål som skulle kunna beskrivas under flera av kategorierna. Ett exempel är projektet REKO[21] som riktar sig till kvinnor med psykiska funktionsnedsättningar och som har som mål att vara en social gemenskap, att stärka individen på olika sätt och som även syftar till att utveckla ett socialt företagande. I det projektet bedömdes att ökat tillträde till arbetsmarknaden var det primära syftet med projektet, och att de andra målen beskrevs som medel för att nå arbete.

[21] REKO bedrivs av Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) Halland

Kategorierna har valts utifrån bedömningen av vad som är projektens primära projektidé och syfte; vad de beskriver som det övergripande målet för projektet. Projekten finns således endast inom en av kategorierna. Nedan beskrivs vilka projektidéer och syften som finns inom dessa kategorier. En mer detaljerad bild ges av projekten Bilaga 1.

Etablera funkisverksamhet

I kategorin Etablera funkisverksamhet ingår tio projekt som har som mål att etablera eller fortsätta att driva en verksamhet som vänder sig (enbart) till personer med funktionsnedsättning. I denna kategori är etablerandet av mötesplatsen det primära målet med projektet. Det är platsen, och aktiviteterna som ska bedrivas på platsen, som är i fokus för projektet. Mötesplatsen ses som att ha potential att uppfylla andra mål och syften som till exempel självständighet, socialt umgänge och meningsfull sysselsättning för målgruppen. Syftet med projekten är ofta att skapa sociala mötesplatser och meningsfulla aktiviteter samt sysselsättning för målgruppen som projektet Unga i Grunden beskriver:

> *[Vi vill skapa] ”en meningsfull fritid för unga med funktionsnedsättning […] vidga sina vyer och våga tro på sig själv och få bättre självkänsla och testa på nya aktiviteter samt möta nya kompisar […] att påverka sin fritid genom att tycka till samt att kunna ’jobba’ som ledare.”*

I projektansökningarna framgår det att en viktig aspekt i projekten är att målgruppen själva ska vara drivande i projekten. Detta gäller för samtliga projekt förutom det sista, Reaktivering, som ska drivas av professionella. Detta är den enda kategori där de flesta projekten vänder sig till en målgrupp med samma typ av funktionsnedsättning; fem av de tio projekten i kategorin vänder sig till personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

Tillgängliggöra genom att ge en specifik målgrupp ökad kunskap

I de elva projekt som ingår i kategorin *Tillgängliggöra genom att ge en specifik målgrupp ökad kunskap* är kunskapsöverföring det centrala temat. I de flesta projekt handlar det om att kartlägga kunskapen som en viss målgrupp har om diagnos eller funktionsnedsättning och om livssituation och att beskriva den kunskapen så att andra kan ta del av den och därigenom öka tillgängligheten i den omgivande miljön. Målgruppen är i flera av projekten föräldrar och anhöriga till barn och vuxna personer med funktionsnedsättning. Målgruppen kan också vara professionella som möter personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga, som till exempel i projektet Din rätt:

”Vi sprider kunskap om rättigheter hos personer med psykisk ohälsa, hos både dem själva och hos de som har lön för att göra deras liv lättare. Vi vill lyfta poängen av inflytande från vår målgrupp, i sin egen vård […] En sak vi försöker sprida kännedom om är värdet av och rätten till en Samordnad Individuell Plan och rätten att få information man faktiskt kan tillgodogöra sig […] Vård, psykiatri, socialtjänst, statliga myndigheter, kommuner osv. behöver alla betydligt större kunskap om ex. kognitiva funktionsnedsättningar. Det fungerar exempelvis inte alltid att skicka ett myndighetsbesked till en person med flera neuropsykiatriska diagnoser. Här behövs modernisering och flexibilitet för tillgänglighet.”

I flera av projekten handlar det om att tillgängliggöra information och kommunikation mellan professionella och målgruppen. De medel som används för att uppnå målet är oftast att skapa informations- och utbildningsmaterial med samlade erfarenheter och kunskap från målgruppen. Projekten inom denna kategori beskriver att informationsmaterial och utbildningsinsatser når många, och att de har som mål att deras projekt ska kunna förändra synen på målgruppen och deras behov. En annan ambition är att sprida information och kunskap även inom målgruppen som till exempel projektet, Utåtriktad information om flickor och kvinnor med blödarsjuka, beskriver:

”Många barnmorskor och skolsköterskor som vi träffat under första och andra projektåret vittnar om att de ofta träffar tjejer med rikliga menstruationer och näsblödningar. Majoriteten av barnmorskor och skolsköterskor har dock inte tänkt på att blödningsrubbningar skulle kunna vara orsaken till flickornas blödningar. Genom att de nu får mera kunskap om sjukdomen, i och med Kvinnoprojektets närvaro på kongresser och utbildningar hoppas vi på att de kan påverka att fler tjejer utreds. Vi har också via sociala medier och genom samtal blivit kontaktade av tjejer som aldrig hört talats om sjukdomen och som sprider information i sina egna nätverk.”

Stärka egen kraft! till delaktighet på individnivå

Projekten i denna kategori (17 stycken) har som mål att på olika sätt stärka individen för att på individnivå uppnå något som den grupp som individen tillhör anses, av målgruppen själva eller av andra, vara i avsaknad av eller inte får ta del av i samma utsträckning som andra utanför gruppen. Projekten har ofta en upplysnings- eller utbildningsinsats eller både och som riktar sig till omgivningen. De kan således även ses som kunskapshöjande men vi har valt att presentera projekten under kategorin *Stärka på individnivå för att nå jämlika villko*r eftersom det primära målet med projektet är att stärka individen. Projekten inom denna kategori syftar till att ge individen bättre verktyg eller strategier för att exempelvis förbättra sin hälsa, skapa stödjande nätverk eller öka sin kunskap för att kunna göra informerade val och utöva medborgliga rättigheter. Exempel på områden inom denna kategori är kunskap om hur individen ska bete sig på nätet för att inte bli utsatt som till exempel projektet Nätkoll beskriver:

> *”[Vi vill] ge kunskap och verktyg till barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och vuxna omkring dem för att förebygga negativa erfarenheter på nätet, stötta dem om det ändå händer något olämpligt/olagligt men också lyfta nätets fantastiska möjligheter för just denna målgrupp som på nätet kan bryta en social isolering, få avkoppling och informera sig så att det ökar deras självständighet.”*

Projekten inom denna kategori vänder sig till personer med olika typer av funktionsnedsättningar och det finns ingen målgrupp som i någon högre grad är mer representerad än någon annan.

Tillgängliggöra utbildning

De fjorton projekt som ingår i kategorin *Tillgängliggöra utbildning* har flera olika inriktningar. Projekten handlar dels om att bygga upp helt nya utbildningar för målgruppen, dels om att erbjuda stödinsatser i utbildning samt dels att ta fram modeller, metoder och material för att tillgängliggöra utbildning för målgruppen. I de fall det är fråga om att bygga upp och etablera nya utbildningar är folkhögskolor den främsta arenan. Projekten vänder sig till skilda målgrupper men det finns en något högre representation av projekt som riktar sig till personer med intellektuella funktionsnedsättningar och personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. I de projekt som syftar till att utveckla en ny utbildning som till exempel projektet Spelutveckling, handlar det både om att erbjuda anpassad utbildning och att erbjuda en social miljö där individen kan utvecklas:

”Vårt syfte med projektet är att skapa möjligheter för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar att utvecklas inom spelutveckling och visa fler vägar till högre studier, arbete och sysselsättning. Vi vill bredda den befintliga kursen till att innefatta fler kursdelar motsvarande de som finns på högskola. Vi vill också att kursen med internatboende ska bidra till en trygg och stimulerande vardag utifrån deltagarens behov och intressen. Syftet är också att i samråd med gamla och nya deltagare, projektets samarbetspartners, egna kunskaper och erfarenheter skapa förutsättningar för en bra kurs som är anpassad och ger goda lärsituationer inom spelutveckling, social interaktion och kommunikation.”

De projekt som handlar om att erbjuda stödinsatser i utbildningen riktar sig främst till studenter på eftergymnasial nivå. De stödinsatser som erbjuds är skräddarsydda efter individens behov och syftar till att erbjuda stöd att kunna fullfölja en utbildning. Projekten som har som mål att ta fram modeller, metoder och material för att tillgängliggöra utbildning för målgruppen har oftast ett specifikt område som de inriktar sig på. Det kan vara exempelvis vara teckenspråk, ungt företagande eller allergi.

Tillgängliggöra idrott

Kategorin *Tillgängliggöra idrott* innehåller elva projekt som karakteriseras av att de antingen syftar till öka kunskapen hos idrottsföreningar och idrottsledare om funktionsnedsättning i allmänhet eller så de syftar till att tillgängliggöra en viss typ av idrott eller sport för personer med en viss typ av funktionsnedsättning. De projekt som syftar till att öka kunskapen hos idrottsföreningar och ledare vänder sig främst till de föreningar som inte är med i Svenska parasportförbundet, som till exempel projektet Inspelet beskriver:

[Vårt syfte är att] ”att få idrottsföreningar som inte är anslutna till Handikappidrottsförbundet att bjuda in nya medlemmar med funktionshinder samt starta idrottsskolor i de lokala idrottsföreningarna.”

De projekt som syftar till att tillgängliggöra en viss typ av idrott eller sport för personer med en viss typ av funktionsnedsättning är främst lokala och handlar ofta om att anpassa sporten efter vissa typer av behov som till exempel projektet Jämlik ishall:

”Projektet har erbjudit en möjlighet att utveckla sin skridskoskicklighet. Till en början, för många, med hjälpmedel så som fallskydd/sele och stöd. I år kan vi konstatera att flera ungdomar kommer att delta i Special Olympics (ett breddarrangemang för de med utvecklingsstörning). En enorm utveckling på två år!!”

I denna kategori ingår endast projekt som har beviljats projektstöd och inte de projekt som har beviljats lokalstöd. Om även de projekt som har beviljats lokalstöd skulle ingå i denna kategori, skulle kategorin utökas med 36 projekt. De projekten handlar också om att tillgängliggöra idrott och sport, oftast genom någon typ av miljömässig anpassning. Bland lokalstödsprojekten är det många golf- och ridklubbar som har beviljats medel för att tillgänglighetsanpassa sin verksamhet.

Tillgängliggöra kultur

Att tillgängliggöra kultur och upplevelser handlar om att ge tillgång till musik, konst, scenkonst och andra kulturella och upplevelsebaserade aktiviteter. Nästan hälften av de tio projekten inom kategorin har som mål att göra scenkonst mer tillgänglig för målgruppen. Ett annat mål är ofta att skapa möjligheter till delaktighet genom social samvaro med andra genom projektets kulturaktiviteter. I tillgänglighetsarbetet vill projekten även lyfta upp synen på funktionalitet och funktionsnedsättning och skapa en annan syn på värde som till exempel projektet ”… när vi lyser för varandra …”

”Vi såg möjligheterna och vad scenkonst kunde bidra med om man vill nå många, och vi ville synliggöra de teckenspråkiga barnen, inte utifrån ett bristperspektiv utan från deras otroliga kompetens till visuella uttryck.”

Inom denna kategori är målgruppen teckenspråkiga och personer med dövhet och dövblindhet relativt väl representerade men i övrigt är det en spridning mellan olika målgrupper.

Ökat tillträde till arbetsmarknaden

Inom kategorin *Ökat tillträde till arbetsmarknaden* finns 21 projekt som har som mål att målgruppen ska närma sig arbetsmarknaden och i bästa fall få arbete.

De medel som används för att nå detta mål skiljer sig mellan projekten. Åtta av projekten har som mål att starta eller stimulera utveckling av (arbetsintegrerade) sociala företag medan de andra projekten inriktas på arbete i specifika branscher, på att skapa mötesplatser där aktiviteterna är arbetslivsinriktade eller att på att starta arbetsförmedling för personer med funktionsnedsättning. För att kunna starta ett (arbetsintegrerat) socialt företag ska en del av

projekten hålla utbildning i hur man startar och driver ett arbetsintegrerat socialt företag. Flera av dessa projekt ska använda sig av en mötesplats som utgångspunkt för det sociala företagandet, där mötesplatsen ses som medlet för att kunna nå målet, att starta ett arbetsintegrerat socialt företag, som till exempel projektet REKO:

> *[Målet är] ”att erbjuda en mötesplats med friskvård och kreativa aktiviteter. Att man får möjlighet att ta små steg in på arbetsmarknaden […] Att genom mötesplatsen bli accepterad som man är och att man erbjuder en arbetsplats som utgör från individens förutsättningar.”*

Mötesplatser är även medlet för andra projekt som har som syfte bedriva arbetslivsinriktade aktiviteter och ge stöd till arbete, med det långsiktiga målet att få ett arbete. Andra projekt inom kategorin är inriktade på specifika yrkesområden där personer med funktionsnedsättning ska stärka sin anställningsbarhet och nå arbete. Fyra av projekten riktar sig till personer med psykiska funktionsnedsättningar och därmed är detta den kategori där den målgruppen finns med i högst grad. Ökat tillträde till arbetsmarknaden är även den kategori där det finns flera projekt som riktar sig specifikt till personer med annan etnisk bakgrund än svensk, en målgrupp som annars lyser med sin frånvaro i satsningen.

Mål, syften och målgrupper i projekten – en sammanfattning.

Figur 1. Målen i projekten

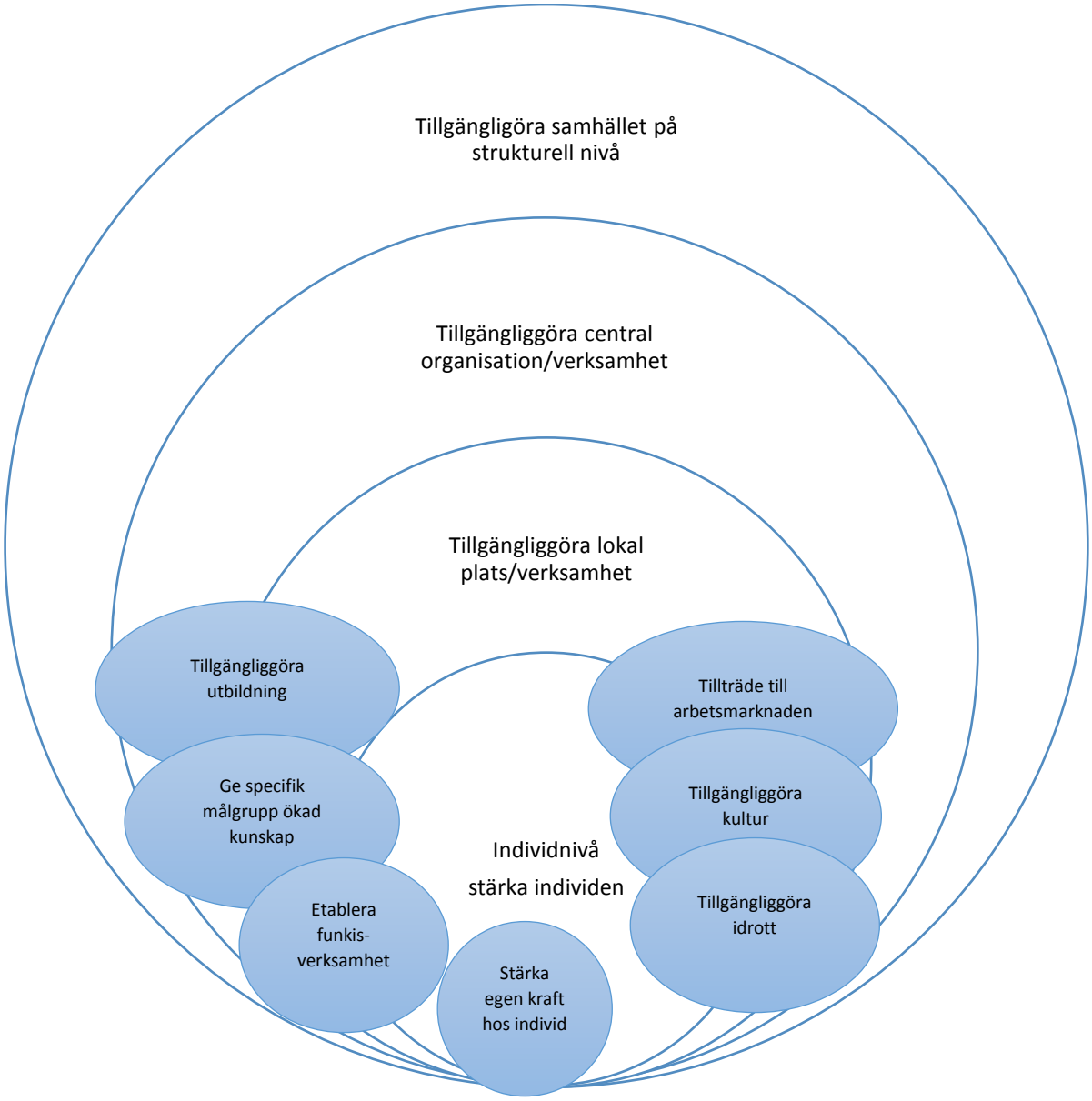

Figur 1 är en illustration över på vilken nivå – individ-, organisations- eller strukturnivå – som projektet bedriver sin verksamhet. Illustrationen visar att projekten först och främst har som mål att bedriva verksamhet och påverka levnadsvillkor på individ- och organisationsnivå. Många av projekten har även som mål att tillgängliggöra individens närmaste omgivning inom olika områden. Det kan vara att erbjuda en fysisk miljö, ofta i form av en mötesplats eller att tillgängliggöra en fysisk otillgänglig miljö. Det kan också handla om kommunikativ och attitydmässig tillgänglighet som ska skapas genom att andra människor ska få större kunskap om målgruppens livsvillkor och behov. En tredje inriktning på målen är att stärka på

individnivå för att individen ska få ökad kunskap för att själv kunna tillgängliggöra företeelser i samtiden. Både aktiviteter som syftar till att stärka individen och aktiviteter som syftar till att höja kommunikativ och attitydmässig tillgänglighet handlar ofta om kunskap som möjliggörare av delaktighet och jämlika villkor.

I de projekt som har de här två kunskapshöjande målen, ska kunskapen göras tillgänglig främst på individnivå. Det påverkar vilka spår projekten lämnar – det blir följaktligen då främst spår på individnivå.

Många projektet vill även skapa mötesplatser för personer med funktionsnedsättning som syftar till att samla målgruppen kring en gemensam verksamhet eller aktivitet eller till att öka målgruppens sociala gemenskap. Tolkningen av dessa mål är att projekten ser brist på mötesplatser och aktiviteter för målgruppen som ett hinder för jämlika levnadsvillkor. Mötesplatserna är inriktade på fritidsverksamhet, kultur, idrott och sysselsättning/arbete. Mötesplatserna kan vara tillfälliga, under projekttiden, eller permanenta som kommer att fortsätta även efter projekttidens slut.

En bild av mottagare och beviljat belopp i projekten

Som vi har nämnt tidigare är det tre områden som är i fokus för satsningen Egen Kraft!; fritid, utbildning och arbetsliv. I studien av vilka projekt som beviljades medel och hur mycket medel som beviljades för de olika projekten använde vi denna uppdelning[22] för att se om det fanns skillnader mellan de olika områdena. I ett försök att fånga vilka som beviljades medel gjorde vi en kategorisering av mottagarna enligt följande:

1) ideella föreningar och organisationer
2) intresseföreningar för brukare och/eller personer med funktionsnedsättning samt organisationer bildade på etnisk grund (i fortsatt text kallade brukarföreningar)
3) idrottsförbund, idrotts- och sportföreningar (i fortsatt text kallad idrottsföreningar)
4) studie- och utbildningsförbund
5) offentlig verksamhet
6) okategoriserade.

I studien av vilka som är mottagare av bidrag ingår **samtliga** projekt, 208 stycken, som hade beviljats belopp i satsningen, fram till och med december 2016 (Bilaga 2)

[22] Uppdelningen av projekten i olika områden har Arvsfonden gjort.

En aktiv fritid i livets alla faser

Inom området fritid beviljades 120 projekt stöd fram till december 2016. Av dessa var 36 så kallade lokalstödsprojekt. Den största kategorin inom fritidsområdet är idrottsföreningar. I denna kategori har 16 projekt beviljats projektstöd och 34 projekt beviljats lokalstöd.

Den näst största kategorin är (ideella) föreningar och organisationer, där brukarföreningar och idrottsföreningar är undantagna. Kategorin innehåller lokala föreningar (som exempelvis Föreningen Grunden i Malmö), rikstäckande förbund (som exempelvis Riksförbundet för Sexuell Upplysning RFSU, Stockholm) och stiftelser (som exempelvis Stiftelsen Tekniska museet). Inom den kategorin finns 32 av projekten. Det är en bred spridning av intresseområden för projekten inom denna kategori och det går inte att urskilja ett specifikt område eller en specifik riktning som är gemensam för någon betydande del av projekten.

Den tredje största kategorin är brukarföreningar. I denna kategori ingår 18 projekt. Det är en relativt stor spridning av olika föreningar och förbund inom kategorin, där det förbund som fått flest beviljade projekt är Attention, som är projektägare[23] för 3 av projekten. Den fjärde kategorin är studie- eller bildningsförbund utgör cirka 10 procent av projektägarna. Det offentliga Sverige, i form av stat och kommun är projektägare för 6 av projekten. Det finns även ett fåtal projekt, som inte kan kategoriseras in i någon av ovanstående kategorier.

Skola och utbildning för alla

Inom området skola för alla beviljades 36 projekt stöd fram till december 2016. Inom detta område var brukarföreningar och (ideella) föreningar och organisationer de kategorierna som i högst grad beviljades projektmedel, 10 av projekten faller inom vardera kategorin. Inom kategorin brukarföreningar var förbund som riktar sig till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i majoritet. I hälften av de beviljade projekten var Riksförbundet Attention projektägare och i ytterligare ett projekt var Autism- och Aspergerföreningen projektägare. Inom kategorin (ideella) föreningar och organisationer, där brukarföreningar och idrottsföreningar är undantagna, finns det 10 projekt. Det kan inte skönjas någon tydlig inriktning för de föreningarna i kategorin utan de är spridda både geografiskt och inriktningsmässigt. Projektägare som har sin hemvist inom skol- och utbildningsområdet utgör den tredje största kategorin. Det är totalt 9 projekt där projektägaren finns inom skol- och utbildningssfären, uppdelat på olika utbildningsanordnare. Av de projekten drivs 2 av universitet, 1 av projekten av en folkhögskola, 3 av projekten drivs av Folkuniversitetet och 3

[23] I två av projekten är Attention på central nivå projektägare och i ett av projekten är en lokalförening i Attention projektägare.

av projekten av andra studie- eller bildningsförbund. Det finns även 3 projekt där projektägarna har sin hemvist inom idrottsrörelsen som har blivit beviljade projektmedel till olika typer av utbildning. De övriga projektägarna finns inom sjukvården och kyrklig verksamhet.

En arbetsmarknad för alla

Inom området arbete har 49 projekt beviljats projektstöd. Den största kategorin av projektägaren är inom detta område är (ideella) föreningar och organisationer, där brukarföreningar och idrottsföreningar är undantagna. I den kategorin har 18 projekt beviljats projektstöd. Även inom det här området är det en stor spridning av föreningar och organisationer. Den näst största kategorin är brukarföreningar där 16 av projekten har sin hemvist. Det är bland dessa föreningar är det väldigt olika vilken målgrupp de vänder sig till. Den tredje största kategorin är studie- och bildningsförbund. Det är 9 av projekten har projektägare som finns inom denna kategori. I övrigt är det 2 av projekten som ägs av diakonverksamheter, 2 som ägs av kommunal- eller samordningsförbund samt 1 projekt som ägs av en folkhögskola.

Tabell 1. Andel kategori av projektägare inom satsningens tre områden

Projektägare	En aktiv fritid i livets alla faser	Skola och utbildning för alla	En arbetsmarknad för alla	Totalt i satsningen
(ideella) föreningar och organisationer	33 (26,8 %)	10 (28,6 %)	19 (38 %)	62 (30,2 %)
brukarföreningar	19 (15,4 %)	10 (28,6 %)	16 (32 %)	45 (21,6 %)
idrottsföreningar	51 (41,4 %)	3 (8,5 %)	0	54 (25,9 %)
studie- och bildningsförbund	10 (8,1 %)	7 (20 %)	9[24] (18 %)	26 (12,7 %)
offentlig verksamhet	6 (4,8 %)	2 (5,7 %)	2 (4 %)	10 (4,9 %)
övriga	4 (3,2 %)	3 (8,5 %)	4 (8 %)	11 (5,3 %)
Totalt	123 (100 %)	35 (100 %)	50 (100 %)	208 (100 %)

Mottagare och beviljat belopp i projekten – en sammanfattning

I satsningen Egen Kraft! har det till och med december 2016 beviljats medel till 204 projekt. Det är främst tre olika typer av projektägare som har beviljats projektstöd:

- ideella föreningar och organisationer,

[24] I denna siffra ingår även andra utbildningsanordnare än studie- och bildningsförbund, som till exempel universitet och folkhögskolor.

- idrottsföreningar
- brukarföreningar.

Det är inte förvånande utifrån att Arvsfondens delar ut bidrag till ideella organisationer, icke-vinstdrivande föreningar och stiftelser. Det är huvudmän som finns inom den offentliga sektorn som lyser med sin frånvaro, bara knappt 4 procent av projekten inom satsningen har en offentlig huvudman som projektägare[25]. Detta kan ha flera förklaringar. Det kan bero på att verksamheter inom offentlig sektor inte är medvetna om att de kan söka. Det kan bero på att de har sökt men att deras projekt inte har beviljats stöd. Det kan också bero på att projekten väljer att ha en ideell organisation eller förening som projektägare men att offentliga verksamheter finns med som samarbetspartners i projektet.

[25] Offentliga sektorn kan söka projektbidrag men måste då ha ett samarbete med en organisation inom civilsamhället såsom en ideell förening.

Samverkan med den offentliga sektorn

I den enkät som vi skickade ut till projektägarna under våren 2016 ställde vi frågor om vilka projekten samverkade med inom den offentliga sektorn. Enkäten besvarades av drygt hälften av de tillfrågade, 56 projekt.

Tabell 2. Samverkan med den offentliga sektorns aktörer i projektet olika delar

I vilken utsträckning är följande aktörer involverade i …	Projektets utformning?			Projektets styrning?			Projektets praktiska arbete/aktiviteter?		
	Hög/Viss	Låg/Inte alls	Inte relevant i projektet	Hög/Viss	Låg/Inte alls	Inte relevant i projektet	Hög/Viss	Låg/Inte alls	Inte relevant i projektet
Arbetsförmedlingen	16 %	44 %	40 %	22 %	34,5 %	43,5 %	21 %	41 %	38 %
Försäkringskassan	18 %	43 %	39 %	20 %	37 %	43 %	22 %	35 %	43 %
Hälso- och sjukvård	24 %	51 %	25 %	24 %	46 %	30 %	25 %	47 %	28 %
Kommunen	34 %	41 %	25 %	42 %	36 %	22 %	45 %	34 %	21 %
Skola/utbildnings-anordnare	22,5 %	40 %	37,5 %	28 %	36 %	36 %	40 %	28 %	32 %
Specialpedagogiska skolmyndigheten	14 %	44 %	42 %	11 %	47 %	41 %	19 %	42 %	38 %

Merparten av projekten, mellan 60–80 procent, bedömde att samverkan med olika aktörer i den offentliga sektorn var relevant för deras projekt. De viktigaste samverkansparterna för projektets utformning, styrning och praktiska aktiviteter bedömde projekten vara hälso- och sjukvården och kommunen. cirka 75 procent av projekten bedömde att samverkan med dessa aktörer var relevant för projektens verksamhet. Det är förståeligt eftersom samarbete med såväl hälso- och sjukvården som kommunen kan vara betydelsefull oavsett vilken inriktning projektet har. Om samverkan bedöms förekomma i hög eller viss utsträckning alternativt i låg utsträckning eller inte alls varierar. Det är vanligare med samverkan i hög eller viss utsträckning med kommunen, speciellt när det kommer till projektets styrning och praktiska aktiviteter. Däremot bedöms samverkan med kommunen inte vara lika vanligt förekommande i projektens utformning. Överlag bedömer projekten att samverkan med den offentliga sektorns aktörer är något mindre förekommande i projektets utformning än i övriga delar av projektet. De bedömer dock att det är lika viktigt som samverkan i övriga delar av projektet.

Det finns en skillnad mellan vilken samverkan som projekten bedömer vara relevant för projekten och den samverkan som faktiskt förekommer med det offentligas aktörer. Det kan tolkas som att projekten skulle vilja ha mer samverkan än vad som faktiskt förekommer. Det är en tolkning som till viss del bekräftas i enkätens öppna svarsalternativ och i samtal med projektledare. Några av projekten önskar mer samarbete och stöd från de offentligas aktörer men får inte det i den utsträckning de önskar:

> *”Det borde ligga i Arbetsförmedlingens intresse att personer med olika funktionshinder får ett lönearbete (vilket flera i projektet redan fått), med vi har ej erhållit något stöd via Arbetsförmedlingen.”*

Orsakerna till bristande samverkan tror projekten främst är tidsbrist i både den egna projektorganisationen och i de organisationer de samarbetar med:

> *”I offentliga sektorn tror vi det är tidsbrist hos handläggare som hindrar djupare eller frekventare samverkan.”*

Samverkan är något som kan ta tid att etablera, speciellt när det inte har funnits ett tidigare samarbete mellan aktörerna. Det är något som lyfts fram som ett hinder för projekten eftersom det tar tid att etablera förståelse:

> *”Olika organisationer har olika kulturer och olika sätt att uttrycka sig. Det tar alltid ett tag att förstå varandra.”*

Andra hinder för samverkan som projekten anger i enkätens öppna svarsalternativ är revirtänkande och prestige eller bristande intresse för projektets verksamhet. Att inte ha den samverkan som projektmedarbetare önskar kan få konsekvenser för projektets verksamhet, eftersom många projekt är beroende av samarbete för att kunna få deltagare till projekten och för att kunna bedriva vissa aktiviteter. Detta gäller främst projekten inom skol- och arbetsmarknadsområdet. Inom arbetsmarknadsområdet är ofta det offentligas roll att bistå med deltagare till projekten. Projekten är således beroende av ett bra samarbete med kommunen och olika myndigheter för att få deltagare till projekten. Samarbetet med offentliga aktörer beskriver projekten som fungerande, även om det initialt kan ha tagit tid att etablera. Ofta sitter representanter från exempelvis kommunen och Arbetsförmedlingen med i en referensgrupp för projekten eller fungerar som kontaktperson för projekten. Det kan underlätta samarbetet, eftersom det finns en referensperson som kan fungera som länk mellan

projektet och den egna organisationen. Men personberoende samverkan är skör och vid förändringar finns det risk att samverkan upphör under kortare eller längre tid:

> *”Om det är otydligt vem som är kontaktperson eller otydlig överlämning i de fall kontaktpersonen inte längre är relevant, kan det leda till att det inte längre finns någon kontaktperson, och allt faller mellan stolarna med just den samverkanspartnern.”*

Inom skolområdet är projekten ofta beroende av tillträde till skolans verksamhet eftersom projektets arbete ofta ska bedrivas där. Det är inga problem för de projekt som bedrivs på folkhögskolor eller inom studieförbund, eftersom de ofta är projektägare eller har en nära koppling till projektet och medverkar aktivt i projektets arbete som exempelvis projektledare eller medarbetare. De projekt som riktar sig till grundskolan eller högskolan/universiteten är beroende av att skolan öppnar upp sina portar för projektets verksamhet. De projekten beskriver oftast ett bra samarbete och att det har funnits ett stort intresse för projektets verksamhet.

Fallstudier av fyra av projekten

Inom ramen för utvärderingen har vi undersökt fyra projekt lite närmare.

Projekten har valts ut för att visa på exempel på projekt från satsningens olika områden. Under mötena med representanter för och deltagare i projekten har vi som utvärderare fått ta del av många intressanta samtal och händelser. Det är inte möjligt att inom ramen för denna del i utvärderingen beskriva allt som projekten valde att dela med oss. Denna fördjupade studie kommer därför att specifikt beröra områdena levnadsvillkor, delaktighet och projektens möjligheter att bidra till jämlika villkor för målgruppen. De specifika frågor som den fördjupande studien inriktar sig på är:

Vilka är de levnadsvillkor som projektet avser förbättra för målgruppen?

Vilka aktiviteter skapas i projektet?

Hur ser delaktighet ut för målgruppen, i projektet och i samhället?

Vilka är de främsta hindren för delaktighet, i projektet och samhället?

Leder deltagande i projektet till förändring för målgruppen?

På vilka sätt bidrar projektet till ett mer jämlikt samhälle för målgruppen?

Vad händer när projektet tar slut?

Projektet Anpassad IT – vägen till delaktighet

Projektet Anpassad IT – vägen till delaktighet startade under våren 2014 och drivs av FUB:s forskningsstiftelse ALA och Mora Folkhögskola. Projektet har som mål att starta och driva en tvåårig distansutbildning för att öka digital delaktighet och självständighet för personer med funktionsnedsättning. Kursens teman är hälsa, kultur, natur och medborgarskap. Projektet bedrivs vid Mora Folkhögskola där deltagarna träffas under några dagar varje månad för gemensam utbildning. Mellan utbildningstillfällena bedrivs utbildningen på distans, via anpassad IT. I projektet finns 12 deltagare. Deltagarna är i varierande ålder men de flesta är i yngre vuxenålder. Det är något fler kvinnor än män som är deltagare i projektet. För att ge deltagarna förutsättningar att kunna studera på distans är stödpersoner som kan hjälpa till på hemmaplan viktiga. Alla deltagare har själva fått välja en eller flera stödpersoner, som även de får utbildning i anpassad IT för att kunna stödja deltagaren både under och efter projektet. Stödpersonerna är för vissa av deltagarna en förälder och för andra är det boendepersonal, totalt är 21 personer stödpersoner. Förutom att få utbildning i anpassad IT är stödpersonerna

också med deltagarna på skolan under delar av kursen för att gemensamt arbeta med vissa uppgifter och ta del av annat kursinnehåll.

Vilka aktiviteter skapas i projektet?

Under de dagar som vi utvärderare besökte projektet var det aktiviteter från tidig morgon till sen kväll, med en paus mellan middag och kvällsfika för egna aktiviteter. Då samlades de flesta kursdeltagarna i matsalen där de, tillsammans med andra folkhögskoleelever, satt och pratade och kopplade av tillsammans. Någon hade med sig en gitarr och det blev en del sång och musik och samtal kring borden. Deltagarna beskriver att de tycker om att vara på skolan och att gå kursen. På frågan vad de tycker om de aktiviteter som de ska delta i finns det lite spridda upplevelser. Någon tycker inte om att vara ute när det är kallt men tycker om att baka. Någon annan tycker inte om att smaka på citrusfrukter men att sjunga. Gymnastiken är dock flera lite skeptiska till. Lärarna tycker alla om och en av deltagarna säger så här:

> *”Det är roligt att vara här och jag tycker så mycket om vår lärare. Hon är snäll. Och vi gör roliga saker. Tavlorna vi gjorde i dag var roliga att göra, de blev så fina. Min hänger där borta, där, så att alla ska kunna se den.”*

Deltagarnas glädje och vilja att vara med på aktiviteterna i projektet påtalas av projektmedarbetare, som ett viktigt förhållningssätt i projektet, liksom att deltagarnas engagemang:

> *”Kursen har som mål att deltagarna med utvecklingsstörning ska ha kul, att det ska vara motiverande aktiviteter. De ska klara av de aktiviteter som erbjuds både i IKT[26] och inom kursens olika teman och de ska ha något att berätta när de kommer hem samt att de ska vilja komma tillbaka. Varje aktivitet har ett pedagogiskt upplägg som utgår från funktionsnedsättningens förutsättningar. Förutsägbarhet skapas genom scheman, arbetsbeskrivningar med bildstöd, uppmärkning och annat. Ett stort arbete läggs på att inhämta deltagarnas egna åsikter och upplevelser för att på så sätt skapa en kurs som är engagerande. På skolan har kursdeltagarna faddrar från de andra kurserna på skolan och våra kursdeltagare deltar i skolans gemensamma aktiviteter som till exempel friluftsdagar.”*

[26] Informations- och kommunikationsteknik (IKT)

Att projektmedarbetare bryr sig om vad deltagarna tycker och tänker bekräftas av deltagarna. De får vara med och bestämma över sitt deltagande, vad de vill göra och hur. Det är inte alltid det är så, berättar en av deltagarna:

> *”Här får jag bestämma själv. Det får jag inte där jag bor. Jag tycker om att vara här.*

Hur ser delaktighet ut för målgruppen, i projektet och i samhället?

Målgruppen, unga vuxna med måttlig utvecklingsstörning, är främst delaktiga som deltagare i projektet. Planering och styre av projektets aktiviteter gör projektmedarbetarna. Deltagarna får komma med synpunkter och ha önskemål om kursen och de aktiviteter som görs, som projektmedarbetarna försöker ta hänsyn till. Kursen utvärderas på flera sätt:

> *”Vi har en referensgrupp bestående av närstående, personal och enhetschef. Dessutom deltar kursdeltagarna med utvecklingsstörning i en utvärdering i samband med varje kurstillfälle. Stödpersoner gjorde en omfattande, skriftlig utvärdering efter avslutad distanskurs.”*

I projektets aktiviteter skapas delaktighet genom kognitivt stödmaterial och genom stöd från stödpersoner:

> *”Delaktighet i projektets aktiviteter skapas genom kognitivt stöd: bildstöd, filmer, tydliggörande, anpassade dataprogram (till exempel EasyMail, förenklat skrivbord, Fotostudio med mera). Dessutom får deltagarna stöd dygnet runt av handplockade skolstödpersoner med god kännedom om målgruppens behov.”*

Stödpersonerna och deras medverkan i kursen hjälper deltagarna på flera sätt. Dels är det viktigt att kunna få stöd när man inte är på skolan, med de uppgifter som ska göras eller när något känns svårt eller besvärligt. Dels är det viktigt att stödpersonerna får ta del av det som deltagarna gör när de är på kursen, att de ska vara delaktiga i det som deltagaren är delaktig i. En av deltagarna är beskriver förväntansfullt:

> *”I dag kommer A och L hit, de är mina stödpersoner. Jag längtar efter dem, de ska vara med mig här. Vi ska göra saker med dem och så ska vi sjunga för dem.”*

Kursen Anpassad IT är ett steg på vägen men projektmedarbetare menar att det finns många hinder för att målgruppen ska kunna leva i ett jämlikt samhälle när det gäller digital

delaktighet. Omgivningen saknar kunskap om kognitivt stöd och det kan finnas en ovilja mot att använda sig av olika typer av kognitivt stöd, både beroende på kostnader och attityder:

> *”De främsta hindren är brist på kunskap, gruppens ekonomiska svårigheter, kommunernas bristande resurser och förlegade attityder.”*

Vilka är de främsta hindren för delaktighet, i projektet och i samhället?

Även om projektet nu flyter på bra var det inte helt enkelt att starta upp en distansutbildning och få både deltagare och stödpersoner att vilja vara med. Svårigheterna var att nå ut till personer med måttlig utvecklingsstörning och låta dem få information om att projektet finns. Det fanns även en rädsla hos omgivningen inför något helt nytt och det var svårt att få någon att ställa upp som stödperson och dessutom förbinda sig att gå en egen utbildning.

Det finns även hinder för delaktighet i själva projektet och dess aktiviteter. Projektmedarbetare beskriver en rad hinder som kan uppstå och projektet måste förhålla sig till:

> *”Själva funktionsnedsättningen, det vill säga måttlig utvecklingsstörning, innebär att man kan ha svårt att uttrycka sin önskan, ställa krav och uppleva en känsla av delaktighet. Dessutom har de flesta deltagarna med utvecklingsstörning begränsade erfarenhet av att bo "hemifrån" med allt vad det innebär. I viss mån har även omgivningens brist på kunskap och tillit varit ett hinder. Dock har kunskap och tillit ökat allteftersom kursdeltagarna har utvecklats under projektet. Hinder för stödpersonerna kan vara t.ex. att de inte får tillräckligt med tid under sin arbetsdag att jobba med Anpassad IT, bristande stöd från chefer och/eller kollegor, tekniskt strul samt att flera av stödpersonerna har lite datorvana.”*

Leder deltagande i projektet till förändring för målgruppen?

Deltagarnas stödpersoner berättar att de kan se att projektet har medfört förändringar hos deltagarna. A:s stödperson beskriver att A har fått en annan självständighet sedan han började på kursen:

> *”Han åker tåg hit själv, med byten och allt. Första gången åkte jag med honom, men det kan jag inte göra varje gång, resan blir för lång och jag kan inte vara ledig från jobbet så mycket. Och han får inte färdtjänst. Så nu åker han tåg hit själv, han vet att han kan fråga tågpersonalen om han undrar över något.”*

A:s stödperson tror att en orsak till att han har blivit så självständig är att kursen är betydelsefull för honom, något som fler stödpersoner pekar på. D:s stödpersoner var först lite tveksamma till att han skulle gå kursen, eftersom den innebar en ny plats och nya personer:

> *”D brukar inte gilla när det händer något nytt och han blir ofta orolig inför förändringar. Vi på boendet var faktiskt ganska osäkra på om han skulle klara av att åka iväg så här, och vi var nog lite oroliga för att han skulle komma att må dåligt. Men vi har blivit så positivt överraskade. Han packar till och med sin väska själv innan han ska hit, flera dagar innan och sedan väntar han på att få åka.”*

De har sedan blivit mer och mer positiva till kursen och menar att fler borde få möjlighet att komma iväg och gå på kurser som den här. Det stärker både självständighet och blir något roligt som händer i deltagarnas liv. Att stödpersoner får vara med i kursen är också ett positivt inslag tycker de, dels för att de själva får lära sig något nytt, dels för att det skapar gemenskap med mellan dem och den deltagare de stödjer, i att de får en gemensam aktivitet som de kan ägna sig åt på hemmaplan. Kursen har även påverkat inställningen till skola och utbildning hos deltagarna, något som har varit en positiv överraskning för L:s stödperson:

> *”L har väl aldrig varit så intresserad av skolarbete. Så jag blev ganska förvånad när jag upptäckte att han gjorde uppgifter som han får här, han gjorde dem själv och när det var något som han ville fråga så hade han kontakt med en lärare, de hade en diskussion över nätet.”*

På vilka sätt bidrar projektet till ett mer jämlikt samhälle för målgruppen?

Kursens syfte är att ge unga vuxna med måttlig utvecklingsstörning en möjlighet att öka sin digitala delaktighet och självständighet. En projektmedarbetare beskriver varför detta kan leda till jämlika villkor:

> *”Målgruppen ska få en ökad digital delaktighet. Att få ta del av digitala medier och digital information är viktigt i samhället i dag, eftersom alltmer av både samhällsinformation och social samvaro i allt högre utsträckning finns på digitala medier. Tillgång till den digitala världen är en förutsättning för delaktighet i samhället. Med datorn som verktyg, i kombination med anpassade programvaror, ges projektdeltagarna förutsättningar för att öka sin delaktighet inom projektets teman: hälsa, natur, kultur och samhälle.”*

Ojämlika villkor inom detta område drivs av olika faktorer. Det kan dels vara att avsaknad av kunskap och erfarenhet. Detta får målgruppen på kursen. Det kan också vara attityder till vilka som kan lära sig och vilka som kan använda sig av digital teknik. Att kunna visa på potential hos målgruppen när det gäller användningen av digitala verktyg är viktigt tycker projektmedarbetarna. Det kan påverka förlegade attityder och på så vis åstadkomma förändring. Det behöver finnas pionjärer och förebilder:

> *”De som går kursen erövrar färdigheter som ökar delaktighet och de blir förebilder för målgruppen. De visar vilken potential det finns med rätt förutsättningar i form av Anpassad IKT.”*

Vad händer när projektet tar slut?

Det är svårt att uttala sig om vad som händer är projektet tar slut. Planen är att erbjuda en distansutbildning. Erfarenheterna om vad som har fungerat bra och mindre bra i projektet tas tillvara för att minska eventuella svårigheter för fortlevnad. En svårighet som projektet uppmärksammade initialt var att få sökande till kursen. Därför har projektet bedrivit ett aktivt arbete med att marknadsföra projektet och på så sätt både sprida projektets erfarenheter med även locka nya kursdeltagare och stödpersoner. Marknadsföringen har gått bra inte minst för att projektet har fått flera utmärkelser och uppmärksammats på olika sätt:

> *”Projektet har lagt mycket resurser på att sprida kunskap inte minst digitalt. Detta har lett till att projektet har uppmärksammats inom en rad organisationer inte minst inom brukarorganisationen FUB. Projektet fick ett pris på Störd och Stoltgalan som ’Årets stödaste skola’. Vi har flera gånger erfarit att våra exempel och genom att vara förebild påverkar både personer med utvecklingsstörning; Vi vill också gå kursen! samt deras nära omgivning; Blir det fler kurser? Jag har en son/dotter … På vår gruppbostad bor det fler som skulle ha glädje och nytta av att få gå den här kursen … Deltagarna har visat upp hur de använder sina datorer på Digidel hösten 2015 och på Get On Line week våren 2016. Dessa träffar har varit välbesökta av både personer med egna funktionsnedsättningar och personal/närstående samt studerande vid Mora Folkhögskola. Projektet är aktivt på sociala medier bland annat på projektets Facebooksida där vi sprider våra erfarenheter och metoder. Genom denna spridning hoppas vi att fler börjar efterfråga och använda anpassad IKT för digital delaktighet.”*

Projektet Funkisförmedlingen

Funkisförmedlingen startade 2014 och drivs av den ideella föreningen Funkibator. Projektet har som mål att starta och bedriva en arbetsförmedling för personer med funktionsnedsättning, som vill ha stöd till arbete. Funkisförmedlingen har några viktiga ledord för verksamheten som beskrivs på deras hemsida[27]:

- *Att majoriteten av personalen själva ska ha funktionsnedsättning.*
- *Att arbetsandan och arbetskulturen ska vara genomsyrad av möjlighetstänk, entreprenörskap och innovation.*
- *Att det digitala ska användas aktivt i syfte att öka tempo och tillgänglighet.*
- *Att det inte ska finnas något myndighetsregelverk eller kontrolluppdrag.*
- *Att arbetet ska kunna ske fritt, flexibelt, snabbt och ledigt genom att arbeta utifrån föreningen som juridisk plattform.*
- *Att personer som vill ha stöd av verksamheten ska erbjudas en otrolig bredd med fritidsaktiviteter, brukarstöd, ledsagning, internationella möjligheter, utbildning, sociala träffar, fysisk aktivitet och mycket mer.*

Det huvudsakliga syftet med projektet är att höja livskvaliteten för personer med funktionsnedsättning genom att det får etablera sig på arbetsmarknaden eller genom att de får närma sig den. Målgruppen har långt ifrån jämlika förhållanden på arbetsmarknaden och alla undersökningar visar att de ligger på en lägre nivå jämfört med personer utanför målgruppen. Funkisförmedlingen ska erbjuda en plattform där personer i målgruppen kan få komma med och vara delaktiga, få ett större socialt kontaktnät, hitta egenförsörjning, utveckla sig som personer, lära sig mer kunskapsmässigt, och bryta utanförskap och isolering. Alla är välkomna men projektmedarbetarna beskriver att projektet särskilt riktar sig till vissa målgrupper eftersom ingen annan riktar sig till dem:

> *”Våra främsta målgrupper är unga med synnedsättning, rörelsenedsättning, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och neurologiska funktionsnedsättningar. Det finns ingen annan som är speciellt inriktad på de här målgrupperna utan de tröskar ofta omkring i Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans system utan att något händer, eftersom de inte får jobb utifrån funktionshindren.”*

[27] http://www.funkisformedlingen.se/Funkisformedlingen.html

Funkisförmedlingen finns i Växjö, i egna lokaler där deltagarna kan mötas och vara med i olika aktiviteter och på nätet; där deltagarna kan mötas digitalt. I lokalerna erbjuds olika aktiviteter men deltagare kan också få stöd i att finna en arbetsplats på ett företag eller arbeta i de sociala företag som drivs av Funkisförmedlingen och som den projektägande organisationen Funkibator driver. I projektet arbetar ett tiotal personer, de flesta på deltid. Målgruppen är stor, projektet har kontakt med hundratals personer som på olika sätt har kontakt med Funkisförmedlingen, mer eller mindre aktivt. Projektet har även många samarbeten varav två, med Arbetsförmedlingen och med Försäkringskassan, är mer formaliserade till sin karaktär.

Vilka aktiviteter skapas i projektet?

I projektet bedrivs det en mängd aktiviteter till vilka målgruppen bjuds in. Projektmedarbetare beskriver det som en mängd "fritidsaktiviteter": arbetsträning, praktik, sysselsättning, alternativ skolgång, alternativ daglig verksamhet, stöd i att söka arbete och många andra mindre "servicepaket" som finns i projektet. Funkisförmedlingen är genom föreningen Funkibator med i olika nätverk som deltagarna får ta del av och det bedrivs även utbildningar och personutvecklande aktiviteter.

Hur ser delaktighet ut för målgruppen, i projektet och i samhället?

Målgruppens delaktighet är ett av ledorden för projektet och projektmedarbetare beskriver att:

> *”Personer som själva har funktionsnedsättning ska vara de som leder, driver, styr, formar, skapar verksamheten. Det här är ett projekt av, med, för målgruppen själva. 90 procent av de som är inblandade i projektet har en egen funktionsnedsättning.”*

Men trots att de flesta som finns inom verksamheten har en funktionsnedsättning känner sig projektmedarbetarna lite tveksamma till att definiera sig som en funktionsnedsättnings-förening:

> *”Funkibator blir ibland tvungen att profilera sig som funktionsnedsättnings-förening för att få rätt bedömning, till exempel på Arvsfonden utifrån kraven om brukarmedverkan – vi måste profilera oss så för att få tillgång till medlen – men vi är ju en förening som har medlemmar med funktionsnedsättning. Vi är en plattform för dem som på olika sätt har upplevt svårigheter, för att mötas och göra bra saker.”*

För att nå tillgänglighet, som är en förutsättning för delaktighet, använder projektet mycket digital teknik som Facebook och andra sociala medier. Digitala medier gör det enklare att anpassa kontakten efter deltagarnas behov, något som kan ses som normbrytande inom detta område, där det oftast är myndigheternas strukturer som bestämmer formerna för kontakt, som en projektmedarbetare berättar:

> *”Man behöver bryta normer för att uppnå delaktighet. Här har vi tillgänglighet dygnet runt eftersom vi kan utgå från sociala medier som Facebook. I det vanliga systemet kan tillgänglighet vara ett problem, det kan ta lång tid att få tag på någon och då blir det en motivationsfråga. Vårt [digitala] kontor är öppet 07.00–24.00. Vi kan använda oss av kommunikation som får människor att bli sedda och motiverade.”*

Projektmedarbetarna menar att målgruppen på detta sätt kan bli mer delaktig i projektets eftersom de bjuds in till delaktighet genom en mängd olika kanaler:

> *”Möten, dialoger, diskussioner, chattande, kommunikation, Facebook-interaktioner, deltagande på träffar. De kan vara en del av projektet överallt och på alla sätt det uppstår fysiska eller digitala möten på dagar, kvällar, helger,”*

Engagemang och tillhörighet är viktigt för delaktighet och projektmedarbetarna beskriver hur de strategiskt arbetar för att öka engagemang:

> *”Vi arbetar väldigt strategiskt med att få in och med personer från målgruppen, i huvudmansföreningen och till andra aktörer. Det här är en process där det börjar med att känna till, sen blir det att man kommer med fysiskt och sen leder det till att man kommer med fler gånger och det går vidare naturligt och i slutet har ett engagemang utvecklats där man tar på sig olika uppgifter, roller, funktioner. Vi arbetar på det här sättet hela tiden med att allt börjar med ett litet frö, en idé som vi sen ser till för förutsättningar att utvecklas och etablerar sig.”*

Projektmedarbetarna pekar på flera framgångsfaktorer för målgruppens delaktighet i projektet. Det är dels en fråga om fysisk tillgänglighet, att lokalerna är tillgängliga för alla, dels kommunikativ tillgänglighet; att det finns digitala möjligheter till kommunikation och medverkan. Men projektmedarbetarna pekar även på ett personligt förhållningssätt, att det

finns en attitydmässig tillgänglighet; att vara tillmötesgående och säga ja så mycket som det går.

Men även om projektet aktivt försöker skapa tillgänglighet finns det hinder som är svåra att överbrygga. Det är svårt att skapa tillgänglighet i projektets alla delar eftersom många saknar den kompetens som behövs för att exempelvis utföra de administrativa uppgifterna i projektet:

> *”Det är svårt att hitta personer i allmänhet som kan göra lite mer "avancerade" uppgifter som att skriva ansökningar, slutrapporter, ha ekonomiansvar. Generellt finns det inga hinder hos projektet men uppgifternas svårighetsgrad är det stora hindret.”*

Projektmedarbetarna pekar även på att en del hinder kan finns hos deltagarna själva som exempelvis rädsla för och ovana att prova nya saker:

> *”Det är förvånansvärt ofta personer själva är deras egna fiender i sina mentala världar. Det är många som behöver hantera saker, prova saker, våga saker. Många ligger efter i sin utveckling och avseende självkänsla och självförtroende. Det här är kanske så generellt med människor men i synnerhet avseende vår målgrupp.”*

Andra hinder för tillgänglighet och delaktighet i projektet finns i själva projektstrukturerna. I projektet arbetar ett begränsat antal personer och det är svårt att kunna möta upp behoven hos alla som vill vara delaktiga i projektet:

> *”Ett hinder för delaktighet är att vi inte hinner med att möta upp behov, förfrågningar från personer som kommer. Behovet visade sig vara mycket stort och trots att vi är tiotalet [medarbetare] så är vi i det här sammanhanget en mindre grupp.”*

Projektet strävar efter en hög tillgänglighet och delaktighet för alla som vill vara med och ta del men ser samtidigt att det finns en målgrupp som är svår att nå; personer med funktionsnedsättning med annan etnisk bakgrund än svensk:

> *”Vi har också svårt att nå dem med annan etnisk bakgrund men det är något som vi jobbar på. Vi vet inte varför, det kan vara att det är skamfyllt att ha en funktionsnedsättning i vissa kulturer.”*

Att projektet har valt att vara digitala i hög utsträckning kan också vara ett hinder för delaktighet även om projektmedarbetarna inte tror att det är ett särskilt stort problem eftersom det är få i målgruppen som inte har tillgång till dator.

Leder deltagande i projektet till förändring för målgruppen?

Projektmedarbetarna ser en lång rad förändringar som Funkisförmedlingen verksamhet leder till för deltagarna. Det handlar om att komma in i ett socialt sammanhang, att få stöd att ordna det som är problematiskt och att få ett mer aktivt liv:

> *”Vi hjälper personer att få ordning på sina livssituationer, få kompisar, vänner, lära sig saker, kontakta arbetsgivare, hitta ekonomiskt stöd, komma ut i världen, komma hemifrån där de annars kan sitta och göra ingenting. Vi erbjuder massor av fritidsaktiviteter utanför själva projektet. Vi säger ja till både enkla och mer avancerade idéer. Vi har jättemånga konkreta exempel som vi skulle kunna förmedla. Det är bara att titta på varje enskild person av de 100-tals personer som vi har haft kontakt med.”*

På vilka sätt bidrar projektet till ett mer jämlikt samhälle för målgruppen?

Projektmedarbetare pekar på framför allt tre hinder för att personer från målgruppen ska kunna leva i ett jämlikt samhälle. Det är en fråga om tillgänglighet i omgivningen, där det finns både fysiska och sociala hinder. Men det är även individuella faktorer som till exempel personernas eget mod till att säga ja och komma med. Kompetens är en annan faktor där personers kompetensnivå som kan göra att de utestängs från lite mer kvalificerade och avancerade sammanhang.

Projektet arbetar med att överbrygga dessa hinder på olika sätt; genom att sänka trösklarna och undanröja tillgänglighetshinder. Ett viktigt arbete i projektet är att arbeta aktivt med att bjuda med, att utbilda och att utveckla personer för att nå förändringar för personen, att personer blir modigare, med bättre självkänsla och självförtroende.

Vad händer när projektet tar slut?

Projektmedarbetare upplever en säkerhet i att Funkisförmedlingen kommer att leva vidare när projekttiden tar slut:

> *”Det här projektet kommer att ta slut om drygt ett år men vi har redan byggt upp en verksamhet som utan tvekan kommer att fortsätta precis på samma sätt efter projekttiden. Så i det här fallet har vi inget som tar slut så kunskaps-*

utvecklingen fortsätter! Vi har redan etablerat en verksamhet och med hjälp av projektmedel det kvarvarande året kan vi sätta rutiner, system, funktioner än bättre samt så klart utveckla det ytterligare med samarbeten, fler tjänster, fler avtal med det offentliga."

Säkerheten beror på flera faktorer som projektmedarbetarna menar behöver vara uppfyllda för att Funkisförmedlingen ska kunna drivas vidare. Dels måste det finnas en självständig och ekonomisk bärighet, dels behöver förmedlingen ha avtal med offentliga myndigheter om att tillhandahålla deltagarplatser. Det finns givetvis risker, precis som i alla verksamheter som är uppbyggda kring några få personers kunskap, men eftersom det hela tiden har funnits en medvetenhet om att risken finns, så har kunskapsspridningen till fler personer än bara några få varit en viktig del i projektet.

Projektet Fotboll för alla – MIK Sound

Ett gäng entusiaster som älskar fotboll men som saknade en tillgänglig fotbollsplan blev starten för en ansökan till Arvsfonden. Fotbollslaget som spelade 5-a-side, en variant av fotboll som spelas med bindel för ögonen och en plingande boll på en fotbollsplan med sarg, höll till på Hägeråsen men saknade en sarg. Sargen är viktig för spelet, för att fotbollsspelarna ska kunna orientera sig eftersom sargen ger möjlighet till att ljudlokalisera och förhålla sig till planen. Klubben sökte därför finansiering från Arvsfonden för tillgänglighetsanpassningar, inklusive sarg, som i dag används flitigt av klubben Mälarhöjdens IK och Sveriges enda lag i fotboll för spelare med synnedsättning, MIK Sound.

I MIK Sound spelar både män och kvinnor med olika typer av synnedsättning men alla som vill kan vara med, bindeln gör att alla kan spela på samma villkor. Det finns i dag ett vuxenlag med ett femtontal spelare och ett juniorlag med sex medlemmar. Både lagen växer och under säsongen tränar de 1-2 gånger i veckan. Eftersom det inte finns något mer lag i Sverige som spelar fotboll för synskadade så organiserar MIK Sound samlingar för intresserade runt om i Sverige och planerar att spela mot andra lag i Europa.

Syftet med projektet var att skapa en plats där fotbollslaget kan träffas och träna med rätt förutsättningar och klubbens tränare är stolt när han berättar att föreningen nu kan erbjuda möjligheter som få andra föreningar kan:

"Arvsfondens bidrag har gett möjlighet till en plats. Det är oerhört viktigt att det finns platser där alla är välkomna. Det finns bara två sådana här sarger i världen; den ena är i Storbritannien och den andra är här. Alla får spela på den

här platsen, det är nyckeln till framgång, att man inte bygger bort vissa målgrupper."

Att kunna erbjuda möjligheter till fotboll är viktigt ur flera aspekter. Det är dels en social aspekt, att vara delaktig i ett lag och kunna utöva sitt intresse, dels utifrån en hälsoaspekt:

"Forskning om fysisk aktivitet visar att personer med funktionsnedsättning är inaktiva i högre grad, man kan förstå det för allt kräver planering, stöd. Det krävs också ekonomiska resurser och det är lätt att hamna i ett passivt läge. Det är viktigt att hitta tränings- och motionsformer som passar för framtida hälsa."

Hur ser delaktighet ut för målgruppen, i projektet och i samhället?

Tränaren får medhåll av en av spelarna i laget som bekräftar att fotboll för henne har flera positiva hälsoeffekter eftersom hon får träna en mängd olika funktioner:

"När man har flerfunktionshinder – och det är där som jag hamnar i paletten – är fotboll en bra träningsmetod för man måste hålla reda på en faslig massa saker. Man tränar minne, lagkänsla, fin- och grovmotorik. För mig är det jättebra att träna."

Att vara med i ett lag och verkligen få vara en del av laget har även en social betydelse som också är av stor vikt för hälsan och självkänslan. Det är en upplevelse som inte har varit självklar berättar en spelare, som trots att hon har utövat flera sporter inte alltid har fått uppleva delaktighet:

"Här betyder jag något och här har jag min plats – min plats – den täcks inte upp av någon annan utan här har jag betydelse. Vi är som myror där alla drar sitt strå till stacken, eller i det här fallet, till laget. […] Det är viktigt för självförtroendet att få chansen, att dra sitt strå, viktigt att känna att jag kan och får göra saker. I många idrotter som jag har provat har jag bara fått vara bänkvärmare och vara på sidan om."

Fotboll är en sport som engagerar många, både på och utanför planen, och samma spelare berättar att för henne har det varit viktigt att vara del av ett lag eftersom hela hennes familj har ett stort intresse för fotboll:

"Jag är född och uppvuxen i en fotbollsfamilj där alla har spelat fotboll, där alla vet vilka alla kända spelare är och alla okända, vet vad ett inkast är, alla

saker som jag inte har vetat hur man gör och som jag har varit väldigt ledsen över att jag inte har fått chans att prova. Jag var sju år när jag blev väldigt sjuk. […] Jag hann bara vara med på första mötet med dem i fotbollsskolan, sedan hann jag inte mer, allt det där som man ska göra, det hann jag aldrig göra. […] Under de år som jag har varit synskadad så har jag aldrig provat en sport som har varit så rolig, både spelet och det runt om. Och så är det ju lite nice att komma hem till farsan och kunna berätta att i dag sköt jag rakt i krysset!"

Vilka är de främsta hindren för delaktighet, i projektet och i samhället?

Det är en utmaning att vi inom många sporter bara vill ha en viss typ av spelare menar tränaren för MIK Sound. Det leder till att många inte kan vara delaktiga eftersom vi då väljer bort vissa. Det kanske behövs ett annat sätt att tänka kring lagsport och spelare:

"Vi försöker ändra på spelarna men inte på spelets regler och utformning, att göra så blir hela tiden en bekräftelse av normen. […] Sätt en ögonbindel på alla, det jämnar ut mycket i fotboll. En del är duktiga på orienteringsförmåga och andra på bollkontroll."

På vilka sätt bidrar projektet till ett mer jämlikt samhälle för målgruppen?

Tränaren fortsätter med att berätta att spel med ögonbindel gör att förutsättningarna förändras om vad som ses som funktionsnedsättning:

"När man har en nedsättning på ett område har man ofta funktionshöjningar på andra områden, det kan ibland vara lättare att spela med bindel för den som är van att använda andra funktioner än synen för att lokalisera sig."

Det blir därför inte så intressant i MIK Sound att bara ha med spelare som är tekniskt duktiga i fotboll eller spelare som är snabba eller är duktiga målskyttar. Andra förmågor kan vara minst lika viktiga, som exempelvis att kunna orientera sig mot bollen och sargen. Att spela med ögonbindel ändrar förutsättningarna – ingen kan använda synen i spelet – vilket gör att personer med synnedsättning kan vara med på jämlika villkor.

Vad händer när projektet tar slut?

Sargen som projektet sökte medel för räknas in under det som Arvsfonden kallar lokalstödsprojekt, det vill säga projekt som söker bidrag för ny-, om- eller tillbyggnad av lokaler eller byggnader med syfte att öka tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Det kan även vara bidrag till utrustning eller anpassningar som behöver

göras för att tillgängliggöra exempelvis en idrott. För Mälarhöjdens IK var sargen en nödvändighet för att kunna bedriva fotboll för synskadade på ett bra sätt. Sargen har nu öppnat möjligheter för att spela 5-a-side i MIK Sound, den avdelning av klubben som ansvarar för 5-a-side-lagen. Det finns i dag ett lag bestående av vuxna spelare och ett juniorlag. Förutsättningarna för fotboll för synskadade finns och MIK Sound kommer att fortsätta spela fotboll.

Projektet Sex för alla

Projektet Sex för alla drivs tillsammans av RFSU Malmö och föreningen Grunden i Malmö. Projektet startade i syfte att utbilda och ge personer med intellektuella funktionsnedsättningar möjlighet att prata om sexualitet och känslor kring sex. I projektet utbildas personer med intellektuella funktionsnedsättningar till sexualupplysare, som sedan genom så kallad *peer-education* (ungefär: kamratutbildning) ska utbilda andra personer med funktionsnedsättning men även personal på boenden och i dagliga verksamheter. I projektet utvecklas informations- och utbildningsmaterial i ett samarbete mellan målgruppen och RFSU.

Hur ser delaktighet ut för målgruppen, i projektet och i samhället?

Det är i dag cirka 12 sexualupplysare som arbetar i projektet. Sexualupplysarna har tagit fram utbildningsmaterial som de använder i utbildningar. Hela första året ägnades åt starta upp projektet, rekrytera sexualupplysare och ta fram utbildningsmetoder. Projektledarna behövde även ägna lite tid åt att fundera över hur de skulle leda projektet för att alla skulle vara delaktiga:

> *”Vi är två projektledare från RFSU och en från Grunden. Vi förstod tidigt i projektet att vi behövde ändra vårt sätt att leda projektet men det har tagit lång tid att förstå hur man är projektledare och hur man kan skapa ett öppet klimat och hur man kan vara delaktig. Det är viktigt att kunna lita på varandra och ta förslag på allvar.”*

I utvecklingsarbetet blev det även tydligt att det fanns flera mål i projektet, där inte alla ville delta som sexualupplysare utan som mottagare av information:

> *”Det var 20 informatörer i början men efter första året blev det tydligt att det inte var alla som ville vara informatörer utan att en del bara ville få information. Därför skapade vi kvällar en gång i månanden, där vi träffades i ett socialt sammanhang och pratade om sex.”*

Vilka är de främsta hindren för delaktighet, i projektet och i samhället?

Det fanns även andra skäl till att personer inte ville vara sexualupplysare, men de drevs inte av önskemål om något annat utan av rädsla för att mista sin ersättning från Försäkringskassan:

> *”En anledning till att flera hoppade av som sexualupplysare var en rädsla för att förlora ersättningen från Försäkringskassan. Det tog lång tid för handläggare på Försäkringskassan att förstå vad detta var, att informatörerna arbetar två timmar i veckan för cirka 100–150 kr i timmen.”*

Det blev ett reellt problem som projektet fick ägna mycket tid åt att försöka lösa för dem som ville vara sexualupplysare. Det största hindret var socialförsäkringssystemet och att förstå språket som används i handläggningen av enskilda personers aktivitetsersättning:

> *”För oss blev det ett hinder att inte kunna navigera i det här systemet, det kunde ta en vecka för att få tag på rätt person och vi var tvungna att läsa komplicerade texter. Det tog jättelång tid att förstå systemet och vi behövde verkligen kämpa. Vi fick nej från flera handläggare, men visste att man kunde arbeta upp till fem timmar i veckan utan att förlora ersättningen, vi behövde kunna reglerna bättre än handläggarna. Men vi gav oss inte och efter ett tag fungerade det bättre, handläggarna började prata med varandra och vi lärde oss prata deras språk.”*

Det har även varit problem för projektledare som har sjukersättning, att få möjlighet att arbeta deltid i projektet:

> *”Vi hade också problem med att en av projektledarna hade sjukersättning på 50 procent, det tog tre månader att lösa detta med vilande ersättning. Nu förstår vi exakt hur saker ska vara skrivna för att det ska bli rätt men det har tagit tid och det har lett till mycket problem.”*

Förutsättningar för delaktighet i projektet är flexibilitet; att sexualupplysarna kan delta på sina egna villkor. En del behöver ta en paus ibland när de inte mår bra, för att sedan komma tillbaka när de mår bättre. En del kombinerar arbetet i projektet med andra arbeten och åtaganden, vilket kan påverka den omfattning och under vilka tider de kan arbeta som sexualupplysare: Sexualupplysarna träffar personer och personal på daglig verksamhet på dagarna och boende och personal på boenden på kvällarna och båda är viktiga arenor för att nå målgruppen.

Leder deltagande i projektet till förändring för målgruppen?

Projektet har lett till förändring på flera sätt. En viktig förändring för sexualupplysarna är att de har fått ett erkännande; att de är en person som kan mer än någon annan om något:

> *”Informatörerna har blivit erkända som sexualupplysare och deras kollegor och vänner ställer frågor. Våra informatörer är stolta över att vara informatörer och vill gärna berätta om det. De vill också ha t-shirts, som de kan ha på sig på jobbet.”*

Projektmedarbetarna fortsätter med att berätta att arbetet med att göra alla informatörer delaktiga i att ta fram utbildningen har tagit tid men resultatet är att informatörerna verkligen äger projektet. När de gjorde utbildningen så lärde de sig mycket som andra i samhället inte kan och det byggde upp deras självförtroende.

Att delta i projektet har medfört stora personliga förändringar för en del av deltagarna. En av deltagarna berättar att hon tidigare har haft mycket social fobi men att hon nu är med på scenen och håller utbildningar och tycker att det är jättekul. Projektmedarbetarna kan även se att det har ändrat hennes beteende och det sätt som hon uttrycker sig på:

> *”Hon har lärt sig uttrycka vad hon vill på ett sätt som hon inte har gjort förut. Hon tar själv tag i saker och ordnar med saker för sin egen skull. Hon har också lärt sig att förstå sin dotter bättre, vad som händer i puberteten. Hon har sett vad hon har att erbjuda för andra och det har fått effekter på alla delar av livet.”*

Deltagaren berättar att hon vill arbeta med detta, i stället för på daglig verksamhet som hon är i dag, men det i dagsläget tyvärr inte finns möjligheter till att bli anställd. Hon praktiserar i stället i projektet för att få mer erfarenhet.

Projektet har även bidragit till förändringar för målgruppen. Utbildningarna har gjort lättare för personer med intellektuella funktionsnedsättningar att få tillgång till information och kunskap om sex, och våga prata om sex. I det syftet har *peer-education* fungerat väldigt bra berättar en projektmedarbetare:

> *”Det har fungerat bättre med peer-education är vi trodde. Våra informatörer finns ute i sin community och kan svara på frågor om allt från kondom-användning, till att man ska svara nej på att skicka bilder som man inte vill, och*

de kan berätta var man ska vända sig om man behöver stöd i något som rör sex."

På vilka sätt bidrar projektet till ett mer jämlikt samhälle för målgruppen?

Tillgänglighet är viktigt om personer med intellektuella funktionsnedsättningar ska kunna få sexualundervisning på jämlika villkor. Det handlar dels om fysisk tillgänglighet, att faktiskt få undervisning, och det är vad projektet bidrar med, tillfällen när man kan prata om sex. Men det är lika viktigt att informationen och kommunikationen är tillgänglig så att målgruppen kan ta till sig undervisningen, det är något som projektet har arbetat mycket med och som har underlättats av att målgruppen själva har tagit fram utbildningen:

"Antingen har personer med intellektuella funktionsnedsättningar inte fått någon sexualundervisning alls eller också har de fått det på ett sätt som inte är tillgängligt. Vi har exempelvis en kondomskola där man använder en träpinne för att visa hur man använder en kondom. För många var det svårt att förstå varför man drar en kondom över en träpinne, om man har svårigheter med abstraktionsförmåga så kan det bli ganska obegripligt att förstå, så informatörerna kom på att vi skulle använda sexleksaker i stället, då blev det mer naturtroget och lättare att förstå."

Genom att utbildningen har anpassats efter målgruppens behov och möter målgruppen i ett tillgängligt sammanhang så bidrar projektet till att personer med intellektuella funktionsnedsättningar får information och kunskap om sex och sexualitet på mer jämlika villkor.

Vad händer när projektet tar slut?

Projektet är inte avslutat ännu men arbetar efter en plan om hur projektet på olika sätt kan leva vidare. Sexualupplysning är en del av RFSU:s arbete och andra lokalföreningar är i dag intresserade av att börja arbeta med det material som tas fram inom projektets ram, och starta nya projekt i andra delar av landet. Projektet har ett tätt samarbete med Föreningen Grunden Malmö, där både en av projektledarna och de sexualupplysare som jobbar i projektet är medlemmar. Den kunskapen som både projektledare och sexualupplysare har fått genom projektet kommer att finnas kvar i verksamheten och på det sättet spridas till nya medlemmar i föreningen. Kunskapen som sprids i projektet kommer att finnas kvar hos många människor och förhoppningsvis bidra till en förändrad attityd kring sex för personer med funktionsnedsättning.

En samlad bild av de fyra projekten

Projekten har utgått från ojämlika levnadsvillkor och skapat förutsättningar för att jämna ut villkoren. Förutsättningarna handlar om att på olika sätt tillgängliggöra; att erbjuda en miljö och kunskap som är anpassad efter målgruppens behov. Att skapa tillgänglighet i projekten handlar ofta om att skapa en känsla av sammanhang; att göra begripligt, hanterbart och meningsfullt[28]. Information som ges ska kunna förstås av deltagarna och alla ska kunna delta i aktiviteterna oavsett förmåga och behov. Att bli lyssnad på och kunna ta del på egna villkor är viktiga utgångspunkter som leder till ökad självkänsla hos deltagare och bidrar till upplevelsen av meningsfullhet. Strävan efter att uppnå en känsla av sammanhang har påverkat deltagarna i positiv riktning, i alla fyra projekten finns det berättelser om att projekten har haft stor betydelse för de enskilda deltagarna.

Vad som ses som ojämlika levnadsvillkor är olika i de fyra projekten: digital delaktighet, arbete och aktivitet, fotboll och sexualupplysning. Gemensamt är att det handlar om att ge deltagarna möjlighet till ökad livskvalitet. Aktiviteterna som skapas i projekten har ofta detta som syfte, att skapa ökad livskvalitet, ur ett såväl kortsiktigt som långsiktigt perspektiv. De handlar om att erbjuda en social gemenskap, en meningsfull aktivitet och att stärka individen till ökad egenmakt. I det kortsiktiga perspektivet lyckas projekten mycket bra med att skapa en ökad livskvalitet utifrån att de har goda förutsättningar för att lyckas med detta. Projektmedarbetarna är engagerade och har stor kunskap inom projektets område. Projekten drivs i en tillgänglig miljö och det finns bra ekonomiska förutsättningar för projektets verksamhet. I ett långsiktigt perspektiv är det mer osäkert om projekten kan bidra till en ökad livskvalitet utifrån att det till stor del beror på om projektets verksamhet kan fortsätta eller inte. I dagsläget ser projekten ljust på verksamhetens framtid, det finns både intresse för och behov av projektets verksamhet och en organisation som kan driva projektets verksamhet vidare. Men ekonomin är en skugga som ständigt vilar över verksamhetens varande; finns det inga pengar så kan inte verksamheten fortsätta oavsett vilken livskvalitet den kan bidra med för deltagarna.

De projekt som har fått projektstöd (alla utom MIK Sound) är lokala tidsbegränsade initiativ, vilket påverkar deras förmåga att bidra till ett jämlikt samhälle för målgruppen på strukturell nivå. Bidraget blir till mer jämlika villkor på individnivå under den tid som projektet pågår. Den påverkansmöjlighet som projekten ser handlar ofta om upplysning; att få andra personer att få upp ögonen för att det finns anpassad IT, för att personer med intellektuella

[28] Begreppet känsla av sammanhang, KASAM, beskrivs av Antonovsky i boken Hälsans mysterium.

funktionsnedsättningar behöver kunskap och samtal om sex, för att personer med funktionsnedsättning kan arbeta och för att personer med synnedsättning kan spela fotboll. Men det är osäkert om det räcker eftersom förändring på strukturell nivå handlar om beslut, prioriteringar och förändringar som kommer uppifrån medan projekten kämpar underifrån. Förhoppningen är ändå att attityder ska kunna förändras med mer kunskap och genom detta öppna upp för mer jämlika villkor för målgruppen inom det område som projekten verkar.

Projekten pekar på en del hinder för delaktighet både inom och utanför projekten. Inom projekten kan dessa hinder vara administrativa uppgifter som inte går att anpassa efter målgruppens behov eller att projektmedarbetare är för få för att hinna med att möta deltagarnas alla behov. Ett annat hinder är rädsla, som kan finnas såväl hos deltagare som hos omgivningen. Deltagarnas rädsla antas bero på bristande självförtroende eller att de saknar erfarenhet vilket kan göra det ovana skrämmande för en del. En annan rädsla kan bero på att de förändrade förhållandena gör att de kan komma att mista nödvändiga förutsättningar för sin livssituation. Det var fallet för de sexualupplysare som blev rädda för att mista sin aktivitetsersättning från Försäkringskassan, när de arbetade med lön under ett par timmar i veckan. Det kan vara ett reellt hot för personer med funktionsnedsättning i övergången till arbete, och något som hindrar den enskilde att prova arbete, om det inte finns en stabil och säker inkomst i det arbete som väntar. Projekten pekar också på rädsla i omgivningen som ett hinder för deltagarnas delaktighet. Det kan vara en rädsla som bygger på omtanke om individen, att exempelvis föräldrar, boendepersonal eller andra inte vill att individen i fråga ska fara illa av att delta i aktiviteterna. Det kan också vara en rädsla som har sin grund i att misstro på förmågan, att de är rädda att inte individen ska klara av att utföra aktiviteterna på grund av funktionsnedsättningen. Den attitydmässiga (o)tillgängligheten, som kan påverkas av rädslor och föreställningar om personer med funktionsnedsättning hos omgivningen, ser projekten som ett av de största hindren för delaktighet.

Delaktighet i projektens olika delar

Delaktighet och möjligheten för målgruppen till aktiv medverkan i de projekt som beviljas projektstöd genomsyrar all Arvsfondens verksamhet. För att beviljas projektstöd av Arvsfonden behöver projekten beskriva hur målgruppen ska göras delaktiga i projektets alla delar. Projektansökningarna är mer eller mindre välformulerade kring detta. Ibland är målgruppens (tänkta) delaktighet explicit beskriven medan det i andra fall finns implicit i ansökan. I vissa fall är det något som tas för självklart utifrån att målgruppen själva eller en brukarförening är sökande till projektet. Det var därför svårt att enbart utifrån projektansökningarna få kunskap för att kunna bedöma hur delaktiga personerna i målgruppen är i projektets olika delar. Vi valde därför att ställa frågor om delaktighet i den enkät som skickades ut till projekten. Frågorna om delaktighet berörde målgruppens delaktighet i utformningen av projektet, i styrning av projektet samt i projektets praktiska aktiviteter, det vill säga själva verksamheten som bedrivs i projektet. I samband med frågorna om delaktighet ställde vi även frågor om tillgänglighet: om hur tillgängliga (med eventuell anpassning och stöd) projektets olika arbetsuppgifter var för personer från projektets målgrupp.

Enkäten gick ut till 98 projekt och 56 projekt besvarade enkäten helt eller delvis. Svarsfrekvensen var således 58 procent. Enkäten skickades till de som stod angivna som projektledare för projektet. Det ställdes ingen fråga om vem som svarade på enkäten men det är troligt att enkäten besvarades av projektledare eller annan projektmedarbetare.

Svaren från enkäten visar att personerna i målgruppen i hög utsträckning bedöms vara delaktiga i både utformningen av projektet, i styre och beslutsfattande och i projektets aktiviteter. Målgruppen är delaktig både som mottagare och utförare av det som görs i projekten. Oftast finns det en primär eller direkt målgrupp, som är de som ingår i den inre kärnan av projektet, och en sekundär eller indirekt målgrupp, som är de som är mottagare av projektet:

> *”Direkt delaktighet är att vara del av projektledningen, medskapare av metodmaterialet, intervjuobjekt, del av referensgrupp, workshopdeltagare. Indirekt delaktighet är att få ta del av Dramakällan via sekundärmålgruppen dramaledare som varit i kontakt med oss via nätverksträffar, marknadsföring och referenssamtal.”*

De öppna svarsalternativ där projekten fick kommentera möjligheter och hinder för delaktighet och tillgänglighet visar att möjligheterna till delaktighet inte ska tas för självklara utan det är något som projekten behöver arbeta med i alla delar för att den ska uppstå och upprätthållas. Många av projekten beskriver dock ett genomtänkt arbete för att nå delaktighet:

> *”Delaktighet är ett vagt begrepp som vi försökt bryta ner i tre samverkande delar: Information – deltagarna har, ger och får relevant information, Interaktion – ett givande och tagande, lyssnande, hörande och samtalande och Inflytande – att deltagarna har inflytande över relevanta frågor och områden.”*

Delaktighet i projektens utformning

Delaktighet, och möjligheter till delaktighet för målgruppen, ser olika ut i projektets olika delar. Figur 2 visar hur mycket projekten anser att personer från målgruppen har varit delaktiga i själva utformningen av projektet, det vill säga till exempel i utformning av projektidén eller i ansökan av projektstöd.

Figur 2: Målgruppens delaktighet i projektens utformning

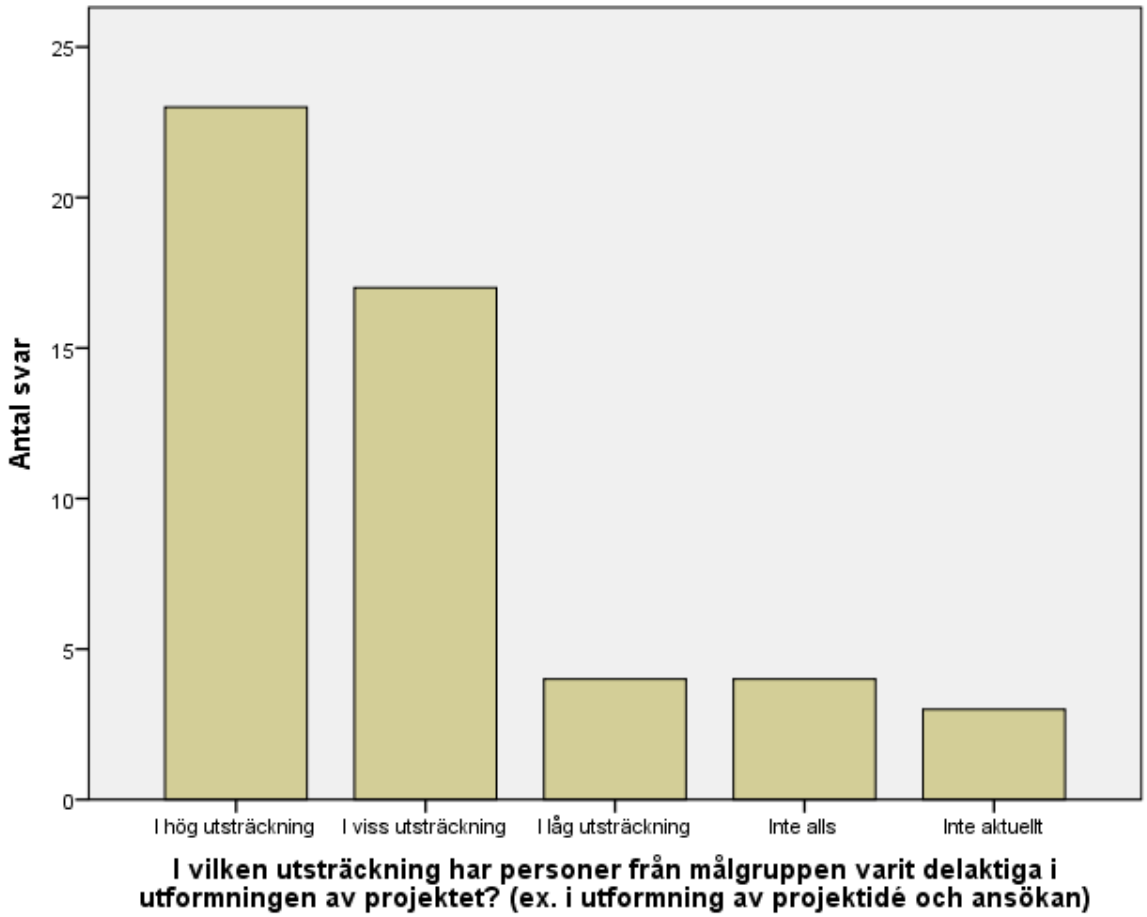

Projekten bedömer att personer från målgruppen i hög eller viss utsträckning har varit delaktiga i utformningen av projektet. De flesta av projekten som har svarat på den öppna frågan om målgruppens delaktighet i projektets utformning beskriver att deltagare medverkar som informationskälla på olika sätt i utformning av projektidé och ansökan. Det kan vara i form av att enskilda personer har kommit med idéer till projekt, att representanter för brukarorganisationer har fört fram medlemmarnas röster eller att projektet aktivt har sökt målgruppens röster genom exempelvis fokusgrupper. Det är dock inte lika vanligt att målgruppen har varit ansvarig för att skriva ansökan. Detta kan bero på flera faktorer. Något som flera projektledare lyfter i samtal och möten är att formen för ansökan inte är särskilt tillgänglig i sin utformning:

> *”Projektet är en idé från målgruppen, det är helt igenom deras idé men de klarar inte skriva projektansökan själva då formen för ansökan inte är anpassad för målgruppen.”*

> *”Ett hinder är att Arvsfondens formalia inte på något som helst sätt är anpassade för målgruppen.”*

För att undersöka om projekten anser att projektets olika delar är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning ställdes även en fråga om detta i enkäten. På frågan om hur tillgänglig uppgiften att skriva ansökan var för målgruppen svarade knappt hälften av projekten att de tyckte att den arbetsuppgiften var tillgänglig i hög eller viss utsträckning medan hälften ansåg att den inte var tillgänglig eller inte var en uppgift för målgruppen. Figur 3 visar fördelningen av projektens svar.

Figur 3 Tillgängligheten i arbetsuppgiften att skriva projektansökan

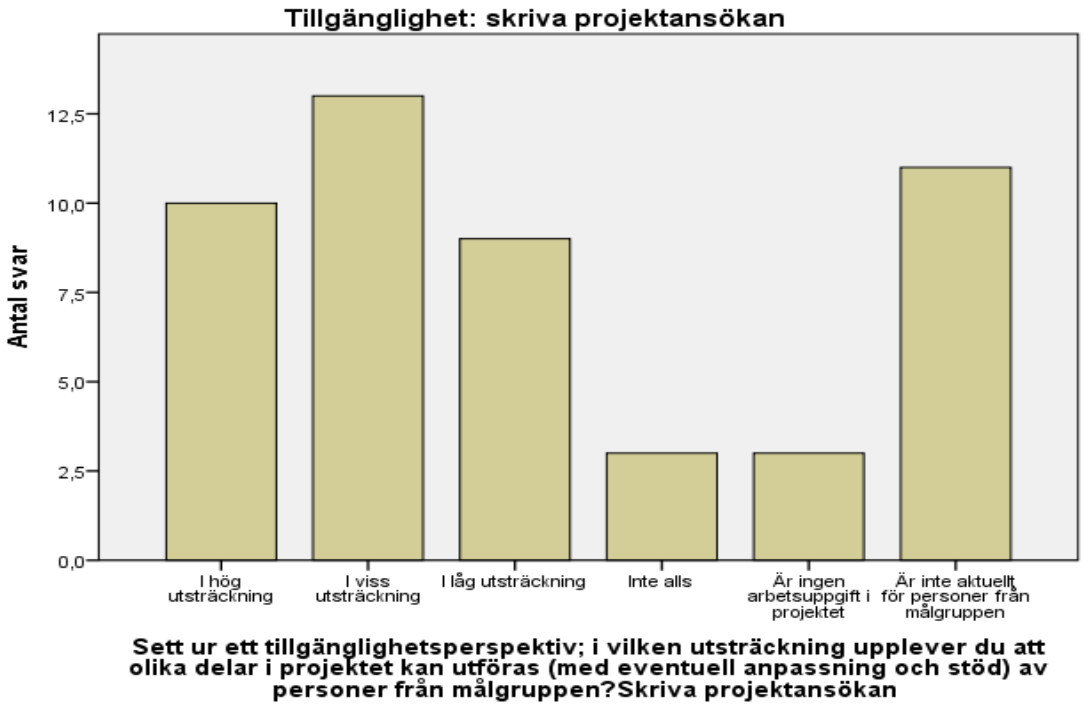

Det finns skillnader mellan projektområdena arbete, skola eller fritid när det gäller i vilken utsträckning projekten anser att uppgiften att skriva projektansökan har varit tillgänglig för målgruppen. Förvånande nog, eftersom projekten inom arbetsområdet vänder sig till vuxna, var det färre inom detta område som ansåg att uppgiften att skriva projektansökan var tillgänglig jämfört med de två andra områdena. Arbetsmarknadsprojekten svarade överlag att projektets olika delar, som projektledning, ekonomiansvar, administrativa arbetsuppgifter i låg utsträckning var tillgängliga för målgruppen. Skolprojekten däremot ansåg att projektets olika delar i högre utsträckning var tillgängliga för målgruppen och fritidsprojekten ansåg att projektets olika delar i ännu högre utsträckning var tillgängliga för målgruppen. Den enda del som samtliga områden anser vara tillgänglig i hög utsträckning är det praktiska arbetet i projektet är utformat kring; det vill säga målgruppens möjligheter att delta i aktiviteter och i den praktiska verksamheten. Figur 4 visar hur projekten har svarat på frågan om hur tillgängligheten har varit när det gäller uppgiften att skriva projektansökan. Svaren är uppdelade på projektområdena arbete, skola och fritid.

Figur 4 Tillgängligheten i uppgiften att skriva projektansökan uppdelad på projektområde (arbete, skola och fritid)

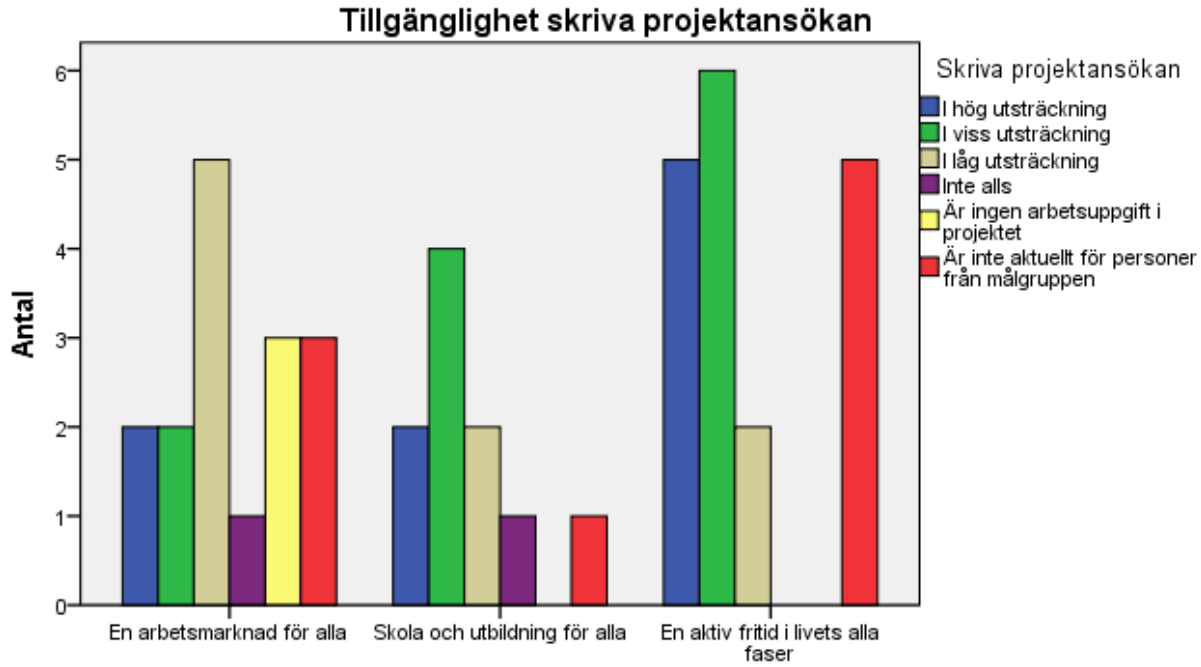

Sett ur ett tillgänglighetsperspektiv; i vilken utsträckning upplever du att olika delar i projektet kan utföras (med eventuell anpassning och stöd) av personer från målgruppen? Skriva projektansökan?

Orsakerna till att projekten anser att tillgängligheten är bristande är främst att formerna för projektansökan är dåligt anpassade till målgruppen, vilket några av projekten menar förstärks av att personerna i målgruppen är dåligt rustade för att göra den typen av uppgifter. Det beror i sin tur till viss del på kompetensbrist som tillsammans med ett bristande självförtroende påverkar deras vilja att vara med. Några av projekten menar att många i målgruppen saknar erfarenhet och kompetens för att skriva den sortens text som projektmedarbetare tror förväntas av Arvsfonden, vilket kan få till följd att de som besitter den typen av erfarenhet och kompetens får ett större inflytande i utformningen av projektet. Det är projektägarna medvetna om men de menar samtidigt att det är svårt att undvika att hamna i dessa strukturer, särskilt med den tidspress som oftast finns i organisationen:

> *”Jag tror att det är klassiskt: det ses som för svårt att fullt ut göra så pass unga personer delaktiga. Man måste anpassa projektets utformning och verksamhet väldigt mycket – i stället faller också detta projekt in i förbundets övriga rutiner och mönster där allt liksom rullar på som det brukar. Det finns projektmallar och tillvägagångssätt och koncept där det blir lite för stort och svårt – och ad*

hoc – att klämma in ungdomars deltagande fullt ut. Som så ofta hinns det inte med att tänka tillräckligt mycket utanför ramarna.”

Delaktighet i projektens styrning

I och med att målgruppen i de här projekten ofta ses som experter utifrån deras erfarenhet värderas deras ”inifrånperspektiv” högt i både styrning och i utformning av projekten:

”Vi arbetar också aktivt med att alla ska känna sig jämställda. Målgruppens kunskap värderas lika högt som till exempel projektledarens kunskap. Eller rättare sagt: projektledaren har ingen kunskap utan målgruppens kunskap.”

”Både initiativtagare och projektledare tillhör målgruppen. Det säkerställer ett perspektiv som inte blir "ovanifrån" eller att någon tror sig veta bäst om vad målgruppen vill ha.”

Det är dock ovanligt att projekten i Egen Kraft! helt styrs och leds av personer från deras målgrupp, det är uppskattningsvis bara cirka 5 procent där hela projektledningen och projektstyret består av personer som själva har olika typer av funktionsnedsättningar. Figur 5 visar hur projekten har svarat på frågan ”I vilken utsträckning har personer från målgruppen varit delaktiga i styrningen?”.

Figur 5 Delaktighet i projektens styrning

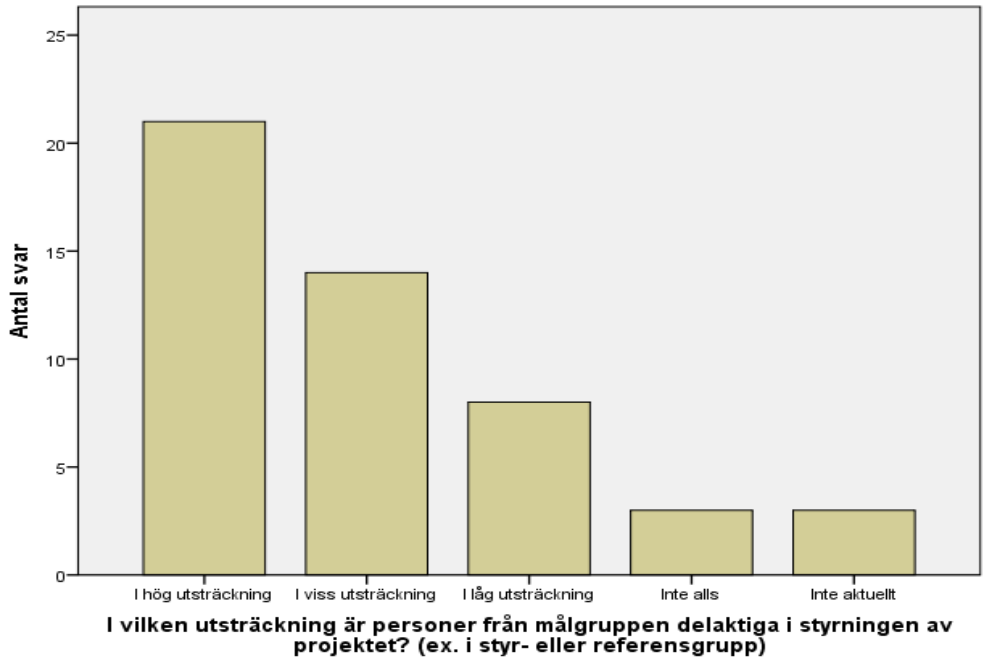

Tillgängligheten för att vara representant i projektets styr- och referensgrupp betraktas också som hög av projekteten, vilket kan vara en av förklaringarna till att målgruppen i hög utsträckning finns representerad. Men även om projekten strävar efter tillgänglighet så att alla som vill kan delta utformningen och styrningen av projektet finns det hinder som inte projektet kan rå på. Ett sådant hinder är personernas mående och hälsa. Funktions-nedsättningar kan medföra hälsoproblem och det är något som påverkar och påverkas av det arbete som målgruppen gör i projekten:

> *”Att leva med psykisk ohälsa innebär ibland en ojämn nivå av energi, och somliga kan ta på sig ett stort ansvar som sedan blir övermäktigt om personen exempelvis får en psykos eller ett ångestskov.”*

Det kan även vara svårt att ingå i projektledning och styrning av projektet om personerna har omfattande kognitiva nedsättningar. För de målgrupperna, liksom för barn, finns ofta ombud med i styr- och referensgrupperna.

Delaktighet i det praktiska arbetet i projekten

Projektets praktiska arbete är det som projekten i högst utsträckning bedömer att personerna i målgruppen är delaktiga i. Det är det praktiska arbetet i projekten som oftast utgör själva stommen. Personerna i målgruppen kan vara både utförare och mottagare i aktiviteterna och ofta är det en liten grupp som är mer involverade som utförare. Figur 6 visar hur projekten har svarat på frågan ”I vilken utsträckning är personer från målgruppen delaktiga i det praktiska arbetet?”.

Figur 6 Delaktighet i praktiskt arbete i projekten

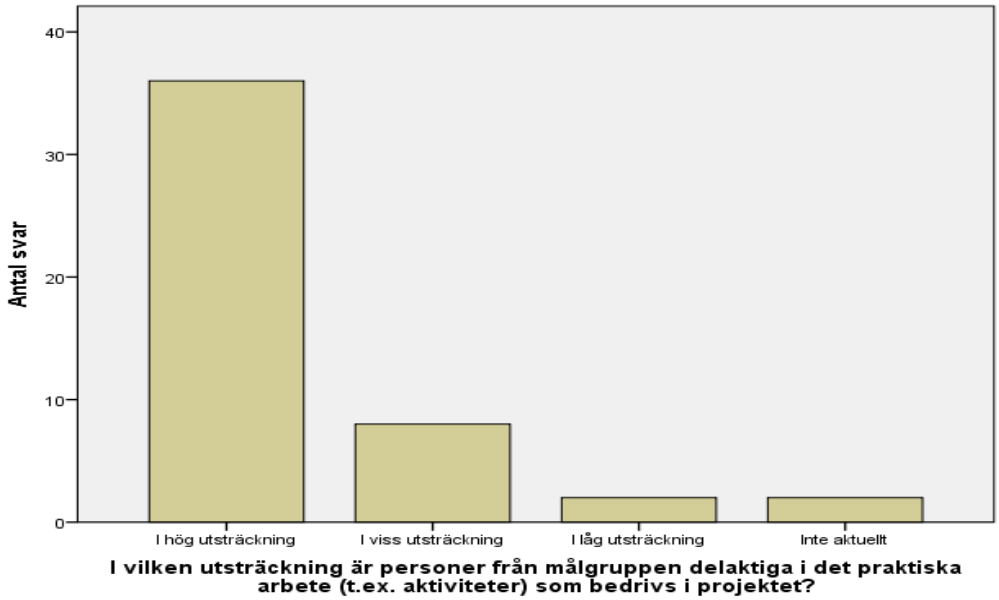

Projekten strävar efter att målgruppen ska vara aktiva i det arbete som bedrivs i projekten och försöker på olika sätt bjuda in till delaktighet:

> *”Vi arbetar aktivt för att personer från målgruppen ska vara delaktiga i utformningen av de aktiviteter och det material som vi utvecklar. Genom att vi aktivt söker upp, ställer frågor och försöker att utgå från målgruppens perspektiv tror vi att är på god väg att ta tillvara på målgruppens behov och önskemål och skapa förutsättningar för delaktighet.”*

> *”Vi frågar och diskuterar projektet med dem och får dem att känna att de är en viktig, avgörande, del i utformandet av projektet.”*

Delaktigheten är viktig ur olika aspekter. Dels är det en målgrupp som inte alltid har fått känna på hur det är att vara delaktig i olika sammanhang och då blir delaktighet viktigt för jämlika villkor. Dels är det viktigt med delaktighet för att skapa en känsla av sammanhang och meningsfullhet.

> *”En demokratisk kompetens utvecklas genom möjligheten att få vara delaktig och ha inflytande över kursens innehåll och upplägg. Delaktighet skapar också känslan av sammanhang och mening med studierna.”*

Projekten upplever att de i relativt hög grad har möjlighet att påverka delaktigheten inom projektet, men de upplever att de har mindre möjlighet att påverka vilka som attraheras av och vill vara med i projekten och dess aktiviteter. En av de grupper som projekten har svårt att nå är personer som har en annan etnisk bakgrund än svensk. Projekten skattar att ungefär 22 procent av deltagarna har en annan etnisk bakgrund Det är något som flera av projekten ser som ett problem och som de aktivt försöker förändra:

> *”Det svåra för vårt projekt, och det är samma problem som för våra två organisationer, är att rekrytera unga från målgruppen med utländsk bakgrund. Det är något vi fortfarande jobbar på. Vi försöker inom projektets ramar i dag hitta en modellskola med mer mångfald än de tre vi har i dag.”*

Delaktighet är även i det praktiska arbetet i projekten beroende av tillgänglighet och eftersom projektets verksamhet är i hög grad anpassad utifrån målgruppens behov och förutsättningar bedömer projekten det praktiska arbetet i projektet till att vara tillgängligt i hög utsträckning för målgruppen. Figur 7 visar vad projekten anser om tillgängligheten i det praktiska arbetet i projekten.

Figur 7 Tillgänglighet i det praktiska arbetet i projekten

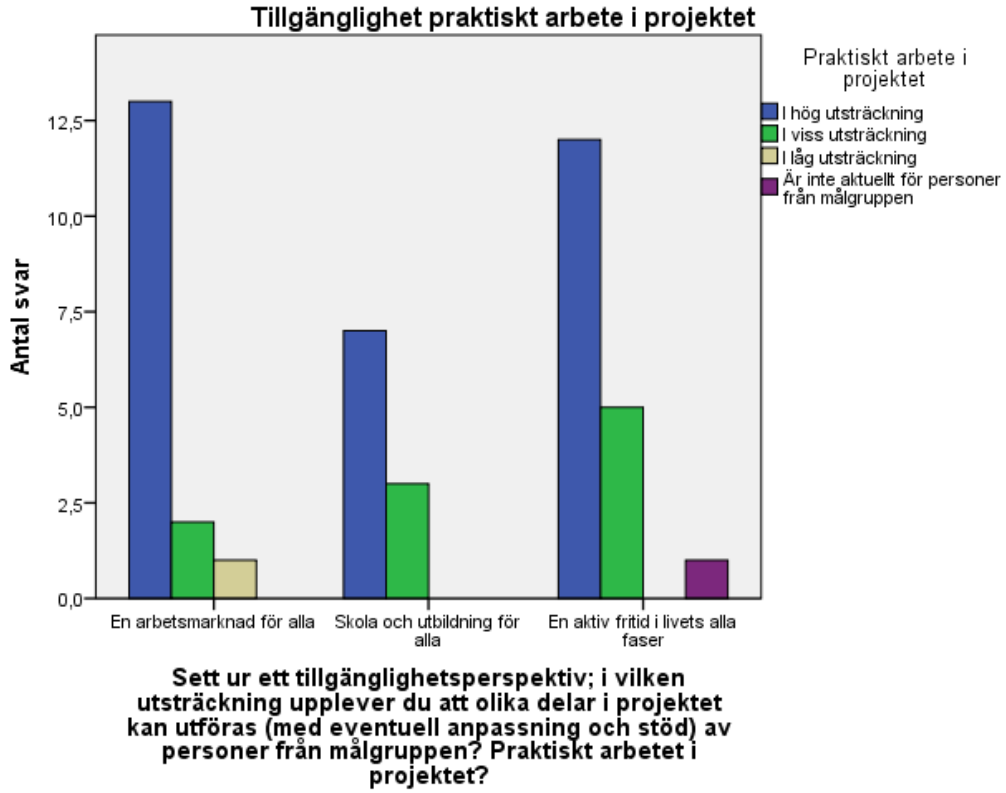

Tillgänglighet är i många fall beroende av anpassningar efter målgruppens behov och projekten ser att kunskap och förståelse om just målgruppens behov har stor betydelse för att skapa tillgänglighet:

> *”Förutsättningar för tillgänglighet är att organisation och övriga projektledare har stor kunskap och förståelse för personen och funktionsnedsättningen.”*

Att ge tillräckligt med tid är en annan central faktor för tillgänglighet som flera av projekten lyfter fram liksom möjlighet att få stöd i projektet:

> *”Förutsättningar är att personerna kan växa och utvecklas i egen takt samt att det finns tillgång till handledning och stöd”.*

Projekten pekar också på bemötande som centralt för tillgänglighet. Att det finns vilja och öppenhet hos de andra i projektet att låta alla komma till tals och verkligen lyssna på vad som sägs. De hinder som projekten ser för tillgänglighet, i projektet och i övriga samhället, handlar ofta om just attitydmässig tillgänglighet:

”Hinder för tillgänglighet är att inte lyssna till deltagarens behov utan att man i stället har en förutfattad plan/uppfattning kring vilka behov och stöd en person med funktionsnedsättning har”

Andra hinder för tillgänglighet att inte lokaler är anpassade och deltagarnas hälsa och mående. Även om det finns de bästa intentioner kan inte allt anpassas när det gäller miljö och aktiviteter, så att det ska fungera för alla i alla situationer.

En samlad bild av delaktighet

Delaktighet kan beskrivas som att ha inflytande över, att vara aktivt medverkande i samt att ta en del i, eller av, något. Arvsfonden[29] beskriver delaktighet dels som att ”ha en röst”; att ha möjlighet att påverka genom att bli lyssnad på, dels som att ”ta del i”; att ha möjlighet till aktiv medverkan i olika situationer. Delaktighet är viktigt i projekten. Det märks inte minst i de många och innehållsrika svar som gavs i enkätens öppna frågor. Många av projekten arbetar med olika strategier för målgruppens delaktighet i projektets olika delar, men där de främst lyckas med detta är i det praktiska arbete som bedrivs i projekten. En del av förklaringen till detta kan finnas i att projektens aktiviteter har utformats efter målgruppens förutsättningar. Där kan målgruppen få både en ”röst” och vara aktivt medverkande i olika aktiviteter. Andra delar av projektet är inte utformade efter målgruppens förutsättningar i samma utsträckning, som till exempel när det gäller projektledning eller att skriva ansökningar. Den typen av uppgifter förutsätter vissa typer av förmågor och erfarenheter som personerna i målgruppen inte alltid bemästrar. I projektens utformning och styrning kan därför målgruppen ha en ”röst”, vilket projekten beskriver, genom att målgruppen finns representerad i styr- och referensgrupper. Målgruppen är dock inte lika ofta aktivt medverkande i utformning och styrning av projektet. Detta får till följd att målgruppens möjligheter till delaktighet varierar i projektets delar där målgruppens aktiva medverkan i vissa delar kan bli en omöjlighet att uppfylla för projekten med nuvarande projektstrukturer. Det som däremot kan uppfyllas i projekten är att målgruppen ska ha en ”röst” i projektets alla delar.

De framgångsfaktorer för delaktighet som projekten beskriver är först och främst tillgänglighet. Tillgänglighet skapas utifrån att personer med funktionsnedsättning aktivt bjuds in för att få en ”röst” och ge projekten ett ”inifrånperspektiv” och genom detta påverka utformningen av projektet och dess aktiviteter. Att deltagarna får en ”röst” i projektet anses

[29] Personlig kommunikation med Annica Thomas, ansvarig för utvärderingsverksamheten på Arvsfonden. 2017-02-10

också bidra till att deltagarna känner sig värdefulla och att de upplever projektets aktiviteter som meningsfulla.

Precis som tillgänglighet är en framgångsfaktor är otillgänglighet ett hinder för delaktighet. Hinder som kan uppstå är att målgruppen inte kan ta del i projektet på grund av att en del uppgifter är för svåra i förhållande till individens förmåga. Hinder kan också uppstå när det uppstår tidspress i projektet – när det inte finns tid och ork att tänka utanför ramarna och bjuda in till delaktighet. I sådana situationer finns det en risk att projektmedarbetarna fortsätter att jobba som de är vana vid, vilket kan stänga ute personerna i målgruppen. Hälsa och mående hos personerna i målgruppen anses också kunna vara ett hinder för delaktighet, eftersom projektarbete kan innebära ett ansvar som inte alla far väl av att ta på sig. Dessa hinder kan bero på att projektformen i sig – dess uppgifter, tidsperspektiv och ansvarstagande – är otillgänglig för vissa individer. Frågan som kan ställas är om det finns möjligheter att göra projektformen tillgängligare genom anpassningar och ett annorlunda sätt att tänka kring projektets form.

Vad händer när projektet tar slut?

För att beviljas projektbidrag från Arvsfonden är ett av kraven att projekten ska kunna visa en plan för projektets fortlevnad efter projekttidens slut. Fortlevnad är således en central ingrediens i projekten och det blev därför av intresse att ställa frågor om fortlevnad i den enkät som projekten ombads svara på. Eftersom endast ett fåtal projekt var avslutade när enkäten skickades besvarades frågorna spekulativt då projekten inte kunde ge ett definitivt svar på frågan.

Finns det en tydlig planering kring projektets fortlevnad?

I de projekt som finns inom arbetsmarknads- och fritidsområdet uppger projekten att det i relativt hög utsträckning finns en tydlig planering kring projektets fortlevnad. I de projekt som finns inom skol- och utbildningsområdet uppges inte detta i samma utsträckning. De projekt som uppger att det i hög utsträckning finns en tydlig planering beskriver att de redan från start av projektet har arbetat utifrån en strategi för projektets fortlevnad. Strategierna handlar främst om att skapa långsiktig finansiering för verksamheten:

> *”Redan ett år innan projekttiden jobbar vi aktivt med att ta fram ekonomiska kalkyler, undersöka möjligheter till bidrag för skolan, påverka beslutsfattare och utveckla rutiner för hyrköp”*

Figur 8 visar i vilken mån de olika projekten har planerat för fortlevnaden efter projekttidens slut. Svaren är redovisade per projektområde (arbete, skola respektive fritid).

Figur 8 Planering för fortlevnaden av projekten

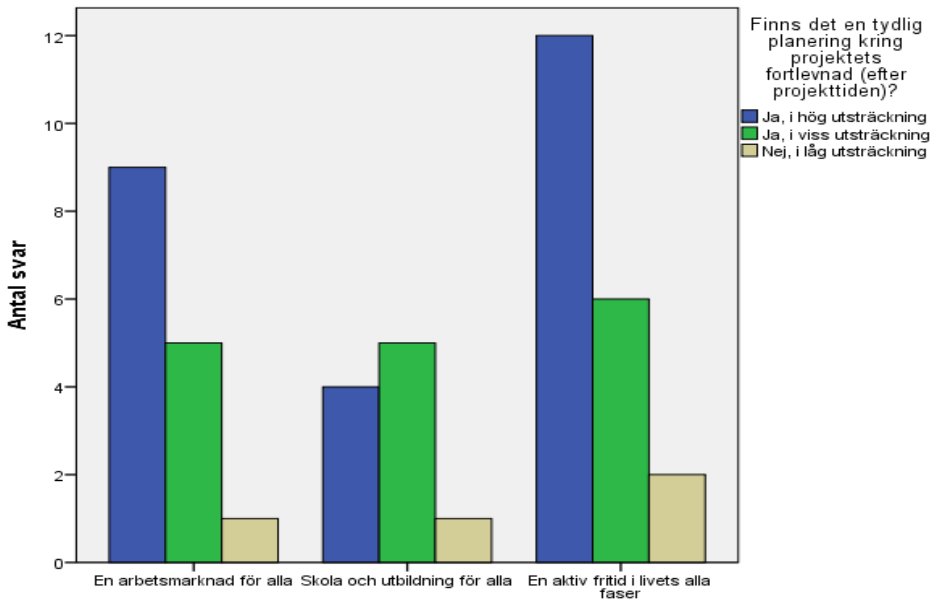

Finns det en tydlig planering kring projektets fortlevnad (efter projekttiden)?

Kommer projektet att kunna implementeras i en befintlig organisation eller verksamhet?

På frågan om projekten kommer att kunna implementeras i en befintlig organisation eller verksamhet svarar projekten inom fritidsområdet att de i hög utsträckning kommer att kunna implementeras. Skol- och utbildningsprojekten är mindre säkra på möjligheter till implementering liksom arbetsmarknadsprojekten. Det kan bero på att det är svårare för verksamheter som kommer utifrån (som ett projekt ofta gör) att få plats i offentliga verksamheter. Det kan även bero på att det inte finns finansiella resurser eller vilja inom det offentliga att fortsätta med projektets verksamhet:

> *”RFSU Stockholm har en oerhört stor kompetens i att bedriva sexualupplysning, både på skolor och på andra arenor. Det finns alltså inga svårigheter i dag i att implementera verksamheten i RFSU Stockholms ordinarie verksamhet. Svårigheten ligger däremot i framtida finansiering. Kommer målgruppens skolor att betala för skolinformatörspassen (som hörande skolor gör i dag), eller kommer det att finnas en motvilja hos till exempel Specialpedagogiska skolmyndighetens skolor för att betala för den här sortens kunskap?”*

Figur 9 visar hur projekten tror om sina möjligheter att implementeras i den ordinarie verksamheten.

Figur 9 Möjligheten för projekten att implementeras i befintlig organisation

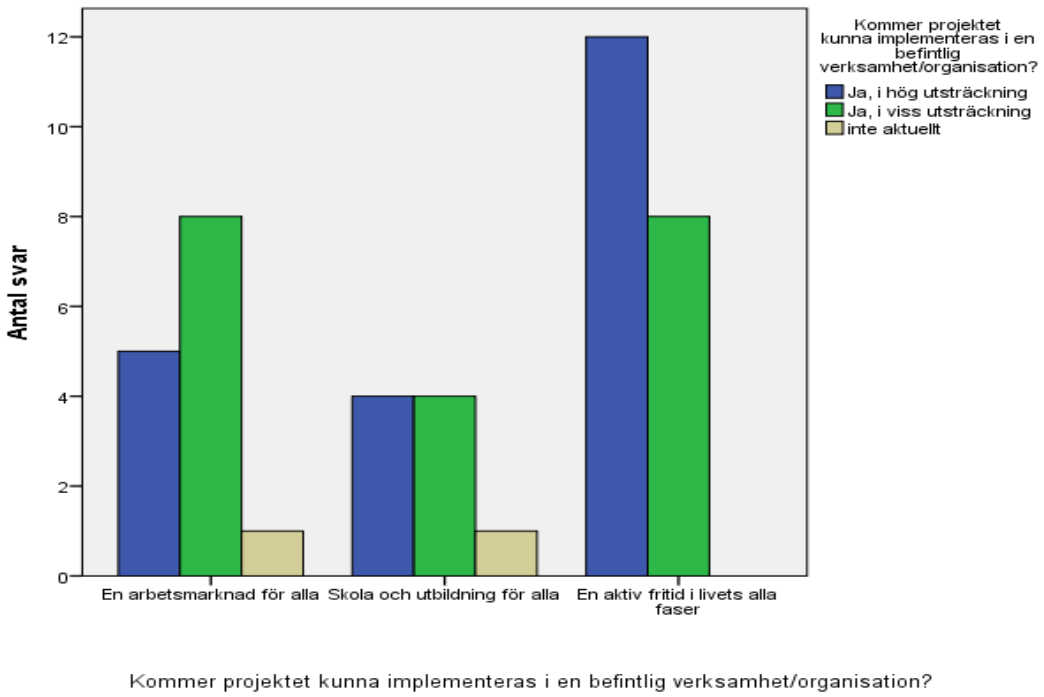

Kommer den verksamhet som bedrivs i projekten att kunna fortsätta efter projektets slut?

När det gäller den verksamhet som bedrivs i projekten svarar de flesta av projekten att den i viss utsträckning kommer att kunna fortsätta bedrivas efter projektens slut. Färre svarar att den i hög utsträckning kommer att kunna fortsätta efter projektets slut. Förklaringar som projekten ger till detta är att vissa verksamheter kan komma att reduceras efter projektets slut, beroende på tillgången på finansiella medel. Andra projekt beskriver att det inte finns någon given organisation som kan ta över projektets verksamhet men att diskussioner förs med flera organisationer om att ta över verksamheten:

> *”Det beror helt på om vi löser problemet kring "vem betalar vad" och "för vad" från samverkanspartnerna.”*

Ytterligare förklaringar till verksamhetens fortlevnad är att när projektet är slut är målet uppnått, och det finns då ingen anledning att fortsätta verksamheten. Detta gäller i synnerhet för de informationsprojekt som syftar till att ta fram och sprida information och ge utbildning. Informations- och utbildningsmaterialet förväntas dock att leva vidare men om det kan göra det beror också på ekonomiska förutsättningar i de organisationer som kan sprida materialet:

> *”Utbildningarna fortsätter men i reducerad omfattning. Utvecklingen beror på i vilken mån vi kan få ekonomisk uppbackning av landstinget.”*

Figur 10 visar vad projekten tror om möjligheterna att projekten kan fortsätta efter projekttidens slut.

Figur 10 Projektens fortsättning efter projekttidens slut

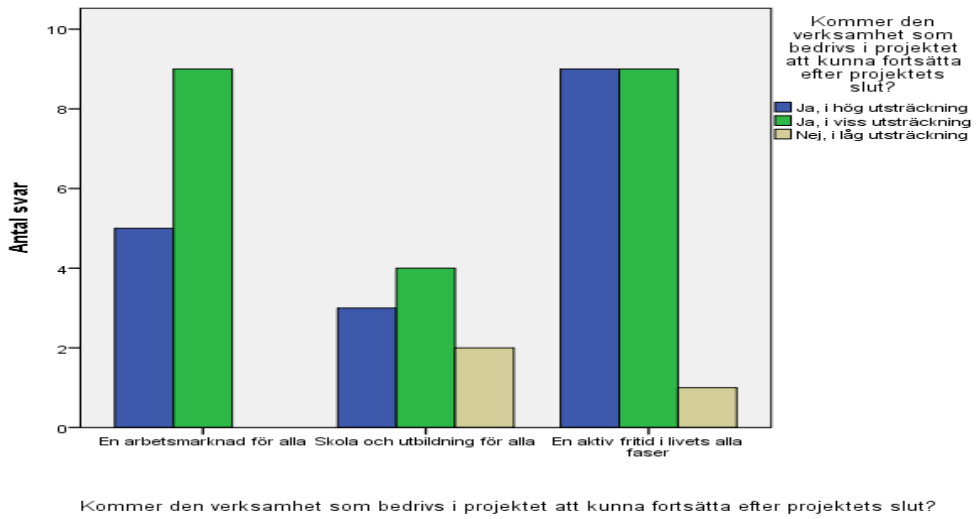

Har projektet stöd av den projektägande organisationen för projektets fortlevnad?

De allra flesta projekten upplever att de i hög utsträckning har stöd av den projektägande organisationen för projektets fortlevnad. Det är ofta är den projektägande organisationen som har initierat projektet och som är med och driver projektet, vilket underlättar möjligheterna för fortlevnad. Figur 11 visar i vilken utsträckning projekten upplever att de har stöd av den projektägande organisationen.

Figur 11 Stöd för fortsatt verksamhet

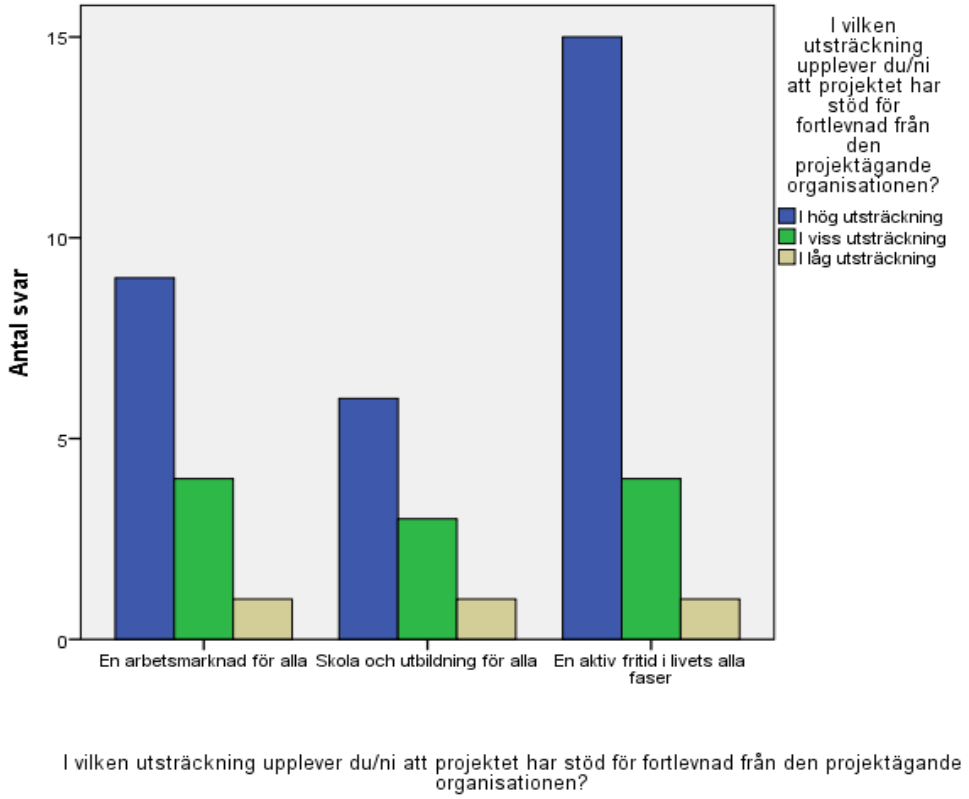

Framgångsfaktorer för fortlevnad

Projekten lyfter fram en rad framgångsfaktorer för fortlevnad. Framgångsfaktorerna kan kategoriseras in i fyra olika områden:

1) finansiella resurser
2) målgruppens delaktighet
3) en engagerad och stabil organisation
4) projektets arbetssätt och resultat

När det gäller finansiella resurser pekar projekten på att det behöver finnas en säkerställd finansiering för projektets fortlevnad, vilket kan underlättas av en god ekonomi i den organisation eller verksamhet där projektet ska implementeras. Det behöver också finnas en

stabilitet i organisationen och den bör vara lämplig att fortsätta att bedriva verksamheten i. Viljan av att implementera påverkas också av om organisationen eller verksamheten har ett engagemang för och ett behov av det som görs i projektet. Engagemanget kan påverkas av projektets arbetssätt och resultat medan behovet är påverkat av målgruppens delaktighet. Ågrenska stiftelsen beskriver att detta sammantaget är framgångsfaktorerna för dem:

> *” Både motorklubben och Ågrenska är stabila och fungerande organisationer, i vilka projektet genomförs. Allt finns kvar, när projekttiden är slut. Den kunskap och de erfarenheter alla får genom sitt aktiva deltagande har därför en hemvist att leva vidare i. Ågrenskas personal har fått lära sig om bilsport. Eftersom de arbetar i flera av Ågrenskas verksamheter och med fler korttidsgrupper finns förutsättningar att fortsätta använda erfarenheterna i arbetet med fler ungdomar framöver. […] Torslanda Motorklubb har fått erfarenheter av att möta och arbeta med personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och kan fortsätta att attrahera denna målgrupp till sin verksamhet. Projektet har också haft fler ungdomsgrupper och alltså fler aktiva deltagare, både ungdomar och personal, än vad vi från början räknade med. Vi vågar anta att ju fler som prövar på och blir intresserade, desto mer ökar fortlevnadsmöjligheterna. Vi har också genomfört många spridningsaktiviteter. Det tror vi också bidrar till fortlevnad. Motorklubben och Ågrenska håller just nu på och funderar över om vi skulle kunna ordna en "egen" anpassad garage- och verkstadsdel på klubben för projektbilen och ungdomsgrupper från Ågrenska för att ytterligare säkra fortlevnaden.”*

Andra framgångsfaktorer för fortlevnad som lyfts fram är att ha en fortlöpande utvärdering av projektets verksamhet och att ändra riktning vid behov. Samarbete nämns också som viktigt för fortlevnad, att det är fler än en person som arbetar med projektet och att det finns en förankring av projektet i de organisationer eller verksamheter där projektet kan implementeras efter projekttidens slut.

Hinder för projektets fortlevnad

Som hinder för projektens fortlevnad pekar projekten främst på brist på ekonomiska resurser. Det finns en osäkerhet om det kommer att finnas någon som är villig att betala för projektets verksamhet efter projekttidens slut, oavsett om det finns ett behov av verksamheten eller inte:

> *”De frågor som vi driver är svåra att skapa inkomstbringande verksamhet utifrån. Det är viktiga och centrala frågor för ett samhälle tillgängligt för alla, men ingen vill betala för det.”*

Andra faktorer som pekas på som hinder för fortlevnad är brist på personella resurser, att det inte finns någon som kan fortsätta arbetet med verksamheten och brist på intresse för projektidén: Projekt som utvecklar metoder och informationsmaterial ser även en risk i att det material och de metoder som utvecklas i projekten blir inaktuella.

En samlad bild av fortlevnad

Vad som kommer att hända med projektets verksamhet när projekttiden är slut är svårt att svara på eftersom få av projekten i satsningen är avslutade. De projekt som finns inom arbetsmarknads- och fritidsområdet anger att de i hög utsträckning har en planering kring projektets fortsatta verksamhet efter projekttidens slut. Planeringen handlar främst om strategier för ansvarstagande och långsiktig finansiering. Fritidsprojekten bedömer att verksamheten som de bedriver i hög grad kommer att kunna implementeras i en befintlig organisation eller verksamhet medan skol- och arbetsmarknadsprojekten är inte lika säkra på möjligheterna för deras verksamhet. Projekt inom samtliga områden bedömer i viss utsträckning att den verksamhet som de bedriver i projekten kommer att kunna fortsätta efter projekttidens slut. När det gäller fortsatt verksamhet är fritidsprojekten mer säkra på fortlevnad än de andra områdena. Möjligheterna till fortsatt verksamhet är beroende av finansiella medel och att det finns en organisation som kan tänka sig att fortsätta driva eller ta över ansvaret för verksamheten. Projekten bedömer dock att de i hög utsträckning har stöd av den projektägande organisationen för projektets fortlevnad. De framgångsfaktorer som projekten lyfter fram som betydelsefulla för fortlevnad är främst ekonomiska resurser men även efterfrågan och intresse för projektet och dess verksamhet samt att det finns ett behov av verksamheten. Projektets resultat och en stabil organisation är andra faktorer för fortlevnad som projekten pekar på som viktiga likväl som att det finns en samverkan med andra centrala aktörer som kan påverka fortlevnaden. De hinder som projekten pekar på är brist på finansiering för verksamheten och att det inte finns någon organisation, eller person, som vill fortsätta att driva verksamheten efter projekttidens slut.

Sammanfattning och reflektion

Först av allt kan vi konstatera att personer med funktionsnedsättning har svårt att få såväl medborgliga som lagliga rättigheter tillgodosedda inom viktiga livsområden. Det är en väsentlig förståelseram för satsningen Egen Kraft! Inom utbildnings- och arbetsmarknadsområdet får personer med funktionsnedsättning varken det stöd som skollagen eller FN:s konvention för mänskliga rättigheter föreskriver vilket får stora konsekvenser för såväl möjligheten till utbildning som till arbete. Inom fritidsområdet bidrar en otillgänglig miljö till att personer med funktionsnedsättning inte kan ta del av idrotts- och kulturaktiviteter i samma utsträckning som övriga i befolkningen. Detta får konsekvenser för deras möjligheter att vara delaktiga i sociala sammanhang och att få utöva de intressen som de har.

Satsningen Egen Kraft! tar sin utgångspunkt i de ojämlika levnadsvillkor som råder, och det syftar till att skapa bättre möjligheter för personer med funktionsnedsättning att påverka samhället och sin livssituation för att kunna leva i ett jämlikt samhälle; ett samhälle för alla. Den övergripande frågan som ställs i utvärderingen är om och hur projekten skapar bättre möjligheter och ett jämlikt samhälle samt vilka spår som projekten lämnar, i ett kort- och långsiktigt perspektiv?

En övergripande svar på den frågan är att de projekt som beviljats projektbidrag i satsningen är att satsningen skapar möjligheter till betydelsefulla aktiviteter för många enskilda personer med funktionsnedsättning, aktiviteter där personer med funktionsnedsättning bjuds in att vara delaktiga och att aktivt kunna medverka på sina egna villkor. Projekten har lyckats skapa tillgängliga miljöer vilket påverkar möjligheterna till delaktighet i en mycket positiv riktning. I ett kortsiktigt perspektiv skapar projekten möjligheter för personer med funktionsnedsättning att kunna påverka samhället och sin livssituation, vilket i sin tur har stor påverkan på den enskildes liv.

Men likväl som projekten skapar möjligheter till jämlika villkor här och nu finns det risk för att de bidrar till att upprätthålla hinder för delaktighet i ett mer långsiktigt perspektiv. Det är något som behöver problematiseras i frågan om vilka spår som projekten lämnar. Som iakttagare är det lätt att bli kluven i sin bedömning av om projekten skapar möjligheter för personer med funktionsnedsättning att kunna påverka samhället och sina livssituationer, beroende på om man ställer frågan ur ett kort- eller långsiktigt perspektiv. Det är å ena sidan oerhört viktigt att goda sammanhang skapas för personer med funktionsnedsättning där tillgängligheten är hög och möjligheterna till delaktighet är stora. Det är en önskedröm om ett

samhälle för alla som på en plats och under en tid har kunnat bli sann. Men å andra sidan kan frågan ställas om de sätt som projekten använder sig av för att skapa tillgängliga miljöer på jämlika villkor är effektiva för att nå delaktighet och jämlika villkor i ett längre perspektiv. Det är en fråga som kommer att problematiseras i olika delar i den sammanfattning och reflektion som följer.

Målgrupper i projekten – intersektionalitet

Utifrån att satsningen vänder sig till personer med funktionsnedsättning är målgruppen förväntad: Det är personer med funktionsnedsättning och/eller deras omgivande miljö. Det är en relativt stor spridning av olika typer inom de målgrupperna men några grupper är väl representerade som exempelvis personer med intellektuella och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och till viss del personer med psykiska funktionsnedsättningar. De projekt som ska etablera en ”funkisverksamhet” vänder sig i hög grad till personer med intellektuella funktionsnedsättningar men i övrigt kan inga framträdande mönster ses utan målgrupperna finns representerade i olika typer av projekt inom satsningens tre områden.

När det gäller kön är könsfördelningen ganska ojämn. Nästan hälften av projekten uppger fler kvinnor än män bland deltagarna medan en knapp tredjedel av projekten uppger motsatsen, att det är fler män än kvinnor som är deltagare. I ungefär en fjärdedel av projekten uppges en jämn könsfördelning. Projekten skapar därmed på flera sätt en annorlunda förutsättningar. I vanliga fall, som statistiken visar, är kvinnor ofta i ett underläge mot män och får i mindre utsträckning ta del av samhällets resurser. I projekten är mönstret omvänt. Det är svårt att svara på vad detta beror på utan att göra en genusanalys för att studera de faktorer som påverkar dessa könsskillnader. Det är dock en skillnad som är värd att uppmärksamma eftersom projekten, i högre grad än det omgivande samhället når eller erbjuder utrymme för kvinnor med funktionsnedsättning.

Det ställdes även en fråga om etnicitet bland projektets deltagare där svaren visar att cirka 22 procent av projektens deltagare bedöms vara av annan etnisk bakgrund än svensk. Projekten pekar på att de har svårt att nå deltagare av annan etnisk bakgrund men är osäkra på vad det kan bero på; om personerna själva inte vill kännas vid att de har en funktionsnedsättning eller om projekten inte lyckas nå ut till personer med annan etnisk bakgrund och funktionsnedsättning. En tidigare utvärdering av integrationsprojekt[30] som Arvsfonden har beviljat projektstöd för visar att det exempelvis kan vara problematiskt att nå

[30] Föreningsvägen till integration.

målgrupperna om personerna inte redan är medlemmar av de projektägande föreningarna eller om de inte är delaktiga i det planerade projektet. Det är också något som projekten i den här utvärderingen för fram som förklaringsmodell.

Som projektägare är ideella organisationer och då speciellt brukarföreningar vanligast förekommande. Det är också förväntat utifrån Arvsfondens riktlinjer. Det är en relativt stor spridning av olika organisationer och brukarföreningar där det enskilda förbund som fått flest beviljade projekt är RiksförbundetAttention. Det är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Den offentliga sektorns aktörer, som skolor och sjukhus, kan söka projektstöd i samarbete med ideella föreningar men det är få av projekten som har en offentlig huvudman som projektägare.

Samverkan

I utlysningen till satsningen Egen Kraft! står beskrivet att projekten ska ha en samverkan med offentlig sektor. Det kan sägas vara en rimlig förväntan för de projekt som ska bedriva sin verksamhet inom det offentligas ram. Utvärderingen visar dock att det finns en skillnad mellan vilken samverkan som projekten bedömer vara relevant för projekten och den samverkan som faktiskt förekommer med det offentligas aktörer. Det kan bero på att samverkan inte har hunnit etablerats eller på att det är svårt att få myndigheter att prioritera samverkan med projekten. En tidigare utvärdering av samverkan i Arvsfonsprojekt visar att samverkan mellan ideella och offentliga aktörer präglas av komplexitet [31]. Samverkan är ofta personberoende och därmed skör; om det blir förändringar så påverkas samverkan ofta negativt. Ett bristande samarbete kan få konsekvenser för projektens implementering och fortlevnad. Detta gäller speciellt för de projekt som finns inom skol- och arbetsmarknadsområdet eftersom de ofta är beroende av samverkan med det offentliga för att kunna bedriva sin verksamhet. Skolprojekten behöver få tillgång till skolan som arena för sin verksamhet och vid projekttidens slut kan det vara skolans eller förskolans arbete att driva vidare de metoder eller material som utvecklats i projekten. Arbetsmarknadsprojekten kan under projekttiden ha deltagare som har sin försörjning från Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller kommunens ekonomiska bistånd. Det innebär ofta i praktiken att det måste finns någon typ av samordning mellan projektet och dessa aktörer, om deltagaren ska arbetsträna eller anställas med stöd av lönebidrag. För implementering och fortlevnad av exempelvis de arbetsintegrerade sociala företagen behövs ett ofta ett fortsatt samarbete med Arbetsförmedlingen eftersom de kan vara såväl beställare av tjänster som ansvariga för

[31] Samverkan mellan ideella och offentliga aktörer: målsättning, former och resultat.

anställningar med stöd av lönebidrag. Att inte ha samverkan med den offentliga sektorns aktörer i den utsträckning som projekten bedömer att de behöver kan påverka projektets möjligheter till att bedriva verksamhet på ett negativt sätt.

Vilka är de projekt som beviljas medel av Arvsfonden, vad är deras syfte och mål och vilka spår lämnar projekten?

Projektens syfte är främst att skapa ett tillgängligt samhälle för personer med funktionsnedsättning. Tillgängligheten ska skapas på olika sätt: genom att höja kunskap, att erbjuda mötesplatser och genom att tillgängliggöra den omgivande miljön.

Drygt en femtedel av projekten är inriktade på att öka målgruppens tillträde till arbetsmarknaden. Av dessa projekt har åtta som mål att starta eller stimulera utveckling av (arbetsintegrerade) sociala företag. De övriga projekten inriktas på arbete i specifika branscher, på att skapa mötesplatser där aktiviteterna är arbetslivsinriktade eller att på att starta arbetsförmedling för personer med funktionsnedsättning. För oss utvärderare, som har forskat om arbetsliv för personer med funktionsnedsättning, upplevs väldigt få av projekten i satsningen som nytänkande eller särskilt effektiva för att nå anställning på jämlika villkor. Projekten kan ha många andra positiva effekter, som ökad självkänsla och social gemenskap för deltagare, men de saknar hög potential att ändra arbetsmarknadsstatistiken för personer med funktionsnedsättning. Det som statistik och forskning visar på som viktigt för att sänka trösklarna till arbetsmarknaden är utbildning[32] och möjligheten till att visa på produktivitet på arbetsplatsen[33]. Det förstnämnda får den enskilde genom att gå en yrkesinriktad utbildning, något som är inriktningen på ett par av projekten inom skol- och utbildningsområdet. Det sistnämnda får den enskilde genom att vara på en arbetsplats och utöva ett yrke. Detta kan nås genom de arbetsintegrerade sociala företagen men det är osäkert i vilken grad dessa företag kan starta upp ett företagande under projekttiden och i vilken utsträckning de kan nå en bärande ekonomi för sitt företagande. En tidigare utvärdering av Arvsfondsprojekt som handlar om (arbetsintegrerat) socialt företagande[34] visar att det tog tid att etablera verksamhet i sociala företag och att det var långt ifrån alla som lyckades få lönsamhet i sina företag. I dagsläget är inte så många projekt avslutade ännu, vilket gör det svårt att veta i vilken grad projekten skapar anställningsmöjligheter för personer med funktionsnedsättning. Tidigare

[32] Myndigheten för delaktighets analys och utvärdering av funktionshinderpolitiken 2011–2016: http://www.mfd.se/globalassets/dokument/publikationer/2016/utvardering-och-analys-av-funktionshinderspolitiken-2011-2016.pdf.
[33] Gustafsson, J (2014) Supported employment I en svensk kontext – förutsättningar när personer med funktionsnedsättning når, får och behåller ett arbete.
[34] Socialt företagande och försöken att finna fungerande sätt. En utvärdering av 67 Arvsfondsfinansierade projekt. http://www.arvsfonden.se/sites/default/files/article_reports/utvarderingsrapport_-_socialt_foretagande_och_forsoken_att_finna_fungerande_satt.pdf.

studier av projekt inom detta område har visat att det är ett ganska blygsamt antal personer som går till anställning i varje projekt. En utvärdering som gjordes av Arvsfondsprojekt inom arbetsmarknadsområdet[35] visade att i fyrtio projekt gick 184 personer till anställning, vilket innebär att i genomsnitt gick knappt 5 personer från varje projekt till anställning. Ytterligare 203 personer fick någon typ av praktik. Projekten bedömde själva att de i relativt hög grad hade nått måluppfyllelse i projekten och bidragit till att ge ökade chanser på arbetsmarknaden men att de i lägre grad hade lyckats sänka trösklarna till arbetsmarknaden, det vill säga att målgruppen i konkreta termer hade fått tillträde till arbetsmarknaden. Men även om det är ett blygsamt antal är det för individen väldigt betydelsefullt att få anställning så meningen är inte att förringa projektens verksamhet utan att väcka tankar om projekten ska trampa på i samma hjulspår eller om det finns andra sätt att arbeta med ökat tillträde till arbetsmarknaden som är mer effektiva gällande anställning. Som jämförelse kan nämnas projekt eller verksamheter som arbetar enligt metoden Supported employment för att stödja personer med funktionsnedsättning där studier visar på att cirka 40–70 procent av de som får stöd når en anställning under en tvåårsperiod[36]. Ett exempel är projektet Jobb i sikte[37] som riktade sig till samtliga elever på gymnasiesärskolans nationella program i Örebro och där nästan 60 procent av eleverna nådde anställning med stöd av Supported employment-liknande insatser i kombination med olika samarbetsformer med offentliga aktörer.[38] Det vore intressant att se fler projekt som provar eller vidareutvecklar den typen av metoder.

Men projekten i satsningen som är inriktade på arbete har ofta inte anställning som primärt mål utan har som mål att på olika sätt stärka individens egen kraft till arbete. Utifrån det målet kan projekten ha nått en hög måluppfyllelse, ett resultat som är troligt utifrån vad som visas i tidigare utvärderingar av arbetsmarknadsprojekt i Arvsfonden.

Kunskap är i fokus för många av projekten där syftet ofta är att höja kunskap både hos målgruppen och hos andra. Ofta handlar de om att höja kunskapen om målgruppens problem eller behov och vilka lösningar som finns för att öka målgruppens möjligheter till jämlika levnadsvillkor. Bristen på kunskap ses ofta som en av orsakerna bakom negativa attityder och otillgängligt bemötande av personer med funktionsnedsättning och många av projekten har som mål att försöka ändra på detta. Att förändra attityder är komplext. Attityder kan beskrivas

[35] Möjligheter och hinder att nå arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning: en utvärdering av 60 projekt som fått ekonomiskt stöd av Arvsfonden inom området arbete, sysselsättning och funktionsnedsättning 1994–2012.
[36] Gustafsson, J (2014) Supported employment i en svensk kontext. Förutsättningar när personer med funktionsnedsättning når, får och behåller ett arbete.
[37] Projektet jobb i sikte finansierades av Europeiska socialfonden under åren 2009-2013. Projektet implementerades i Stiftelsen Activa där det idag ingår som en del av ordinarie verksamhet
[38] http://www.esf.se/PageFiles/2201440/slututv%c3%a4rdering%20JIS%20final%20version2.pdf.

som en individs kunskap och värdering av något och de fungerar som ett sätt att förenkla tillvaron och som en kompass för beteende. Forskning kring attityder till personer med funktionsnedsättning har visat att direkt kontakt med personer med funktionsnedsättning kan bidra till mer positiva attityder till de personerna och även till andra i den (funktionsnedsättnings)kategori som personen bedöms tillhöra.[39] Utifrån vad forskning visar kan antagandet göras att det finns goda möjligheter att projekten kan lyckas med sitt mål att ändra attityder om de även ägnar sig åt kontaktskapande aktiviteter. Det är i många projekt målgruppen själva som skapar och sprider kunskapen, vilket är positivt från denna aspekt, likväl som från andra aspekter. Relativt många av projekten inriktar sig dock på att sprida information och kunskap på digitala forum vilket utifrån vad forskningen visar om kontaktytor är ett mindre effektivt sätt att ändra attityder än de projekt där kunskap förmedlas genom personlig kontakt med målgruppen. Utifrån att inte heller de projekt som syftar till att höja kunskap är avslutade går det inte att bedöma om de når attitydförändring men det vore intressant att se närmare på om det finns skillnader i effekt beroende på om det skapas kontaktytor med målgruppen eller inte. Sådan kunskap skulle kunna tjäna som vägledning för Arvsfondens kommande beslut om stöd till kunskapshöjande aktiviteter.

Många projekt har som mål att etablera mötesplatser för personer med funktionsnedsättning. Så är fallet för projekten inom kategorin *Etablera funkisverksamhet*. Men även inom andra kategorier finns det relativt många projekt som har detta som mål. Syftet med dessa mötesplatser är gott; att kunna möta andra och få en social gemenskap med meningsfulla aktiviteter i en anpassad miljö. Det finns dock två stora risker med att skapa den typen av mötesplatser som skapas i projekten. Riskerna handlar dels om segregering, dels om kortsiktig förändring av delaktighet. Om mötesplatser bara riktar sin verksamhet till personer med funktionsnedsättning blir de förvisso kanske enklare att tillgängliggöra och anpassa efter målgruppens behov, men likaväl som mötesplatserna då inkluderar personer med funktionsnedsättning så exkluderar de samtidigt personer utan funktionsnedsättning. De kan även bidra till att exkludera personer med funktionsnedsättning från andra verksamheter, eftersom mötesplatsernas existens då ger möjlighet för andra verksamheter att slippa tillgängliggöra sin egen verksamhet när det finns en annan verksamhet (mötesplats) som specifikt riktar sig till personer med funktionsnedsättning. Segregation kan påverka möjligheterna till socialt kapital negativt, och till exempel hindra möjligheterna att skaffa sig värdefulla nätverk som kan ha betydelse för framtida levnadsvillkor. Det kan dessutom bidra

[39] Se exempelvis Shields and Taylor (2014). Contact with young adults with disability led to a positive change in attitudes toward disability among physiotherapy students. Physiotherapy Canada, vol 66, no 3.

till att upprätthålla stereotyper om personer med funktionsnedsättning. I studier av arbetsgivares incitament för att anställa personer med funktionsnedsättning påtalar arbetsgivare att tidigare möten med personer med funktionsnedsättning är betydelsefulla för beslutet att anställa[40]. Dessa möten har ofta ägt rum i samband med fritidsintressen eller under skoltid och har varit en ögonöppnare som har bidragit till förändrade attityder till personer med funktionsnedsättning och deras förmåga. Det personliga mötet är därför viktigt för att ändra attityder till personer med funktionsnedsättning. Det kan även vara viktigt för att skapa inkluderande miljöer där personer med och utan funktionsnedsättning kan mötas för att lära känna varandra och för att ge ökade möjligheter till att skaffa sig socialt kapital i form av nätverk, vilka båda är betydelsefulla faktorer för attitydmässig tillgänglighet och sänkta trösklar till arbetsmarknaden.

En annan risk är att de mötesplatser som projekten erbjuder endast blir tillfälliga utifrån att projektet är tillfälligt. Om det ska finnas en långsiktighet behöver mötesplatserna permanentas i samhällets ordinarie verksamheter för målgruppen eller på något annat sätt få en långsiktig försörjning av samhället. Om mötesplatserna blir permanenta kan de lämna spår i form av en mer bestående förändring i den miljö som har gjorts tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Detsamma gäller de projekt som har som mål att starta och etablera utbildningar eller arbetsintegrerade sociala företag. Om de har ekonomiska möjligheter att fortsätta verksamheten efter projekttidens slut har även de potential att lämna spår i form av etablerad tillgänglig miljö för personer med funktionsnedsättning.

Vilka framkomliga vägar finner projekten och vilka hinder stöter de på?

De framkomliga vägar som projekten finner är att skapa ett alternativ till ett otillgängligt samhälle, ett ”parallellsamhälle”, där tillgängligheten är hög och där personer med funktionsnedsättning kan medverka aktivt på sina egna villkor. Det är först under dessa betingelser som personer med funktionsnedsättning ses få möjlighet till delaktighet på jämlika villkor. Ett hinder som projekten dock måste förhålla sig till är att de utifrån projektformen utgör ett undantag från det ordinarie. Den miljö som projekten har skapat med hög tillgänglighet och jämlika villkor för personer med funktionsnedsättning är en miljö som kräver en hög ambition och engagemang från samtliga inblandande för att inte ett normativt tänkande kring tillgänglighet, delaktighet och resursfördelning ska återskapas när projekttiden är slut. Projekten drivs ofta av projektmedarbetare som är entusiastiska för dessa frågor och

[40] Gustafsson, J., Peralta, J. & Danermark, B., (2013),”The employer’s perspective: Employment of people with disabilities in wage subsidized employments”, *Scandinavian journal of disability research*, 2014,16:3, 249-266.

vill förändra men frågan är om samma entusiasm finns i den ordinarie verksamheten som erbjuds personer med funktionsnedsättning? Frågan är också om andra instanser i samhället är villiga att bibehålla den tillgängliga miljön eller om de kommer att prioritera annat som ses som viktigare inom välfärdspolitiken. Det har skett en förändring i samhällsdebatten, där det exempelvis förs en långt mer omfattande debatt om hur samhället ska lyckas med integrationspolitiken än om hur vi ska få ett tillgängligt samhälle och jämlika villkor för personer med funktionsnedsättning. Detta påverkar i sin tur prioriteringar hos välfärdsstatens aktörer.

Inom projekten är framgångsfaktorerna för delaktighet betingade av tillgänglighet. Tillgänglighet skapas utifrån att personer med funktionsnedsättning aktivt bjuds in att få en ”röst” och för att ge projekten ett ”inifrånperspektiv” och genom detta påverka utformningen av projektet och dess aktiviteter. Tillgänglighet skapas också av en känsla av sammanhang; att projektets verksamhet är begriplig, hanterbar och meningsfull.[41] Att förstå vad som sker och att uppleva att man kan hantera det, är viktigt för att känna delaktighet på ett djupare plan, för att uppleva att man tar del i, och är en del av något. Att ta del i, och vara del av, skapar meningsfullhet som fallstudierna visar. Det får deltagare att känna sig betydelsefulla och utmanar gränser för vad de tidigare har trott vara möjligt för dem.

Men i projekten är inte alla projektets delar tillgängliga för målgruppen. Den finns uppgifter som förutsätter vissa typer av förmågor och erfarenheter som målgruppen inte alltid bedöms bemästra, som exempelvis administrativa uppgifter och projektledning. Detta kan påverka vems ”röst” som hörs mest i projekten och vem som får möjlighet att diktera villkor i utformningen av projektet. Om vi läser några av enkät- och intervjusvaren med kritiska ögon ser vi en tendens till ”vi och dem-tänkande”; att *vi* gör saker för *dem*. Ett ”vi-dem-tänkande” inbegriper ofta någon typ av föreställning eller stereotyp om vad den eller de andra är och ibland också ett motsatsförhållande, så kallad andrefiering. Andrefiering kan leda till medveten eller omedveten diskriminering utifrån föreställningar om egenskaper och/eller förmåga hos den andra i förhållande till de egna förmågorna och egenskaperna. Det finns en risk till andrefiering i projekten som projektmedarbetare behöver bli uppmärksamma på, oavsett hur goda intentioner de har, för det kan påverka maktbalansen i projekten och bidra till att det inte skapas de jämlika villkor som projekten eftersträvar.

[41] Antonovsky, A, (2005) Hälsans mysterium Stockholm: Natur och kultur, 2005.

En annan framkomlig väg har varit projektformen; att idéer har fått möjlighet att testas och att det har funnit ekonomiskt stöd för detta. Det arbete som ska bedrivas i projektet kan dock utifrån projektformens förutsättningar utgöra ett hinder för delaktighet i projekten. Tidspress och få som arbetar i projektet påverkar tid och ork att tänka utanför ramarna och bjuda in till delaktighet. I sådana situationer finns det en risk att medarbetarna fortsätter att jobba som de är vana vid vilket kan stänga ute målgruppen. Målgruppens aktiva medverkan i projektet är en framgångsfaktor, men hälsa och mående kan variera hos deltagare vilket kan påverka delaktigheten och vilken roll de tar i projektet. Deltagare kan både hindras att ta vissa roller på grund av sitt mående och få ett försämrat mående utifrån att de har tagit sig an roller som påverkar hälsan negativt. Dessa hinder kan bero på att projektarbetet i sig – arbetsuppgifter, tidsperspektiv och arbetsbörda – är otillgängligt för vissa individer. Frågan som kan ställas är om det finns möjligheter att göra projektformen tillgängligare genom anpassningar och ett annorlunda sätt att tänka kring projektets form?

Hur upplever målgruppen insatserna?

Den största betydelsen har projekten för de enskilda deltagarna och det är hos dem som projekten i det kortsiktiga perspektivet lämnar störst spår. Att målgruppen når framgång i projekten beror till stor del på att projekten har lyckats med att skapa ett sammanhang som inte blir funktionshindrande. I dessa ”parallellsamhällen” får personer med funktionsnedsättning en hög funktionsförmåga, eftersom omgivningen har gjorts tillgänglig och deltagarna kan delta utan att uppleva funktionshinder. I projekten värderas också deltagarnas kulturella kapital högt. De är experterna vilkas inifrånperspektiv är efterfrågat och betydelsefullt. Detta påverkar i sin tur deltagarnas självkänsla och deras upplevelse av delaktighet.

I projekten får personerna i målgruppen möjlighet till såväl ny kunskap som social gemenskap kring något som intresserar dem, vilket är något som en del deltagare har strävat efter men som inte tidigare har uppfyllts av samhället. Det är förändringar på individnivå som både projektmedarbetare och deltagare lyfter fram som de största framgångarna för projektet.

Hur ser projekten på möjligheter till fortlevnad?

Det går inte att säga hur många eller hur mycket av projektens verksamhet som kommer att fortsätta efter projekttidens slut eftersom få projekt är avslutade. Det bedömdes dock som relevant att i enkäten ställa frågor om projektens möjligheter till fortlevnad utifrån att projekten ska ha en plan för överlevnad.

Det är framför allt två framgångsfaktorer för fortlevnad som projekten lyfter fram;

- att ha en tydlig planering redan innan projektet startar
- att arbeta aktivt för att projektets verksamhet ska fortsätta efter projektets slut

En annan framgångsfaktor är att projektet ska ha en förankring i och upplevas som värdefullt, både av den organisationen som ska ta över projektets verksamhet och av deltagarna. Tyvärr bedöms detta inte alltid räcka till. Projekten bedömer att projektens verksamhet och aktiviteter främst kommer att kunna fortsätta i viss, men inte hög, utsträckning efter projektens slut. I viss utsträckning kan innebära att delar av projektets verksamhet kommer att kunna fortsätta eller att projektets verksamhet kommer att kunna fortsätta men inte med samma intensitet som tidigare. Detta är i linje med vad Arvsfonden har sett i tidigare utvärderingar[42]. Ungefär hälften av projekten överlever i någon form och 25 procent av dessa kan svara på var, vad som överlever och vem som finansierar. Projektformen innebär att ett relativt intensivt arbete kan bedrivas när det finns ekonomiska medel till det, men den typen av ekonomiska resurser är sällan möjliga att få tillgång till i ordinarie verksamhet. Det största hindret som projekten beskriver för att kunna fortsätta med projektets verksamhet är just ekonomin. Minskade möjligheter till ekonomiska resurser för att bedriva verksamheten blir ofta en följd av projektets övergång till ordinarie verksamhet och detta påverkar således verksamhetens möjligheter till fortlevnad.

Projekt som finns inom fritidsområdet bedömer i högre utsträckning att det finns möjligheter till implementering och fortlevnad än vad projekt inom arbetsmarknadsområdet eller skol- och utbildningsområdet gör. Detta kan vara påverkat av flera faktorer. Projekten inom arbetsområdet och skol- och utbildningsområdet är troligtvis i högre grad än fritidsprojekten beroende av finansiering och nära samarbete med den offentliga sektorn, eftersom det är inom det offentliga myndigheternas ansvarsområden som projektets verksamhet ska leva vidare. Den offentligas sektorns aktörer har dock en begränsad budget att förhålla sig till där olika prioriteringar kommer att styra verksamheters inriktning. Offentliga myndigheter är också hierarkiska organisationer där beslut om inriktningsmål och prioriteringar tas på högre nivå, en nivå som kan vara omedveten om projektens existens. Vetskapen om projektets verksamhet kan hos de offentliga aktörerna vara begränsat till några få personer, som i den egna verksamheten blir betydelsefulla som förespråkare för projektet och dess verksamhet. Men dessa personer har inte alltid möjlighet att nå den beslutande nivån. Fritidsprojekten finns oftare i mer ”platta” organisationer där beslutsvägar inte är så långa. Det kan därför vara enklare att nå beslutsfattare och låta dem få vetskap om projekten och dess verksamhet.

[42] Personlig kommunikation med Annica Thomas, ansvarig för utvärderingsverksamheten på Arvsfonden. 2017-02-10.

Utifrån det kan beslutsfattarna sedan välja att prioritera projektets fortlevnad i den egna verksamheten.

För en del projekt är det inte aktuellt att projektets verksamhet ska leva vidare eftersom projektet har handlat om att skapa kunskap och ta fram material för kunskapsspridning. I de projekten blir fortlevnaden snarare en fråga om att kunskapen eller materialet ska tas tillvara och på så sätt leva vidare, inte att projektets verksamhet ska leva vidare. Projekten har i hög grad valt att sprida kunskap genom digitalt material, vilket innebär att tillgängligheten till materialet är hög men det finns också en risk att materialet försvinner i mängden eller blir inaktuellt.

En annan risk för fortlevnaden som projekten lyfter är att det inte finns någon som kan fortsätta med verksamheten som bedrivs i projektet. Det kan bero på att det inte finns någon organisation som är lämplig att fortsätta med verksamheten i. Det kan även bero på att det saknas personal som kan fortsätta driva verksamheten. Projektverksamhet är skör, det visar tidigare utvärderingar av Arvsfondens projekt[43]. Detta kan ses som att det är projektformen i sig själv som är en risk, eftersom den tillåter att verksamheten i projekt bedrivs utanför ordinarie verksamheter. Det finns då en risk att projekten utifrån formen för verksamheten främst blir en parentes. Det är i och för sig en mycket betydelsefull verksamhet för de personer som är med i projektet men den förmår inte alltid att lämna långsiktiga spår efter sig.

Till sist

Projekten har först och främst har som mål att bedriva verksamhet och påverka levnadsvillkor på individ- och organisationsnivå vilket påverkar vilka spår projekten lämnar. Det blir följaktligen främst spår på individnivå. Det är spår som är betydelsefulla för deltagarna i projekten. I projekten har deltagare gjorts delaktiga och det har skapat möjligheter för dem att påverka sina levnadsvillkor. Det har bidragit till stora förändringar för de enskilda individerna. I projekten finns berättelser om ökad självständighet, bättre självkänsla och att ha fått ett värde för andra. Det har betydelse för den enskilde i ett såväl kort- som långsiktigt perspektiv.

I ett samhälle med minskande stöd till personer med funktionsnedsättning har projekt som vill förändra denna trend en stor betydelse för att skapa möjligheter till jämlika levnadsvillkor. Samhället behöver förändras och bli mer tillgängligt för personer med funktionsnedsättning och denna förändring behöver ske i ordinarie verksamheter och inte enbart i parallella

[43] Projektet, ledaren och ledarskapet.

verksamheter som står utanför de ordinarie. För att nå samhällsförändring behöver därför projekten i högre grad förankras i och samspela med ordinarie verksamheter för att inte bli en ”parallell parentes” som bara existerar en kort tid.

Bilagor

Bilaga 1

Kategorisering av projekten utifrån deras syfte och projektidé

Etablera Funkisverksamhet;10 projekt

Projektnamn	Projektidé	Syfte	Målgrupp	Projektägare
Kulturcentrum Sinnenas oas	Etablera estetisk verksamhet/funkisscen	Skapa kreativa mötesplatser	Personer med intellektuell funktionsnedsättning	Studieförbundet Vuxenskolan Väst
Scen Medis 5	Etablera estetisk verksamhet/funkisscen	Skapa kreativa mötesplatser	Personer med intellektuell funktionsnedsättning	Sensus Studieförbund Stockholm
På spåret	Etablera fritidsverksamhet	Skapa meningsfulla aktiviteter för målgruppen och att vara en social samlingsplats	Personer med intellektuella funktionsnedsättningar	Upplands modelljernvägs förening
HjärnPunkten	Etablera fritidsverksamhet	Skapa meningsfulla aktiviteter för målgruppen och att vara en social samlingsplats	Personer med förvärvad hjärnskada	Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft i Göteborg
MegaViktiga	Etablera fritidsverksamhet	Skapa meningsfulla aktiviteter för målgruppen och att vara en social samlingsplats	Unga med funktionsnedsättning	Kungsportens friskvård
Unga i Grunden	Bygga upp en ungdomssektion i en redan existerande förening	Skapa en ungdomsverksamhet som i praktiken styrs, beslutas och drivs aktivt av unga	Unga med intellektuell funktionsnedsättning	Föreningen Grunden i Malmö
Grunden Grand Bazar	Driva ett internationellt café och butik samt att utveckla en rättighetsakut	Skapa en mötesplats där personer med funktionsnedsättningar får sysselsättning	Personer med intellektuella funktionsvarianter	Föreningen Grunden i Malmö

Vårsta växtkraft	Ta fram en arbetsmodell för småskalig livsmedelsproduktion	Skapa en mötesplats där personer med funktionsnedsättningar får sysselsättning	Personer med psykiska funktionsnedsättningar	Stiftelsen Vårsta Diakonigård
Skälbyträdgården	Skapa en upplevelseträdgård som är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning	Tillgängliggöra natur	Personer med funktionsnedsättning	Studiefrämjandet i Småland/Gotland
Reaktivering i samverkan	Utveckla ett reaktiveringscentrum	Etablera och erbjuda förstärkta insatser i rehabilitering	Personer med neurologiska funktionsnedsättning	Reaktiveringsföreningen RAS

Tillgängliggöra genom att ge en specifik målgrupp ökad kunskap; 11 projekt

Projektnamn	Projektidé	Syfte	Målgrupp	Projektägare
Det outsagda	Skapa och sprida en perspektivbank med digitalt material där barn med funktionsnedsättning, syskon och föräldrar berättar på temat: det outsagda	Förebygga ohälsa hos barn med funktionsnedsättning genom att ge stöd till förbättrad kommunikation mellan barn och föräldrar	Föräldrar till barn med funktionsnedsättningar	Handikappförbundens samarbetsorgan
Egen Styrka	Ta fram en lösningsorienterad föräldraguide som baseras på familjernas egna berättelser om vad som får vardagen att fungera	Förebygga ohälsa hos barn med funktionsnedsättning genom att ge stöd till förbättrad kommunikation mellan barn och föräldrar	Föräldrar till barn med autismspektrumtillstånd/Aspergers syndrom	Riksförbundet Attention
Anhörigprojektet	Uppmärksamma och förbättra situationen för anhöriga till personer med psykisk ohälsa	Att samhällets och omgivningens stöd bättre ska kunna möta upp behoven för anhöriga	Anhöriga till personer med psykisk ohälsa	Schizofreniförbundet

Min mening	Ge goda män med klienter med kognitiva funktionsnedsättning ar kunskap om hur de kan kommunicera med sina klienter för att på bästa sätt tillvarata klientens intressen	Öka medbestämmandet för människor med omfattande funktionsnedsättning ar	Goda män med klienter med kognitiva funktionsnedsättningar	Växjö Kommun
Downs syndrom och demenssymptom av Alzheimertyp	Kartlägga behov hos personer med Downs syndrom och demenssymptom av alzheimertyp och ta fram informations- och utbildningsmaterial för vårdpersonal	Bygga upp fungerande stödfunktioner	Vårdpersonal	Alzheimerföreninge n i Sverige
En webbutbildning om utvecklingsstörni ng, åldrande och demens	Ta fram en webbaserad utbildning, som riktas dels till personer med utvecklingsstörning och dels till omgivningen	Öka kunskaperna om hur det är att åldras med utvecklingsstörning och hur demenssjukdomar kan påverka målgruppen	Personer med utvecklingsstörning och deras omgivning	Stiftelsen Svenskt Demenscentrum
LEBER X	Fram en metodhandbok med samlade erfarenheter och kunskap från personer med LHON (Leber hereditära opticusneuropati) som ska användas av professionen inom synrehabilitering och hjälpmedel	Förbättra stöd och rehabilitering för målgruppen	Professionen inom synrehabilitering och hjälpmedel	LHON Eye Society ideell förening
Utåtriktad information om flickor/kvinnor med blödarsjuka	Skapa informationsmaterial kring; blödarsjuka hos kvinnor	Öka kunskapen om de speciella problem som uppstår i samband med	Odiagnostiserade och professionella	Förbundet Blödarsjuka i Sverige

		blödarsjuka hos kvinnor, med målet att nå ut till dels odiagnostiserade och dels till professionella, för att möjliggöra tydlig diagnos och rätt behandling		
Barns röst	Skapa kunskap om risk- och framgångsfaktorer och utarbeta material och utbildningsinsatser	Öka kunskap om risk- och framgångsfaktorer från barn och ungdomar med neuropsykiatriska funktionsnedsättning ar som är i behov av stöd från flera vårdgivare, socialtjänst, myndigheter och skola	Barnens omgivning	Riksförbundet Attention
Fokus	Ta fram en utbildning och utbilda personer från museisektorn i hur man behandlar funktionshinderaspek ter vid insamling, dokumentation, utställning och pedagogisk verksamhet	Uppmärksamma funktionshinderaspek ter och tillgängliggöra museum/kultur	Personer från museisektorn	Handikapphistorisk a föreningen
Internetbaserad interaktiv utbildning riktad till föräldrar vars barn nyligen fått diagnos autism	Region Skåne ska tillsammans med Autism och Aspergerförbundet utveckla, testa och implementera en webbaserad interaktiv utbildning.	Att föräldrar tidigt ska få kunskap om vad diagnosen innebär för att kunna förstå och bemöta sitt barn på bästa sätt	Målgrupp är föräldrar vars barn i åldern 0-6 år nyligen fått diagnos inom autismspektrumtillstånd	Habilitering & Hjälpmedel, Region Skåne, Barn- och ungdomshabiliterin g

Stärka egen kraft! till delaktighet på individnivå; 17 projekt

Projektnamn	Projektidé	syfte	Målgrupp	
StrÅng - stress och ångesthantering för unga vuxna med rörelsenedsättning	Utveckla metoder inom stress och ångesthantering som är anpassade för unga vuxna med rörelsehinder	Ta fram metoder som syftar till att förbättra psykisk hälsa	Unga vuxna med rörelsehinder	Stiftelsen Bräcke Diakoni
Aktiva killar	Med hjälp av fysiska och sociala aktiviteter arbeta med att stärka med unga killars sociala kompetens, självkänsla och självförtroende	Ta fram metoder som syftar till att förbättra psykisk hälsa	Unga killar med funktionsnedsättning	Föreningen idrott för handikappade
Mat, musik och minnen	Ta fram metoder för minnesstimulering i form av mat och musik	Stimulera minnesfunktioner hos personer med demens	Personer med demens	Hushållningssällskapet Väst
Platsminnen	Ta fram metoder för minnesstimulering i form av lokalhistoria och interaktivt arbete med foton och berättelser	Stimulera minnesfunktioner hos personer med demens	Personer med demens	ABF, Överkalix
Music Passion	Utveckla arbetsmetod med musik som verktyg	Stärka och motivera personer med kognitiva funktionsnedsättninga r till bättre hälsa	Personer med kognitiva funktionsnedsättningar	Skara kommun
Vi sjunger Hjärna	Starta körer i hela Sverige för personer med demens, afasi, alzheimer, stroke, och förvärvad hjärnskada efter den engelska modellen "Singing for the brain"	Ökad livskvalitet	Personer med någon form av demenssjukdom och deras närstående och/eller vårdare	Studieförbundet Bilda i Älvsjö
Skåne i Backspegeln	Möjliggöra för personer med psykiska funktionsnedsättningar att ta del av Malmö/Skånes	Förbättra psykisk hälsa	Personer med psykiska funktionsnedsättningar	Studieförbundet Bilda i Syd

	kulturhistoriska arv genom hembygdsföreningarnas verksamheter			
Sex i rörelse	Ta fram metodmaterial samt skapa rum för samtal om kärlek och relationer.	Att öka kunskapen om sexualitet och hur kroppen kan användas för njutning	Unga med rörelsehinder	RFSU, Stockholm
Teckna - ett upplysningsprojekt om relationer, sexualitet och kroppen	Undervisning i sex och samlevnad som tar utgångspunkt i målgruppens situation	Förbättra hälsan bland unga döva	Unga döva	Riksförbundet för Sexuell Upplysning (RFSU)
Sex för alla	Utbilda sexualupplysare och ta fram metodmaterial	Att öka kunskapen om sex och sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar	Personer med intellektuella funktionsnedsättningar	Riksförbundet för Sexuell Upplysning (RFSU) Malmö
Nätkoll	Stärka unga med neuropsykiatriska diagnoser så att de känner sig säkra på nätet och blir medvetna om de risker som kan finnas med att exponera sig där	Öka ungas kunskap om nätanvändning och sociala medier	Unga med neuropsykiatriska diagnoser	Attention Hisingen-Kungälv
SISU - små inkomster, stora utgifter	Ge resurssvaga redskap för att ta vara på sina rättigheter och ge dem kunskaper att kunna agera som en rationell konsument	Öka målgruppens konsumentkunskap	Personer med funktionsnedsättning	Handikappföreningarnas samordningsorgan i Jönköpings län
Med rätt att handla	Ta fram såväl metoder som utbildnings- och påverkansmaterial för en mer tillgänglig konsumtion.	Öka målgruppens konsumentkunskap	Personer med kognitiva funktionsnedsättningar,	Sveriges konsumenter
Stödverksamhet för personer med stomi- tarm- och	Målgruppen ska erbjudas kontakt med stödperson med egen	Att skapa stödjande nätverk och stöd av personer som är eller	Personer med stomi- tarm- och urodiagnos	ILCO Tarm- uro- och stomiförbundet

urodiagnos samt närstående	erfarenhet, utveckla informationsmaterial och bilda ett nationellt nätverk för målgruppen.	har varit i samma situation som målgruppen för projektet	samt närstående	
Av syskon, för syskon	Skapa syskonnätverk i form av ett ungdomsnätverk som består av barn och ungdomar till syskon med olika funktionsnedsättningar	Skapa stödjande nätverk och stöd av personer som är eller har varit i samma situation som målgruppen för projektet	Barn och ungdomar till syskon med olika funktionsnedsättningar	Föreningen Passalen
Kunskapsnätet	Bygga upp ett brukarstyrt nätverk, via en tillgänglig digital plattform, där olika aktörer kan mötas	Att stärka enskilda personer med funktionsnedsättning, så att de kan utöva sina medborgliga rättigheter och skyldigheter	Personer med funktionsnedsättning	Personskadeförbundet RTP
Street signers	Skapa ett webbaserat levande lexikon för unga teckenspråkiga	Tillgängliggöra levande teckenspråk	Teckenspråkiga	Sensus Studieförbund Stockholm- Gotland

Tillgängliggöra utbildning; 14 projekt

Projektnamn	Projektidé	Syfte	Målgrupp	
Taxi A-leg	Starta en specialanpassad taxiutbildning som riktar sig till personer med dyslexi och svåra inlärningsproblem	Etablera en ny utbildning på folkhögskola	Personer med dyslexi och svåra inlärningsproblem	Mellansel fhsk och Dyslexiförbundet FMLS
Anpassad IT-vägen till digital delaktighet	Utveckla en två-årig eftergymnasial distansutbildning för personer med intellektuell funktionsnedsättning.	Etablera en ny utbildning på folkhögskola	Personer med måttlig utvecklingsstörning	FUB:s stiftelse ALA
Spelutveckling	Bygga upp och skräddarsy en påbyggnadskurs i spelutveckling för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar genom att vidareutveckla	Etablera en ny utbildning på folkhögskola	Personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	Ädelfors folkhögskola

	och bredda skolans befintliga speldesignkurs			
SV Kulturcollege	Starta upp en eftergymnasial kulturutbildning med musik, drama och media för personer med utvecklingsstörning eller autismspektrumdiagnos	Möjliggöra vidare studier för personer med intellektuell funktionsnedsättning	Personer med utvecklingsstörning eller autismspektrumdiagnos	Studieförbundet Vuxenskolan Örebro
SupportED	Pröva och utveckla en modell av metoden Supported Education	Stödja unga funktionsnedsatta till vidare utbildning	Unga funktionsnedsatta	Föreningen Furuboda
RUSTA.	Skapa ett nytt strukturerat arbetssätt med metoder och verktyg utvecklade till studenter med Aspergers syndrom vid högskola och universitet	Att ge stöd i studiesituationen	Studenter med Aspergers syndrom vid högskola och universitet	Autism- och Aspergerförbundet
Unga som resurs i arbetslivet	Stödja unga som på egna villkor vill slutföra utbildningar/enstaka ämnen som de inte kunnat göra klart på grund av psykisk ohälsa	Att ge stöd till, och i studier	Unga med psykisk ohälsa	RSMH
Ung aktiv kraft	Ta fram metoder för hur civilsamhället i samarbete med gymnasieskolan kan arbeta för att motverka studiefrånvaro och studieavbrott samt ge individuella stödinsatser	Att skapa bättre förutsättningar för ungdomar med psykiska funktionsnedsättningar genom ökat inflytandet, delaktighet samt förbättra levnadsvillkoren	Elever med psykisk ohälsa.	Falkenbergs fontänhus vänner
Vi kan också!	Ta fram en modell för hur elever på gymnasiesärskolor ska kunna driva UF-företag på samma villkor som andra elever, genom att anpassa utbildningskonceptet	Att göra målgruppen mer anställningsbara	Elever på gymnasiesärskolor	Sölvesborg - Bromölla Kommunalförbund
Merit-projekt	Skapa ett webbaserat individanpassat undervisningsmaterial på	Att ge alla elever samma möjlighet att nå steg 3 som i sin	Elever med språkstörning, hörselnedsättning samt	Europeiskt teckenspråkscenter

	teckenspråk för att underlätta för elever med språkstörning, hörselnedsättning samt hörande ungdomar med språksvårigheter att tillgodogöra sig meritpoäng i ämnet svenskt teckenspråk	tur ger meritpoäng	hörande ungdomar med språksvårigheter	
Min skola	Utveckla arbetsmetoder genom vilka målgruppens egenmakt och påverkan på sin skolsituation kan öka	Att skapa en mer pedagogiskt tillgänglig skolmiljö för skolelever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	Skolelever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	Riksförbundet Attention
LAGA	Skapa lärdom och strategier kring astma, allergi och celiaki på skolor	Att nå en tillgängligare arbetsmiljö i skolan	Barn med allergier och deras skolmiljö	Unga Allergiker
DATE-nya målgrupper	Ta fram skolmaterial gällande tillgänglighetsbegreppet och verktyg för skolans arbete med konventionen för personer med funktionsnedsättning, likabehandling samt kurs- och läroplaner	Att nå en tillgängligare skolmiljö	Skolmiljö -elever med funktionsnedsättning	Handikappförbunden
MegaMind-ett nytt science center för alla	Möjliggöra upplevelser och aktiviteter efter olika funktionsnedsättningar och skapa skräddarsydda pedagogiska skolprogram för prioriterade målgrupper i samråd med skolan	Att alla ska kunna gå på och uppleva museum	Personer med funktionsnedsättning	Stiftelsen Tekniska Museet

Tillgängliggöra idrott; 11 projekt

Projektnamn	Projektidé	Syfte	Målgrupp	
Inspelet	Höja kompetensen hos idrottsledare om idrott för personer med	Att få idrottsföreningar som inte är anslutna till Handikappidrottsförbunde t att bjuda in nya	Idrottsledare	Örebro Läns handikappförbund

	funktionsnedsättning	medlemmar med funktionshinder samt starta idrottsskolor i de lokala idrottsföreningarna		
Idrott, aktivitet och hälsa för barn och unga med synnedsättning	Öka kunskap hos föreningar och idrottsledare	Barn och unga med synnedsättning ska få ökade möjligheter att delta i ämnet idrott och hälsa	Barn och unga med synnedsättning	Synskadades riksförbund
Jämlik hälsa för personer med funktionsnedsättning	Ta fram metoder för ökad motivation till idrott och hälsotänkande, skapa mötesplatser i ordinarie idrottsverksamhet sam utveckla och anpassa idrottsskolan	Personer med funktionsnedsättning ska få ökade möjligheter att delta i ämnet idrott och hälsa	Personer med funktionsnedsättning	Borås stad
Fritidskanalen: fritidsglädje åt alla	Ta reda på behov och kompetensutbilda tränare i idrottsföreningar	Erbjuda barn 7-12 år med funktionsnedsättningar meningsfulla fritidsaktiviteter	Barn 7-12 år med funktionsnedsättningar och idrottsledare	Lindals IF
Jämlik ishall	Etablera konståkning för personer med funktionsnedsättning i föreningens ordinarie verksamhet; genom ett inspirerande pilotprojekt och genom att utveckla handledningsstöd	Tillgängliggöra konståkning för personer med funktionsnedsättning	Personer med funktionsnedsättning	Svenska konståkningsförbundet
Utvecklingen av sporten Racerunning för barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning	Etablera sporten racerunning i Sverige	Tillgängliggöra racerunning för personer med funktionsnedsättning	Barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning	Riksförbundet rörelsehindrade barn och ungdomar, Västerås
Anläggande av motionsspår och karta på Hulthöjden	Skapa ny verksamhet för personer med funktionsnedsättning	Tillgängliggöra orientering för personer med funktionsnedsättning	Personer med funktionsnedsättning	Kristinehamns Orienteringsklubb

	som kallas precisionsorientering			
O-ringen för alla	Tillgänglighetsanpassa två områden i Borås som modell.	Tillgängliggöra orientering för personer med funktionsnedsättning	Personer med funktionsnedsättning	Föreningen O-ringen Borås 2015
Ski camp: skidåkning och annat friluftsliv för funktionsnedsatta	Bygga upp ett helhetskoncept kring funktionell skidåkning i Småland	Tillgängliggöra skidåkning för personer med funktionsnedsättning	Personer med funktionsnedsättning	Friluftsfrämjandet Region Öst
Motorprojekt NMS Boden	Ge ungdomar med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och rullstolsburna möjlighet att köra folkrace och meka med bilar, men också jobba för att ändra regelverket kring anpassade tävlingsbilar	Tillgängliggöra folkrace för ungdomar med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och rullstolsburna	Ungdomar med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och rullstolsburna	Norrbottens motorsällskap
Wheels for fun	Ungdomar med funktionsnedsättning ska få lära sig jobba med bilar och köra bil på riktigt	Att förverkliga ungdomarnas drömmar om folkrace	Ungdomar med funktionsnedsättning	Grosshandlare Axel H- Ågrens Donationsfond

Tillgängliggöra kultur; 10 projekt

Projektnamn	Projektidé	Syfte	Målgrupp	Projektägare
…när vi lyser för varandra…	Skapa sceniska upplevelser för och av barn som är teckenspråkiga	Stärka det svenska teckenspråket och teckenspråkigas status i samhället och delaktighet i kulturlivet	Teckenspråkiga barn och andra barn och pedagoger på förskolor	Kollaborativet
Funk i 4D landet runt	Skapa en föreställning som är 100 % funktionsanpassad, av och med personer med funktionsnedsättning, som ska visas på en turné och kombineras	Bidra till ett tillgängligare samhälle genom kultur	Personer med funktionsnedsättning	Kulturens Bildningsverksamhet

	med debatter och seminarier kring funktionalitet			
Kroppsfunktion	Utveckla ett koreografiskt verk, en metodhandledning samt en verktygslåda	Att problematisera och expandera det samtida koreografiska och akademiska fältets förhållningssätt till kropp och funktion	Personer med olika funktionsvariationer	c.off
Dramakällan	Ta fram ett material om teorin och metoderna bakom drama och teater för personer med intellektuella funktionsnedsättningar som ska spridas	Öka och tillgängliggöra kunskapen om drama och teaterarbete för och med personer med intellektuell funktionsnedsättning	Personer med intellektuella funktionsnedsättningar	Sensus Studieförbund
Compoz	Personer med funktionsnedsättning ska få vara med och skapa instrument som är relativt lätta att använda. Målgruppen får sedan besöka Audiorama där deras rörelser frambringar ljud, musik och texter via kamerasensorer.	Utforska nya möjligheter att styra ljud med kroppen utifrån olika individers förmåga	Personer med funktionsnedsättning	Musikcentrum Öst
Vi hör det! Vi ser	Utveckla, prova och sprida innovativa modeller för hur döva och hörselskadade i ökad utsträckning kan få tillgång till konst- och kulturutbud.	Att döva och hörselskadade i ökad utsträckning ska få tillgång till konst- och kulturutbud.	Personer med dövhet och hörselskada	Skånes dövas distiktsförbund
Kännbart	Skapa en ambulerande konstutställning, skapa arenor för samverkan mellan konstnärer med och utan funktionsnedsättning	Förbättra bemötande och förståelse vad gäller tillgänglighet framför allt för personer med dövblindhet	Personer med dövblindhet	ABF, Örebro

	samt anordna pedagogiska workshops			
Välja vinkel	Testa, utvärdera och utveckla metoder som ska kunna vara till stöd för kulturlivets organisationer	Att möjliggöra för personer med funktionsnedsättning att arbeta med journalistisk dokumentation i syfte att kunna skildra kulturlivet ur sin egen synvinkel	Personer med funktionsnedsättning	Kulturens Bildningsverksamhet
Delta i kultur och hälsa	Anpassa studieförbundets cirkelledarutbildningar för att målgruppen själva kunna leda och arrangera studiecirklar och arrangemang i samarbete med LSS	Att öka kultur och hälsoutbud för personer med utvecklingsstörning och autismspektrumdiagnos	Personer med utvecklingsstörning och autismspektrumdiagnos	Studiefrämjandet i Örebro
Funktek-medskapande museiutveckling	Utveckla och implementera nya former för medskapande och deltagarkulturella upplevelser i museer genom innovativ användning av teknologi	Att alla ska kunna gå på och uppleva museum	Personer med funktionsnedsättningar	Göteborgs stadsmuseum

Ökat tillträde till arbetsmarknaden; 21 projekt

Projektnamn	Projektidé	Syfte	Målgrupp	
REKO-remaking, ekologi, kreativitet, omtanke,	Skapa en mötesplats som så småningom ska etableras som ett socialt arbetsintegrerat företag	Starta och/eller stimulera utveckling i arbetsintegrerade sociala företag där målgruppen ska få arbete	Kvinnor med psykiska funktionsnedsättning ar	Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) Halland
BISAM	Skapa arbetstillfällen för personer med	Att starta och/eller stimulera utveckling i	Personer med somaliskt ursprung	Föreningen Hidde Iyo

	funktionsnedsättning, genom ekonomisk förening (arbetsintegrerat socialt företag) med fokus på bi- och insektodling.	arbetsintegrerade sociala företag där målgruppen ska få arbete	och funktionsnedsättning	Dhaqan
Nyköpingskooperativen	I samarbete med FK, AF och Coompanion, utveckla en modell för att stimulera socialt företagande riktat till arbetslösa med psykiska funktionsnedsättningar	Att starta och/eller stimulera utveckling i arbetsintegrerade sociala företag där målgruppen ska få arbete	arbetslösa med psykiska funktionsnedsättningar	Kooperativet Silvermånen Ideell förening
SE-vägen till arbete	Stödja de arbetsintegrerade sociala företagen i Haninge, Tyresö och Nynäshamn i deras arbete att vidga arbetsmarknaden.	Att utveckla ett strukturerat och metodiskt stöd till anställning samt ett stöd till företagens inre arbete.	Sociala företag	Samordningsförbundet Östra Södertörn
Föreningsservice	Bygga upp ett service- och kunskapscenter för föreningslivet i Helsingborg som ska vara en arbetsplats för personer med funktionsnedsättning och som en plats för arbetsträning, arbetsrehabilitering och daglig verksamhet. Efter projekttiden ska verksamheten drivas vidare som arbetsintegrerat socialt företag	Att starta och/eller stimulera utveckling i arbetsintegrerade sociala företag där målgruppen ska få arbete	personer med funktionsnedsättning	DHS - Funktionshinderrörelsen i Helsingborg
Entreprenörsverkstan	Deltagare ska utbildas både teoretiskt och praktiskt i hur man bedriver arbetsintegrerade sociala företag, i samarbete med det sociala företag Ihop,	Att starta och/eller stimulera utveckling i arbetsintegrerade sociala företag där målgruppen ska få arbete	Personer/afrosvenskar med funktionsnedsättning	Afrosvenskarnas Riksförbund (ASR)

	som drivs av afrosvenskar			
Dynamo - möjligheternas förlag	Starta ett ungdomsdrivet förlag som ska drivas vidare i form av ett socialt företag	Att starta och/eller stimulera utveckling i arbetsintegrerade sociala företag där målgruppen ska få arbete	Unga med psykiska funktionsnedsättningar	Demokratipiloterna
Funkisförmedlingen	Starta en arbetsförmedling för personer med funktionsnedsättning	Att stödja och vägleda personer med funktionsnedsättning	Personer med funktionsnedsättning	Funkibator
Kreativa Akademin	Skapa en mötesplats med kreativt arbete	Att skapa en väg in till arbetslivet för personer med psykisk ohälsa	Personer med psykisk ohälsa	Kreativa Akademin
Mötesplats Texas	Starta upp en mötesplats för personer med Aspergers syndrom eller andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, med fokus på arbete, fritid och hälsa, projektet ska använda arbetssätt som inspirerats av metoderna Supported employment och Supported education	Att skapa en väg in till arbetslivet för personer med Aspergers syndrom och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	Personer med Aspergers syndrom och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	Föreningen Urkraft
PROVA	Utveckla nya metoder genom en mix av skapande estetisk och kulturell verksamhet, studier, praktiskt arbete/sysselsättning, mentorskap samt social träning, med långsiktiga målet arbete eller studier	Att skapa en alternativ och valfri rehabiliteringsväg för unga vuxna med funktionsnedsättningar	Unga vuxna med funktionsnedsättningar	Folkuniversitetet, kursverksamheten vid Lunds universitet
Vi vill bidra	Ta fram ny modell för sysselsättning för personer med funktionsnedsättning;	Att ta fram ett alternativt sätt att arbeta med sysselsättning för	Personer med funktionsnedsättning	Föreningen Jämlikhet, Assistans, Gemenskap JAG

	och bygga upp lokala modeller på fem olika platser	målgruppen		
Utbildning för döva tolkar och översättare	Kartlägga behoven inom området, utforma kurser som ger auktorisering inom området samt skapa nätverk	Att stärka döva personers konkurrenskraft och sysselsättning inom tolk- och översättningsbranschen	Döva tolkar och översättare	Sveriges Dövas Riksförbund (SDR)
Dellenmodellen	Skapa fritids- och arbetsmöjligheter för personer med intellektuella funktionsnedsättningar, på specialanpassade båtar; genom kunskap om turism, miljö, fiske, historia och kultur samt fartygsbehörighet	Att skapa fritids- och arbetsmöjligheter för personer med intellektuella funktionsnedsättningar	personer med intellektuella funktionsnedsättningar,	Föreningen Staffansgården
I jobb	Ta fram en modell för att arbetslösa ungdomar med ADHD ska närma sig arbetsmarknaden; målsättningen är att få anställning på byggföretag där målgruppen får utföra praktiskt arbete under handledning parallellt med utbildning i studiecirkelform och coaching av handledare.	Att stödja arbetslösa ungdomar med ADHD att närma sig arbetsmarknaden	Ungdomar med ADHD	Riksförbundet RFHL
Work	Skapa utbildningsinsatser, konstnärliga verk och bedriva opinionsarbete	Att skapa förutsättningar att anställa fler med funktionsnedsättning inom kulturområdet	Personer med funktionsnedsättning ar	Share Music Sweden
Porten	Bygga upp en nyskapande verksamhet	Att målgruppen ska gå från	Personer med psykisk ohälsa	Kalmarsundsregionens Arbetsgivarring

	som kombinerar rehabilitering och arbetsliknande aktiviteter	arbetsprövning till egen försörjning		Ideel förening
Modeller för livslång, individanpassad rehabilitering, stöd och service för personer med traumatisk hjärnskada	Ta fram modeller för att förbättra möjligheter för målgruppen till god livskvalitet, arbete/sysselsättning och deltagande i samhället	Att förbättra möjligheter för målgruppen till god livskvalitet, arbete/sysselsättning och deltagande i samhället	Personer med traumatisk hjärnskada	Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft
Autistiskt initiativ	Utarbeta ett utbildningskoncept som ökar målgruppens kunskap om sina specialförmågor och hur de kan utvecklas, ge utbildning till arbetsgivare, som uppmärksammar målgruppens specialkompetenser men även behoven av att arbetsplats och arbetsmiljö anpassas utifrån målgruppens behov	Att förbättra möjligheter för målgruppen till arbete	Högfungerande autister[1] och arbetsgivare	Organiserade Aspergare
Vi ska med!	Skapa en informationsbank kring rättigheter och hjälpmedel på arbetsplatser för unga döva, personer med hörselnedsättning och personer med dövblindhet	Att förbättra möjligheter för målgruppen till arbete	Unga döva, personer med hörselnedsättning och personer med dövblindhet	Sveriges Dövas Ungdomsförbund
ADHD på jobbet	Ta fram olika typer av informationsmaterial med tips, råd och självhjälpsstrategier som kan underlätta för en själv i vardagen, när man	Att stärka positionen för vuxna med ADHD på arbetsmarknaden	Vuxna med ADHD	Riksförbundet Attention

[1] Målgruppens egen benämning

söker arbete eller när man har ett arbete, samt anpassad information till arbetsgivare/chefer/kollegor samt till personer som arbetar med att stötta ut i arbete.			

Bilaga 2

EGEN KRAFT		
Ärende	**Ingivare/Mottagare**	**Projektnamn**
5.2-00152-2015	Kulturens Bildningsverksamhet	Funk i 4 D landet runt
5.2-00635-2015	Riksorganisationen Give it forward	Möjlighetsinkubatorn - Sveriges första tillgängliga startupakademi för vuxna med psykiska funktionsnedsättningar
5.2-01173-2015	Stiftelsen Spinalis	www.ryggmärgsskada.se - Allt du behöver veta om ryggmärgsskador
5.2-00302-2013	Föreningen Mellansels folkhögskola	Taxi A-leg
5.2-01157-2015	Kung Saga Förening	Certifiering
5.2-00014-2016	Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) Örebro	Vem har rätt att kalla sig konstnär
5.2-00632-2013	Sensus Studieförbund, Stockholm/ Medis 5	Scen medis 5
5.2-00545-2014	Stiftelsen Independent Living Institute	Med lagen som verktyg
5.2-00679-2013	Sveriges Dövas Riksförbund (SDR)	Förstudie om utbildning för döva tolkar och översättare
5.2-00679-2013	Sveriges Dövas Riksförbund (SDR)	Tilläggsansökan: Förstudie om utbildning för döva tolkar och översättare
5.2-00679-2013	Sveriges Dövas Riksförbund (SDR)	Utbildning för döva tolkar och översättare
5.2-00041-2015	ILCO Tarm- uro- och stomiförbundet (f.d. Riksförbundet för stomi- och reservoaropererade)	Stödverksamhet för personer med stomi, tarm- och urodiagnos samt närstående
5.2-00553-2013	Share Music Sweden	Work
5.2-00860-2013	Organiserade Aspergare	Autistiskt Initiativ
5.2-00151-2015	Kulturens Bildningsverksamhet	Välja vinkel - ett projekt av och med personer med funktionsnedsättning
5.2-00133-2013	Kooperativet Silvermånen Ideell förening	Sörmlandsskooperativen
5.2-01163-2012	Ung Företagsamhet Gävleborg	Förstudie - Steget till eget
5.2-00883-2014	Kreativa Akademin	Kreativa Akademin
5.2-01497-2014	Stiftelsen Vårsta Diakonigård	Vårsta växtkraft
5.2-01497-2014	Stiftelsen Vårsta Diakonigård	Vårsta växtkraft
5.2-00591-2014	Riksförbundet RFHL (f.d Sensus Studieförbund, Stockholm-Gotland)	I jobb (fd Mot jobb)
5.2-01076-2014	Riksförbundet Attention	Adhd på jobbet - strategier och kunskap som stärker möjligheten att få och behålla ett arbete

5.2-01554-2013	Föreningen Hidde Iyo Dhaqan	Projekt BISAM Bi- och insektsodling i samverkan- personer med funktionsnedsättning utvecklar en ny arbetsmarknad och barn utvecklar nya pedagogiska metoder och material
4.2.1-00320-2016	Ideela föreningen Origo	Salutogen rehabilitering
5.2-00119-2013	Studieförbundet Vuxenskolan, Väst	Kulturcentrum Sinnenas Oas
5.2-01558-2014	Föreningen Jämlikhet, Assistans, Gemenskap JAG	Vi vill bidra (tidigare Vi vill bidra - Vi gör en insats)
5.2-01072-2015	Kulturens Bildningsverksamhet	Arrangörer utan hinder - ett projekt av, med och för personer med funktionsvariationer
5.2-00131-2016	Fibromyalgiförbundet	"Må bra med fibromyalgi"
5.2-00207-2014	Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH)	NSPH:s brukarrevisionsprojekt
5.2-00980-2013	Samordningsförbundet Östra Södertörn	SE-vägen till arbete
5.2-01076-2015	Arbetarnas Bildningsförbund Västra Götaland	Gemenskap i olikheter
5.2-00826-2013	Reaktiveringsföreningen RAS	Reaktivering i Samverkan RAS
5.2-00842-2015	Studieförbundet Vuxenskolan, Gävleborg	A27
5.2-01539-2014	Föreningen Grunden i Göteborg	Grunden Grand Bazar
5.2-00938-2014	Demokratipiloterna	Dynamo - möjligheternas förlag
5.2-00289-2015	Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) Halland	REKO - Remaking, Ekologi, Kreativitet, Omtanke
5.2-00024-2015	Sveriges Dövas Ungdomsförbund	Vi ska med!
5.2-00474-2014	De Handikappades Samarbetskommitté i Helsingborg	Föreningsservice (fd Det Ideella Föreningslivets Service och Kunskapscentrum i Helsingborg)
5.2-00699-2015	Föreningen Urkraft	Växthuset
5.2-00046-2016	Funkibator ideell förening	Prickens kompisar
5.2-00024-2016	Bräcke diakoni	Hundförskolan Volontären
5.2-00719-2014	LHON Eye Society ideell förening	LEBER X
5.2-01139-2014	Handikappföreningarna Östergötland (HSO)	Likaolika
5.2-00290-2015	Karriär-Kraft Service ekonomisk förening	Ett samhälle för och av alla
5.2-00855-2014	Afrosvenskarnas Riksförbund (ASR)	Entreprenörskapsverkstan
5.2-01079-2015	Handikappidrottens Samarbetsorgan (HISO) i Malmö	Aktiv kraft - en ny samverkansmodell mellan idéburen organisation och myndighet
5.2-01196-2015	Dyslexiförbundet Med Läs- och Skrivsvårigheter (FMLS)	Att hantera text och numerisk information i arbetslivet

5.2-01043-2013	Kalmarsundsregionens Arbetsgivarring Ideel förening	Porten (fd. Mylla)
5.2-00580-2015	Beatebergs Hunddagis Ek. förening	Hopp om jobb
5.2-00211-2014	Sölvesborg - Bromölla Kommunalförbund	Vi kan också!
5.2-00792-2013	Funkibator ideell förening	Funkisförmedlingen
5.2-00660-2014	Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft	Modellprojektet (f d Modeller för livslång, individanpassad rehabilitering, stöd och service för personer med traumatisk hjärnskada)
5.2-00779-2014	Europeiskt Teckenspråkscenter	Meritprojektet
5.2-00821-2014	Studiefrämjandet i Örebro	Delta i kultur & hälsa
5.2-00424-2013	Riksförbundet Attention	Min skola (fd. Skolprojektet - Att arbeta för bättre skola för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar)
5.2-00579-2003	Föreningen Ideum Europa	Projektet Brand New World
5.2-00696-2013	Falkenbergs Fontänhus Vänner	Ung aktiv kraft
5.2-01159-2013	Autism och aspergerförbundet	Rusta - rätt utvecklat stöd till studenter med Asperger (fd Stöd till studenter med Aspergers syndrom på högskola och universitet)
5.2-01142-2012	Mälardalens Högskola, Akademin för hälsa, vård och välfärd, Avdelningen för socialt arbete	SAMFÖR (f.d. Samordnat föräldrastöd för barn/ungdomar med funktionsnedsättning)
5.2-00187-2014	Attention/Riksförbundet Attention, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa	Din Rätt (f d Diskriminering och psykisk ohälsa)
5.2-01347-2013	Folkuniversitetet, Kursverksamheten vid Lunds universitet	PROVA
5.2-00243-2013	HandikappHistoriska Föreningen	Fokus (tidigare Utbildning av museipersonal för bildande av nätverk kring funktionshindersperspektivet)
5.2-00329-2011	Stiftelsen Kursverksamheten vid Stockholms universitet, Folkuniversitetet	Förstudie - projektet kulturakademin i Stockholm
5.2-00329-2011	Stiftelsen Kursverksamheten vid Stockholms universitet, Folkuniversitetet	KRITA
5.2-00434-2013	Studieförbundet Vuxenskolan, Örebro	SV Kulturcollege - Studieförbundet Vuxenskolan
4.2.1-00322-2016	Stiftelsen Mosaik	Handbok i konsten att planera och genomföra en konferens, efter en engelsk modell
5.2-01060-2013	Ädelfors Folkhögskola	Spelutveckling

5.2-00171-2013	Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH)	Unga som resurs i arbetslivet
5.2-01195-2012	Närhälsan (fd Vårdcentralen i Hjällbo, Västra Götalands offentliga primärvård)	HjällboSamverkan Små Barn (f.d. Ny samverkansmodell för insatser till små barn med autism och andra tidiga utvecklingsavvikelser i mångkulturell stadsdel)
5.2-00906-2014	Stiftelsen Stora Kopparberget	Upptäck världsarvet i Falun och Falu Gruva utifrån dina egna förutsättningar
5.2-00773-2014	Föreningen Furuboda	SupportED
5.2-01025-2015	Svenska Dövidrottsförbundet	Gör rätt - Vad är det som påverkar din hälsa?
5.2-00597-2014	Afasiföreningen i Skellefteå (AFASI)	Så ska det låta
5.2-00604-2014	Sensus Studieförbund, Västra Sverige	Dramakällan
5.2-01109-2015	Riksförbundet Attention/NSPH	"Växa och må bra"
5.2-01306-2014	Synskadades Riksförbund (SRF)	Idrott, aktivitet och hälsa för barn och unga med synnedsättning
5.2-00301-2015	Stiftelsen Svenskt Demenscentrum	En webbutbildning om utvecklingsstörning, åldrande och demens
5.2-00219-2015	Stiftelsen Bräcke Diakoni	Stress och ångesthantering för unga vuxna med rörelsehinder
5.2-00657-2013	FUB:s Stiftelse ALA	Anpassad IT - vägen till digital delaktighet
5.2-01223-2014	Riksförbundet Attention	Barns röst - om att lyssna till och lära av unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
5.2-00228-2016	Föreningen Pascal Intryck Påtryc Uttryck Avtryck	Från nedsättning till uppsättning
5.2-01087-2012	Linnéuniversitetet, Växjö	Bokhunden och Astrid Lindgren
5.2-00903-2013	Svenskt Utvecklingscentrum för Handikappidrott (SUH)	Vi vill och vi kan
5.2-01453-2004	Föreningen Fair Trade Center	Projektet Konsumentaktivism
5.2-00170-2014	Unga Allergiker	Modellbildande skolor för en bättre fysisk inomhusmiljö.
5.2-00170-2014	Unga Allergiker	LAGA (fd Modellbildande skolor för en bättre fysisk inomhusmiljö - Vi måste laga skolan)
5.2-00370-2014	Handikappförbunden	DATE - nya målgrupper
5.2-01385-2014	Riksförbundet för Sexuell Upplysning (RFSU)	Teckna - ett upplysningsprojekt om relationer, sexualitet och kroppen
5.2-00496-2013	Svenskt Utvecklingscentrum för Handikappidrott (SUH)	Livslångt lärande
5.3-00217-2013	Uddevalla Golfklubb	Handigolf, bananpassning på Rörkärr 1:12 i Uddevalla kommun
5.2-00557-2013	Studieförbundet Bilda i Älvsjö	Vi sjunger Hjärna

5.2-00279-2014	Handikappförbundens Samarbetsorgan (HSO)	Det outsagda - mellan barn och föräldrar (fd Ohälsa och det outsagda)
5.2-00961-2014	Studiefrämjandet i Småland/Gotland	Skälbyträdgården - en trädgård för alla sinnen
5.2-00678-2013	Sensus Studieförbund, Stockholm-Gotland	Street Signers
4.2.1-00403-2016	Örebro läns idrottsförbund	Nya vägar - trafikkunskap för alla
5.3-01257-2013	Westerviks Segelsällskap Wikingarna	Tillgänglighetsanpassning av jollehamn på Västervik 4:31 i Västerviks kommun
5.2-00081-2013	Studieförbundet Bilda Syd	Skåne i backspegeln
5.3-01237-2013	Kristinehamns Orienteringsklubb	Anläggande av motionsspår och karta på Hulthöjden 1:11, 1:21, 1:22, 1:27 i Kristinehamns kommun
4.2.1-00371-2016	Föreningen Storstockholms Fritidschefer	Föreningen Storstockholms Kultur- och Fritidschefer (FSKF)
5.2-01190-2013	Föreningen Passalen	Av syskon för syskon
5.2-00251-2015	Assyriska Riksförbundet i Sverige (ARS)	Funka utan skam
5.3-00438-2014	Strömsholms Golfklubb	Byggnation av övningsområde i konstgräs på fastigheten Hallstahammar Olusta 2:1 i Hallstahammars kommun
5.2-00692-2013	Örebro läns Handikappidrottsförbund	Inspelet - ett utvecklingsprojekt för tillgänglig idrott i Örebro län
5.3-00606-2014	Gävle Golfklubb	Tillgänglighetsanpassning av golfanläggning och anläggande av övningsområde på fastigheten Fredrikskans 2:1, 4:1, 4:2 och 4:3 i Gävle kommun
5.2-00609-2014	Skånes Dövas Distriktsförbund	Vi Hör det! Vi Ser - Ett banbrytande projekt i samverkan med Sveriges muséer
5.3-00843-2013	Isabergs ridklubb	Nybyggnad/tillbyggnad och tillgänglighetsanpassning av ridanläggning i Gislaveds kommun
5.2-00012-2013	Växjö kommun	Min mening
5.2-00352-2013	Föreningen Idrott För Handikappade (FIFH)	Aktiva killar
5.3-01423-2014	Arboga Golfklubb	Nybyggnation av golfstudio på fastigheten Haketorp 1:4 i Arboga kommun
5.3-00696-2014	Öved-Östraby Skytteförening	Tillgänglighetsanpassning av skjutbaneanläggning på fastigheten Sjöbo Övedskloster 2:86 i Sjöbo kommun
5.2-01141-2012	Riksförbundet Attention	Egen styrka
5.2-00601-2014	Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft i Göteborg	HjärnPunkten

5.3-00900-2014	Ausås Scoutkår	Tillbyggnation och tillgänglighetsanpassning av scoutstuga på fastigheten Ausås 7:23 i Ängelholms kommun
5.3-00757-2015	Bredareds golfklubb	Ombyggnation och tillgänglighetsanpassning av golfbana (Bredareds GK - En anläggning för alla!)
5.3-01163-2013	Kristen Samverkan Mellansverige, Hjälmargården	Tillgänglighetsanpassning av lägergård på Stavhälla hamn 2:24 i Vingåker kommun
4.2.1-00567-2016	Västerviks Fotbollsförening	Fotboll För Alla
5.3-01441-2013	Halmstads konståkningsklubb	Installation av NoFall anläggning i Halmstad Arena i Halmstad kommun
5.2-00560-2015	Fritidsforum, Riksförbundet Sveriges fritids- och hemgårdar	Projekt I.D. Identitet och Delaktighet på sociala medier för unga med funktionsvariationer
5.3-00344-2013	Soo Shim Taekwondo och Hapkido Klubb	Ombyggnation av Porsen i Skellefteå kommun
5.3-01496-2013	Ockelbo Ryttarförening	Tillgänglighetsanpassning av ridanläggning på Wi 1:129 i Ockelbo kommun
5.3-01022-2013	Älvsbyns Motorsällskap	Tillbyggnad och tillgänglighetsanpassning av motoranläggning på Älvsbyn 27:37 och 27:44 i Älvsbyns kommun
5.3-00464-2015	Friluftsfrämjandet HK Vandraren	Ombyggnation av föreningslokal på Slättakra kyrkby 1:11, Kroksjöholm 442 i Halmstad kommun
5.2-01115-2015	Hudiksvalls kommun	Friskvårdsprojektet Glada Hudik
5.2-01036-2013	Riksförbundet rörelsehindrade barn och ungdomar, Västerås	Utveckling av sporten RaceRunning för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning
5.2-00803-2015	Dyslexiförbundet Med Läs- och Skrivsvårigheter (FMLS)	Begriplig text och information för alla
5.3-01287-2013	Skånsta Ryttare	Byggnation av tillgänglighetsanpassat miniridhus på Sjökarby 1:77 i Österåker kommun
5.2-00265-2014	Föreningen Urkraft	Mötesplats Texas
5.3-00799-2013	Borås Konståkningsklubb	Fallskyddsutrustning för konståkning i ishall påLundby 1:11 i Borås kommun
5.3-00282-2013	Fridafors FritidsCenter	Byggnation av multisportplan på Bjällenäs 1:224 i Tingsryd kommun
5.2-01097-2015	Oxie Golfklubb	Re:Action - golf för personer med stroke och Parkinson
5.2-00177-2015	Handikappföreningarnas Samarbetsorgan (HSO) i Jönköpings	SISU - Små inkomster, stora utgifter

	län	
5.2-01079-2012	Astma- och Allergiförbundet	Allergifamiljestöd -stöd till barnfamiljer med svår allergisjukdom
5.2-00194-2016	Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB)	Bättre folkhälsa
5.2-01243-2012	Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa (NSPH), Blekinge	Livsstilscoacher
5.2-00368-2015	Mariedals IK	Idrott för alla
5.3-00547-2015	Norrköpings ungdomscirkus (juridiskt namn Norsholms gymnastikförening)	Tillgänglighetsanpassning av lokal för cirkus i fastigheten Vulkan 7, pannhuset i Norrköping kommun
5.3-00132-2013	Njurunda Ryttareföreningen	Iordningställande av nybyggt ridhus på Nolby 2:9 i Sundsvalls kommun
4.2.1-00530-2016	ABF MittSkåne	Europakonsert
5.2-00907-2015	Hushållningssällskapet Väst	Välkommen på middag! Genom konceptet/nätverket "Välkommen på middag" vill vi ge redskap till personer med intellektuella funktionshinder för att de ska skapa kontakter och få nya vänner och på så sätt öka livskvaliteten och den sociala hälsan.
5.3-01346-2013	Umeå Golfklubb	Tillgänglighetsanpassning av driving range och övningsområde på Umeå Holmsund 6:1 Umeå kommun
5.2-00077-2016	Svenska Cykelförbundet	Paracykelakademin
5.3-01586-2014	Skövde Golfklubb	Anpassning av golfbana och samlingslokaler på Vämb 30:195 och Mene 8:16 i Skövde kommun
5.3-00579-2015	Mölndals Roddklubb	Nybyggnation av roddanläggning på fastigheten Åran 2 i Mölndal kommun
5.2-00614-2014	Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) Örebro	Kännbart
5.2-01196-2014	Sveriges Konsumenter	Med rätt att handla (fd Begåvade konsumenter)
5.2-01061-2015	Narva Boxningsklubb	PD-boxträning som symptomlindring av Parkinsons sjukdom
5.3-00378-2014	Mälarhöjdens IK	Byggnation av fotbollsplan för synskadade på Hägersten 1:1 i Stockholms kommun
5.2-01486-2013	Stockholms Dövas Förening	Tredubbelt utsatt
5.3-00128-2014	Lysegårdens Golfklubb	Tillgänglighetsanpassning och nybyggnation av golfstudio för handigolfverksamhet på Lysegården 1:6 i Kungälvs kommun

5.2-00218-2016	Kulturverket/ Umeå kommun	"Det tillåtande rummet" - delaktighet, fantasi och förståelse
5.2-01470-2013	Borås Stad, Fritid- och folkhälsoförvaltningen	Jämlik hälsa för personer med funktionsnedsättning
5.2-01442-2013	Skåne läns landsting Habilitering & Hjälpmedel/ Barn- och ungdomshabilitering	Internetbaserad interaktiv utbildning riktad till föräldrar vars barn nyligen fått diagons autism
5.3-00901-2014	Landskrona Ridklubb	Nybyggnation av multifunktionellt ridhus samt tillbyggnation och tillgänglighetsanpassning av stall på fastigheten Karlslund 1:1 i Landskrona kommun
5.3-00520-2015	Konståkningsklubben Thn-Vbg (Trollhättan Vänersborg)	Anläggning av ishall på fastigheten Hjortmossen 1:1 i Trollhättan kommun
5.2-01113-2014	Upplands Modelljernvägs Förening	På Spåret
5.2-01109-2013	Göteborgs stadsmuseum	Funktek-medskapande museiutveckling (Funtek: Co-Creative Museum Development)
5.2-00639-2015	Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) Södra Småland	Kultur för lika värde
5.2-00217-2016	Passalen Karlstad	Ungt inflytande
4.2.1-00358-2016	Teater Reagera	Teater Reagera ansökan om stöd till projekt Freja - forumteater om sex och relationer
5.2-01327-2013	Friluftsfrämjandet Region Öst	Ski Camp: skidåkning och annat friluftsliv för funktionsnedsatta
5.3-01351-2013	Viarps Kör- och Ridklubb	Handikappanpassning av samlingslokal på fastigheten Viarp 5:5
5.2-01082-2015	Kulturverkstan i Konsum Ringen	Egen Kraft i K-Ringen
5.2-00589-2015	KFUM Umeå	LEV
5.2-01222-2012	Grosshandlare Axel H. Ågrens Donationsfond	Wheels for Fun ett folkraceprojekt för ungdomar med neuropsykiatriska funktionnedsättning
5.2-00953-2014	Alzheimerföreningen i Sverige	Downs syndrom och demenssymtom av Alzheimertyp
5.2-01042-2012	Svenska Konståkningsförbundet (SKF)	Jämlik ishall
5.2-01038-2013	Musikcentrum Öst	Compoz
5.2-01458-2014	Kollaborativet	... när vi lyser för varandra...
5.3-00962-2014	Studiefrämjandet i Småland/Gotland	Markberedning och uppbyggnad av trädgård för alla sinnen på fastigheten Mark hus i Kalmar kommun
5.2-00774-2015	Svensk Tennis Öst	Anpassad Tennis för Stående (ATS)
5.2-01508-2014	Lindsdals IF	Fritidskanalen: Fritidsglädje åt alla

5.3-00933-2015	Luleå Motorsällskap	Byggnation av verksamhetslokal på fastigheten Gäddvik 2:31, Bergnäste 1:1 i Luleå kommun
5.2-00618-2014	Föreningen Grunden i Malmö	Unga i Grunden
5.2-01388-2013	Skara kommun	Music Passion
5.2-01515-2014	Personskadeförbundet RTP	Kunskapsnätet
5.3-00651-2013	KFUK-KFUM, Malmö	Tillgänglighetsanpassning för funktionshindrade av Boken 31 i Malmö kommun
5.2-01193-2013	Föreningen O-Ringen Borås 2015	O-Ringen för alla
5.2-00373-2014	Norrbottens Motorsällskap	Motorprojekt NMS Boden
5.2-00130-2016	Funkibator ideell förening	Miller Diller
5.2-00548-2015	Föreningen Fanzingo	Glappet
5.3-00454-2015	Karlskrona Allmänna Skridskoklubb	Ombyggnation av lokal på Karlskrona 6:1 Rosenholm i Karlskrona kommun
5.2-00606-2015	Göteborgs United Volleyboll klubb	Funktionärsutbildningn Resurs
5.3-00975-2013	Hofors Skyttegille	Handikappanpassning av entré och toalett i luftgevärshall/sporthall på Hofors 45:21 i Hofors kommun
5.3-00141-2015	Älvkarleby Golfklubb	Tillbyggnation golfbana/främre tee/övningsområde på fastigheten Älvkarleby Västanån 7:38 i Älvkarleby kommun
5.2-00594-2015	Stiftelsen Bräcke Diakoni	Digitalt kommunikationspass
5.2-00172-2015	Riksförbundet för Sexuell Upplysning RFSU, Stockholm	Sex i rörelse - ett sexualupplysningsprojekt för och med unga personer med rörelsenedsättning
5.2-00259-2016	Hållbar Kemi i Stenungsund	NO Drama
5.2-01280-2012	Svenska Cykelförbundet	Projekt Paracykel - cykling för personer med funktionsnedsättning
5.3-01396-2014	Tibro sportfiskeklubb	Nybyggnation av klubbhus samt tillgänglighetsanpassning på del av fastigheterna Sånna 1:2 och Kylvanäset 1:2 i Tibro kommun
5.2-00783-2014	Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) Överkalix	Platsminnen
5.2-01058-2015	Studieförbundet Vuxenskolan Halland	KiXmodellen (Kreativitet, inspiration och Xtra mycket kärlek)
5.2-00774-2014	Attention Hisingen-Kungälv	Nät-koll - trygghet på nätet för barn och unga med NPF
5.2-01094-2013	Stiftelsen Tekniska museet	MegaMind - ett nytt science center för alla i Stockholm (fd Stockholm Science Center - 100% för alla)

5.2-00426-2014	Hushållningssällskapet Väst	Mat, musik och Minnen (fd En resa i sinnenas värld med mat och musik som redskap - En föreställning för personer med demenssjukdom).
5.2-00334-2014	Kungsportens Friskvård	Megaviktiga
5.3-01284-2013	Eslövs Golfklubb	Tillgänglighetsanpassning av broar på Ellinge 36:1 mfl i Eslöv kommun
5.3-00036-2014	Borås Golfklubb	Handikappanpassning av golfbana på Kråkered 2:11
5.2-00109-2014	Förbundet Blödarsjuka i Sverige (FBIS)	Utåtriktad information om flickor /kvinnor och blödarsjuka
5.2-00379-2014	Föreningen Staffansgården	Dellen modellen
5.2-00927-2015	Hiv - Sverige	Äldre hivpositivas livssituation
5.3-00496-2015	Idrottsklubben Hakarpspojkarna	Om- och tillbyggnad av IKHP-stugan i Jönköpings kommun
5.2-00599-2015	Studieförbundet Vuxenskolan, Gävleborg	Musik som Brobyggare
5.3-00186-2015	Vara Hästsportklubb (f.d. Varaortens Ryttarförening)	Nybyggnation av ridanläggning på fastigheten Hålltorp 1:32 i Vara kommun
5.2-01519-2013	Schizofreniförbundet	Anhörigprojekt
5.2-00178-2015	c.off	Kroppsfunktion
5.2-00509-2015	Riksförbundet Attention	Idrott för alla!
5.2-00641-2015	Sveriges Orkesterförbund	Med öra för orkester - ett projekt av, med och för personer med hörselskada
5.2-00245-2015	Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) Huddinge	En annan del av Huddinge - Vi ToK kloka

Utvärdering av Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft!

VÄLKOMMEN

Välkommen till en utvärdering av Allmänna Arvsfondens satsning Egen Kraft!

I utlysningstexten till Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft! beskrivs att "Egen Kraft! handlar om att undanröja hinder för ett jämlikt samhälle. Satsningen vill uppmuntra föreningar och andra ideella aktörer att söka medel för att utveckla metoder och verksamheter som syftar till att skapa ett samhälle för alla/.../Satsningens syfte är att förbättra levnadsvillkoren och skapa bättre möjligheter för personer med funktionsnedsättning i alla åldrar att påverka samhället och sina livssituationer/.../Satsningens fokusområden är: en arbetsmarknad för alla, skola och utbildning för alla samt en aktiv fritid i livets alla faser. Både projektstöd och lokalstöd inom Egen Kraft! kräver samarbete med relevanta aktörer, t.ex. andra ideella organisationer och/eller offentlig huvudman. Målgruppen för satsningen är personer med funktionsnedsättning, och satsningen pågår under 2013-2016.

Denna utvärdering syftar till att tillvarata kunskaper och erfarenheter genom att ta reda på hur de projekt som beviljas medel i satsningen förhåller sig till satsningens syfte och målsättning. Utvärderingen ämnar även undersöka strukturer för delaktighet, måluppfyllnad samt fortlevnad i de projekt som beviljas medel i satsningen.

Förhoppningen är att denna utvärdering ska kunna bidra med värdefull kunskap om projektens struktur och hur arbetet i projekten påverkar möjligheter för personer med funktionsnedsättning i alla åldrar att påverka samhället och sina livssituationer

I det följande har vi samlat all nödvändig information om studien såsom resultatredovisning, enkätens struktur och praktisk svarsinformation samt kontaktuppgifter till utvärderare vid eventuella frågor eller problem.

På förhand stort tack för ditt/ert mycket värdefulla bidrag och deltagande!

Berth Danermark och Johanna Gustafsson, Örebro universitet

Utvärdering av Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft!

ENKÄTENS STRUKTUR

Enkäten består av följande delar:

Del 1. OM PROJEKTET
Här följer frågor om projektet och bemanning i projektet. Det ställs även frågor om stöd från Allmänna Arvsfonden och administration i projekten.

Del 2. MÅLGRUPP

Denna del behandlar frågor om vilka som utgör projektets primära målgrupp och vilka roller de har i projektet samt om antal och fördelning av deltagare i projektet. Med primär målgrupp avses den målgrupp som projektet i första hand vänder sig till, det kan till exempel vara barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Projektet kan sedan även beröra föräldrar, lärare, vårdpersonal men de utgör då inte den primära målgruppen. Med roller avses vilka roller personer från målgruppen har i projektet, det kan till exempel vara deltagare men även projektledare, administratör, gruppledare etc. Fördelningen avseende kön, ålder och etnicitet kan vara svår att besvara om inte projektet har deltagare som deltar aktivt i projektverksamheten (så att de går att räkna), i sådant fall hoppar ni bara över frågan.

DEL 3. BRUKARMEDVERKAN I PROJEKTET

Här ställs frågor om strukturell och kvalitativ delaktighet i projekten. Frågorna börjar med att ni ska definiera vad delaktighet är i ert projekt. Sedan följer frågor om vad vi kallar för strukturell delaktighet, det vill säga målgruppens involvering/medverkande i den inre ordningen i projektet, blandat med frågor om kvalitativa aspekter av delaktighet. Med kvalitativa aspekter av delaktighet avses hur man görs delaktig och hur delaktighet skapas i olika situationer. Frågorna berör även tillgänglighet i projektets olika delar, utifrån att detta skiljer sig mellan projekten utifrån förutsättningar för olika målgrupper. För vissa målgrupper, till exempelvis barn, är det inte aktuellt med samtliga arbetsuppgifter i projektet, de frågorna kan då besvaras med svarsalternativet "Inte aktuellt".

DEL 4. SAMVERKAN

Denna del ställer frågor om samverkan utifrån att satsningen kräver samarbete med relevanta aktörer, t.ex. andra ideella organisationer och/eller offentlig huvudman. Frågorna berör i vilka av projektets olika delar som samverkan har ägt rum samt hur samverkan har fungerat. Vi har i matrisen räknat upp några tänkbara samarbetspartners men är medvetna om att det finns många fler. För att inte göra matrisen alltför omfattande ber vi er att skriva ned era samarbetspartners i fritextsvar. Tanken är att ni ska skriva en siffra vid namnet på er samarbetspartner, t.ex 1. Röda korset, 2. Rädda barnen, och att ni sedan ska besvara nästföljande frågor med denna samarbetspartner i åtanke. Eftersom vi inte vet vilka dessa samarbetspartner är har vi i följande svarsmatriser i enkäten valt att skriva annan 1, annan 2 osv. Det är då meningen att vi ska kunna se i ert fritextsvar vilken samarbetspartner annan 1 motsvarar, som i exemplet ovan då blir 1. Röda korset.

DEL 5. EGEN KRAFT!

I denna del ställs öppna frågor om hur projekten arbetar med satsningen specifika syften.

DEL 6. PROJEKTETS SYFTE

Här ställs frågor om syftet med projektet och om projektets syfte är på väg att uppnås.

DEL 7 FORTLEVNAD

I denna del ställs frågor om projektets erfarenheter och om hur dessa kommer att tas tillvara efter projektets slut samt om implementering av projektet.

PRAKTISK SVARSINFORMATION OCH KONTAKTUPPGIFTER

Du/ni kan förflytta dig/er framåt och bakåt i enkäten via knapparna "NÄSTA" respektive "BAKÅT" för att t.ex. kontrollera eller korrigera ett svar. Svaren på en sida sparas automatiskt genom att du/ni går vidare i enkäten.

När en sida i enkäten är öppen har enkätverktyget i sig ingen tidsgräns för hur lång tid det får ta att besvara frågorna på en och samma sida. Men om ett längre uppehåll dock görs i besvarandet kan det hända att svaren på den aktuella sidan inte sparas. Detta beror mest sannolikt på en automatisk funktion i den specifika webbläsaren som gör sidan inaktiv efter en viss tid. Om möjligt, besvara därför samtliga frågor på en och samma sida utan allt för långa pauser.

Det går dock bra att fylla i en del av enkäten för att fortsätta besvarandet vid ett senare tillfälle. Stäng då bara ned webb-sidan och svaren kommer sparas automatiskt. Vid nästa svarstillfälle klickar du/ni åter på webb-länken och enkäten öppnas upp på exakt det ställe där besvarandet avbröts senast.

OBSERVERA att enkäten innehåller s.k. "frågelogik" men som är osynlig för svarspersonerna. Om en fråga har denna logik betyder det att svaret på frågan avgör vilken/vilka följdfrågorna blir. Skulle du/ni t.ex. välja att gå tillbaka i enkäten och ändra ett svar på en fråga med frågelogik kan det se ut som om frågornas fortsatta numrering ändras. Detta sker dock automatiskt i systemet och är ingenting som på något sätt påverkar svarsresultatet.

KONTAKTUPPGIFTER TILL UTVÄRDERARE

Du/ni kan närsomhelst kontakta utvärderare vid eventuella frågor eller problem som rör besvarandet.

Johanna Gustafsson, Fil Dr Örebro universitet, johanna.gustafsson@oru.se, tel. 070-754 96 33.

VÄNLIGEN BESVARA ENKÄTEN SENAST 2016-05-15.

Utvärdering av Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft!

RESULTATREDOVISNING; ETIK OCH SAMTYCKE

Enkäten syftar till att tillvarata kunskaper och erfarenheter genom att ta reda på hur de projekt som beviljas medel i satsningen förhåller sig till Egen Krafts! syfte och målsättning samt hur strukturer för delaktighet, måluppfyllnad samt fortlevnad ser ut i de projekt som beviljas medel i satsningen.

Enkätens resultat kommer inte att redovisas på sådant sätt att svar från enskilda projekt eller

personer involverade i projektet kan identifieras. Resultatet kommer att presenteras på aggregerad gruppnivå med enda undantag för eventuella citeringar utifrån enkätsvar i fritext. Vi följer i tillämpliga delar Vetenskapsrådets forskningsetiska principer för humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet, 2002).

* 1. Jag/vi samtycker till att delta i enkäten genom att besvara denna enkät samt till att enkätens resultat kommer att användas i det syfte som ovan angivits. Jag/vi har tagit del av informationen om utvärderingen samt haft möjlighet att ställa respektive få svar på frågor som jag/vi kan ha haft om utvärderingen. Deltagande i denna utvärdering baseras på frivillighet varför jag/vi som deltagare närsomhelst kan avbryta medverkan utan att ange särskild anledning för detta.

- ◯ Jag samtycker till att delta i enkäten
- ◯ Jag samtycker *inte* till att delta i enkäten

Utvärdering av Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft!

Om projektet

2. Vilket är projektets namn och projektnummer?

[ ]

3. När startade verksamheten i projektet?

	DD	MM	ÅÅÅÅ
Datum/tid	[ ] /	[ ] /	[ ]

4. Har projektet avslutats?

- ◯ Ja
- ◯ Nej

5. Vilken typ av medel har projektet beviljats?

- ◯ Projektstöd
- ◯ Lokalstöd

6. Inom vilket av satsningens fokusområden bedrivs projektet?

- ◯ En arbetsmarknad för alla
- ◯ Skola och utbildning för alla
- ◯ En aktiv fritid i livets alla faser

7. Hur många personer (avlönade och oavlönade) arbetar aktivt i projektet?

8. Bidrar den projektägande organisationen med egna insatser (som inte finansieras av projektet) i projektets styrning och aktiviteter?

- Ja, i styrning av projektet
- Ja, i projektets aktiviteter
- Ja, i både styrning och aktiviteter
- Nej

Beskriv gärna

9. Har personalgruppen som arbetar aktivt i projektet varit intakt sedan projektet startade?

- Ja, i hög utsträckning
- Ja, i viss utsträckning
- Nej, i låg utsträckning
- Nej, inte alls

10. Har projektet bytt projektledare sedan projektet startade?

- Ja, projektet har bytt projektledare flera gånger
- Ja, projektet har bytt projektledare en gång
- Nej, projektet har inte bytt projektledare

Beskriv gärna

11. Om ja på fråga 9, har bytet/bytena påverkat projektet?

- Ja, i positiv riktning
- Ja, i negativ riktning
- Nej, det har inte påverkat

Beskriv gärna

12. Rekrytering av (nuvarande) projektledare

- ◯ Projektledare rekryterades inifrån den sökande organisationen (intern rekrytering)
- ◯ Projektledare rekryterades utifrån (extern rekrytering)
- ◯ Annat, beskriv gärna

13. I vilken utsträckning har (nuvarande) projektledare tidigare erfarenhet av att driva projekt inom området?

- ◯ I hög utsträckning
- ◯ I viss utsträckning
- ◯ I låg utsträckning
- ◯ Inte alls

14. På vems/vilkas initiativ kom projektet till?

15. I vilken utsträckning var Allmänna Arvsfondens handläggare ett stöd i projektets ansökningsfas?

- ◯ I hög utsträckning
- ◯ I viss utsträckning
- ◯ I låg utsträckning
- ◯ Inte alls

Kommentera gärna

16. I vilken utsträckning är Allmänna Arvsfondens handläggare ett stöd för projektets genomförande?

- ◯ I hög utsträckning
- ◯ I viss utsträckning
- ◯ I låg utsträckning
- ◯ Inte alls

Kommentera gärna

17. Hur upplever du administrationen i projektet?

- ◯ Som mycket betungande
- ◯ Som ganska betungande
- ◯ Som ganska enkel
- ◯ Som mycket enkel

Kommentera gärna

18. Upplever du det administrativa stöd som ges av Allmänna Arvsfonden som tillräckligt för att kunna genomföra projektet?

- ◯ Ja
- ◯ Nej

Kommentera gärna

19. Upplever du det administrativa stöd som ges av den projektägande organisationen som tillräckligt för att kunna genomföra projektet?

- ◯ Ja
- ◯ Nej

Kommentera gärna

20. Finns det något som projektet skulle behöva stöd i från Allmänna Arvsfonden, som det inte får idag?

Utvärdering av Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft!

Målgrupp

21. Vilken är projektets primära målgrupp?

22. Till vilken åldersgrupp riktar sig projektet?

- ◯ Till personer i alla åldrar
- ◯ Till barn (0-18 år)
- ◯ Till vuxna (19- år)
- ◯ Annat

23. Vilken/vilka är målgruppens huvudsakliga roll/er i projektet?

24. Hur många personer från målgruppen är deltagare i projektet?

25. Bland projektets deltagare; hur ser fördelningen ut avseende kön, ålder och etnicitet? (ange ungefärlig fördelning i procent)

Män/pojkar	
Kvinnor/flickor	
Barn 0-14 år	
Ungdomar 15-18 år	
Unga vuxna 19-25 år	
Vuxna 26-65 år	
Äldre vuxna 66- år	
Personer med svensk bakgrund	
Personer med utländsk bakgrund	

26. Har det funnits svårigheter gällande rekrytering av personer från målgruppen till projektet?

- ◯ I hög utsträckning
- ◯ I viss utsträckning
- ◯ I låg utsträckning
- ◯ Inte alls
- ◯ Inte aktuellt i projektet

Beskriv eventuella svårigheter

Brukarmedverkan i projektet

Egen Kraft! syftar till att göra personer med funktionsnedsättning mer delaktiga i samhället. Utifrån målsättningen om delaktighet är det intressant att undersöka strukturell och kvalitativ delaktighet för målgruppen i projekten.

27. Hur definieras delaktighet i ert projekt?

28. Var i processen av projektets utformning kom personer från målgruppen in?

- [ ] I idéstadiet
- [ ] I skrivandet av ansökan
- [ ] Efter att ansökan skrivits
- [ ] Inte aktuellt

Kommentera gärna

29. I vilken utsträckning har personer från målgruppen varit delaktiga i utformningen av projektet? (ex. i utformning av projektidé och ansökan)

- ( ) I hög utsträckning
- ( ) I viss utsträckning
- ( ) I låg utsträckning
- ( ) Inte alls
- ( ) Inte aktuellt

Kommentera gärna

30. Om personer från målgruppen är delaktiga i projektets utformning; på vilka sätt skapas denna delaktighet?

31. I vilken utsträckning är personer från målgruppen delaktiga i styrningen av projektet? (ex. i styr- eller referensgrupp)

- I hög utsträckning
- I viss utsträckning
- I låg utsträckning
- Inte alls
- Inte aktuellt

Kommentera gärna

32. I vilken utsträckning har personer från målgruppen mandat att ta beslut angående projektets verksamhet?

- I hög utsträckning
- I viss utsträckning
- I låg utsträckning
- Inte alls
- Inte aktuellt

Kommentera gärna

33. Om personer från målgruppen är delaktiga i projektets styrning; på vilka sätt skapas denna delaktighet?

34. I vilken utsträckning är personer från målgruppen delaktiga i det praktiska arbete (t.ex. aktiviteter) som bedrivs i projektet?

- I hög utsträckning
- I viss utsträckning
- I låg utsträckning
- Inte alls
- Inte aktuellt

Kommentera gärna

35. Om personer från målgruppen är delaktiga i projektets aktiviteter; på vilka sätt skapas denna delaktighet?

36. Delaktighet kan ha olika innebörd. Det kan vara att känna **tillhörighet** till en grupp och/eller i en situation likväl som att ha ett **engagemang** i densamma. Beskriv om och hur ni arbetar med att skapa delaktighet för personer från målgruppen i projektet i fråga om tillhörighet och engagemang.

Om och hur arbetar ni för att personer från målgruppen ska känna tillhörighet i olika delar/situationer i projektet?

Om och hur arbetar ni för att personer från målgruppen ska känna engagemang i olika delar/situationer i projektet?

37. Är någon eller några från målgruppen anställda i projektet?

- Ja, en person
- Ja, flera personer
- Nej
- Det är inte aktuellt med anställningar i projektet
- Det är inte aktuellt att anställa personer från målgruppen i projektet

Kommentera gärna

38. Vad utgör framgångsfaktorer för målgruppens delaktighet i projektet?

39. Vad utgör hinder för målgruppens delaktighet i projektet?

40. Sett ur ett tillgänglighetsperspektiv; i vilken utsträckning upplever du att olika delar i projektet kan utföras (med eventuell anpassning och stöd) av personer från målgruppen?

	I hög utsträckning	I viss utsträckning	I låg utsträckning	Inte alls	Är ingen arbetsuppgift i projektet	Är inte aktuellt för personer från målgruppen
Skriva projektansökan	○	○	○	○	○	○
Projektledning	○	○	○	○	○	○
Vara representant i styr- och referensgrupp	○	○	○	○	○	○
Samverka med relevanta aktörer	○	○	○	○	○	○
Administrativa uppgifter	○	○	○	○	○	○
Ekonomiansvar	○	○	○	○	○	○
Praktiskt arbete i projektet	○	○	○	○	○	○
Skriva slutrapport	○	○	○	○	○	○

Kommentera gärna

41. Vad utgör förutsättningar för tillgänglighet i projektets olika delar för personer från målgruppen?

42. Vad utgör hinder för tillgänglighet i projektets olika delar för personer från målgruppen?

Utvärdering av Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft!

Samverkan

Med samverkan avses det samarbete med andra intressenter som har initierats i projektet.

43. I vilken utsträckning har projektet en samverkan med följande aktörer?

	I hög utsträckning	I viss utsträckning	I låg utsträckning	Inte alls
Arbetsförmedlingen	○	○	○	○
Funktionshinderorganisationer	○	○	○	○
Försäkringskassan	○	○	○	○
Hälso- och sjukvården	○	○	○	○
Ideella organisationer (förutom funktionshinderorganisationer)	○	○	○	○
Kommunen	○	○	○	○
Migrationsverket	○	○	○	○
Skola/utbildningsanordnare	○	○	○	○
Specialpedagogiska skolmyndigheten	○	○	○	○
Studieförbund	○	○	○	○
Annan	○	○	○	○

Vilka är de/n andra aktör/er som projektet samverkar med? Ange gärna vilka i nummerföljd (t.ex. 1. Svenska kyrkan, 2 Röda korset osv)

44. I vilken utsträckning har följande aktörer varit involverade i projektets utformning? (ex. projektidé och ansökan)

	I hög utsträckning	I viss utsträckning	I låg utsträckning	Inte alls	Samverkan är inte aktuell/relevant för projektet
Arbetsförmedlingen	○	○	○	○	○
Funktionshinderorganisationer	○	○	○	○	○
Försäkringskassan	○	○	○	○	○
Hälso- och sjukvården	○	○	○	○	○
Ideella organisationer (förutom funktionshinderorganisationer)	○	○	○	○	○
Kommunen	○	○	○	○	○
Migrationsverket	○	○	○	○	○
Skola/utbildningsanordnare	○	○	○	○	○
Specialpedagogiska skolmyndigheten	○	○	○	○	○
Studieförbund	○	○	○	○	○
Annan 1	○	○	○	○	○
Annan 2	○	○	○	○	○
Annan 3	○	○	○	○	○
Annan 4	○	○	○	○	○
Annan 5	○	○	○	○	○

45. I vilken utsträckning är följande aktörer involverade i projektets styrning? (ex. styr- eller referensgrupp)

	I hög utsträckning	I viss utsträckning	I låg utsträckning	Inte alls	Samverkan är inte aktuell/relevant för projektet
Arbetsförmedlingen	○	○	○	○	○
Funktionshinderorganisationer	○	○	○	○	○
Försäkringskassan	○	○	○	○	○
Hälso- och sjukvården	○	○	○	○	○
Ideella organisationer (förutom funktionshinderorganisationer)	○	○	○	○	○
Kommunen	○	○	○	○	○
Migrationsverket	○	○	○	○	○
Skola/utbildningsanordnare	○	○	○	○	○
Specialpedagogiska skolmyndigheten	○	○	○	○	○
Studieförbund	○	○	○	○	○
Annan 1	○	○	○	○	○
Annan 2	○	○	○	○	○
Annan 3	○	○	○	○	○
Annan 4	○	○	○	○	○
Annan 5	○	○	○	○	○

46. I vilken utsträckning är följande aktörer involverade i det praktiska arbete som bedrivs i projektet?

	I hög utsträckning	I viss utsträckning	I låg utsträckning	Inte alls	Samverkan är inte aktuell/relevant för projektet
Arbetsförmedlingen	○	○	○	○	○
Funktionshinderorganisationer	○	○	○	○	○
Försäkringskassan	○	○	○	○	○
Hälso- och sjukvården	○	○	○	○	○
Ideella organisationer (förutom funktionshinderorganisationer)	○	○	○	○	○
Kommunen	○	○	○	○	○
Migrationsverket	○	○	○	○	○
Skola/utbildningsanordnare	○	○	○	○	○
Specialpedagogiska skolmyndigheten	○	○	○	○	○
Studieförbund	○	○	○	○	○
Annan 1	○	○	○	○	○
Annan 2	○	○	○	○	○
Annan 3	○	○	○	○	○
Annan 4	○	○	○	○	○
Annan 5	○	○	○	○	○

47. Hur fungerar samverkan med följande aktörer?

	Mycket bra	Bra	Mindre bra	Inte alls bra	Samverkan är inte aktuell/relevant för projektet
Arbetsförmedlingen	○	○	○	○	○
Funktionshinderorganisationer	○	○	○	○	○
Försäkringskassan	○	○	○	○	○
Hälso- och sjukvården	○	○	○	○	○
Ideella organisationer (förutom funktionshinderorganisationer)	○	○	○	○	○
Kommunen	○	○	○	○	○
Migrationsverket	○	○	○	○	○
Skola/utbildningsanordnare	○	○	○	○	○
Specialpedagogiska skolmyndigheten	○	○	○	○	○
Studieförbund	○	○	○	○	○
Annan 1	○	○	○	○	○
Annan 2	○	○	○	○	○
Annan 3	○	○	○	○	○
Annan 4	○	○	○	○	○
Annan 5	○	○	○	○	○

48. Vilken/vilka är projektets främsta samverkanspartners?

49. Vid samverkan med offentlig sektor, vilken är deras roll i projektet?

50. Vid samverkan med ideell sektor, vilken är deras roll i projektet?

51. Vad utgör framgångsfaktorer för god samverkan i projektet?

52. Vad utgör hinder för god samverkan i projektet?

Egen Kraft!

Egen Krafts! syfte är att förbättra levnadsvillkoren och skapa bättre möjligheter för personer med funktionsnedsättning i alla åldrar att påverka samhället och sina livssituationer. Det är utifrån satsningens syfte intressant att undersöka vad som görs kring detta i de projekt som beviljats medel.

53. Vilka är de levnadsvillkor som projektet avser förbättra för målgruppen?

54. På vilket/vilka sätt bidrar projektet till att förbättra dessa levnadsvillkor?

55. Vilket/vilka, sett utifrån projektets målgrupp, är de/t främsta hindret/hindren för att personer från målgruppen ska kunna leva i ett jämlikt samhälle?

56. På vilket/vilka sätt bidrar projektet till ett mer jämlikt samhälle för målgruppen?

57. På vilket/vilka sätt kan projektet skapa bättre möjligheter för personer från målgruppen att påverka sin livssituation?

58. Vad, avseende målgruppens möjligheter att påverka sin livssituation, har projektet åstadkommit hittills? (ge exempel på konkreta aktiviteter/effekter)

Utvärdering av Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft!

Projektets syfte

59. Vad är det huvudsakliga syftet med projektet?

60. Är projektets huvudsakliga syfte på väg att uppfyllas?

- ◯ Ja, i hög utsträckning
- ◯ Ja. i viss utsträckning
- ◯ Nej, i låg utsträckning
- ◯ Nej, inte alls

Kommentera gärna

61. Varför är projektets syfte viktigt att nå?

62. Vad utgör framgångsfaktorer för att projektet ska kunna nå sitt syfte?

63. Vad utgör hinder för att projektet ska kunna nå sitt syfte?

Utvärdering av Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft!

Fortlevnad

64. På vilka sätt kommer erfarenheterna/kunskapen från projektet att tas tillvara efter projekttidens slut?

65. Kommer den verksamhet som bedrivs i projektet att kunna fortsätta efter projektets slut?

- ◯ Ja, i hög utsträckning
- ◯ Ja, i viss utsträckning
- ◯ Nej, i låg utsträckning
- ◯ Nej, inte alls

Kommentera gärna

66. Finns det en tydlig planering kring projektets fortlevnad (efter projekttiden)?

- ◯ Ja, i hög utsträckning
- ◯ Ja, i viss utsträckning
- ◯ Nej, i låg utsträckning
- ◯ Nej, inte alls

kommentera gärna

67. Kommer projektet kunna implementeras i en befintlig verksamhet/organisation?

- ◯ Ja, i hög utsträckning
- ◯ Ja, i viss utsträckning
- ◯ Nej, i låg utsträckning
- ◯ Nej, inte alls
- ◯ inte aktuellt

Kommentera gärna

68. I vilken utsträckning upplever du/ni att projektet har stöd för fortlevnad från den projektägande organisationen?

- ◯ I hög utsträckning
- ◯ I viss utsträckning
- ◯ I låg utsträckning
- ◯ Inte alls

Kommentera gärna

69. Vad utgör framgångsfaktorer för projektets fortlevnad efter projekttidens slut?

70. Vad utgör hinder för projektets fortlevnad efter projekttidens slut?

Utvärdering av Arvsfondens särskilda satsning Egen Kraft!

Tack

Tack för att du besvarade enkäten. Dina svar kommer att användas i den utvärdering som görs av projekten i Egen Kraft! på uppdrag av Allmänna Arvsfonden.